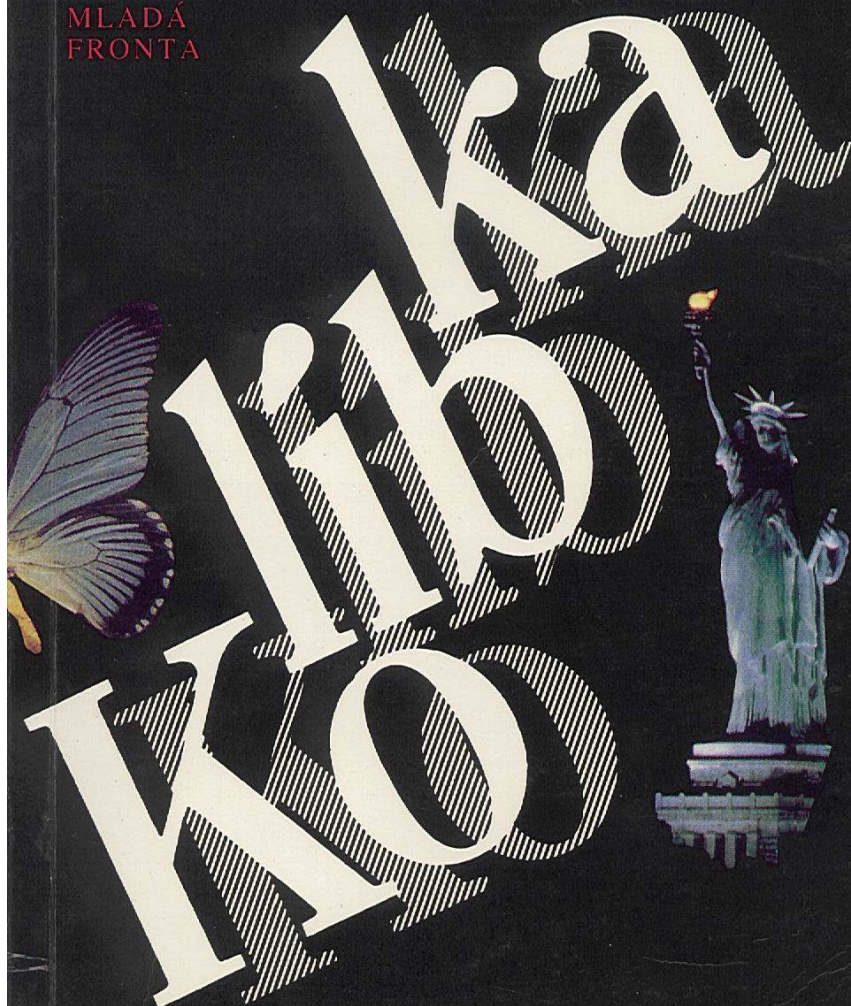

KURT VONNEGUT

MLADÁ
FRONTA

KURT
VONNEGUT, JR.

Kolíbka

PŘELOŽIL JAROSLAV KOŘÁN

1963 by Kurt Vonnegut, Jr.
Translation © Jaroslav Kořán 1976

Digitalizoval Jossarian

KENNETHU LITTAUEROVI,
MUŽI GALANTNÍCH MRAVŮ
A VYBRANÉHO VKUSU

NIC V TÉTO KNIZE NENÍ PRAVDA

„ŽIJTE VE FOMĚ*, BUDETE SMĚLÍ,
DOBŘÍ, ZDRAVÍ A ŠŤASTNÍ.“

Knihy Bokononovy (I, 5)

**foma* = neškodné nepravdy

1. Den, kdy nadešel konec světa

Říkejte mi Jonáš. Tak, či téměř tak, mi říkali moji rodiče. Říkali mi John.

Jonáš, John — i kdybych byl Sam, stejně bych byl Jonáš — nikoli proto, že bych snad pykal za druhé, ale poněvadž někdo nebo něco mne hnalo, abych byl s neměnnou pravidelností v jistých okamžicích na jistých místech. Vždycky byly po ruce nějaké dopravní prostředky a nějaké pohnutky, ať už zcela konvenční nebo bizarní. A já, Jonáš, byl v každou stanovenou vteřinu na každém stanoveném místě, přesně podle plánu.

Nastojte:

Když jsem byl mladší — před dvěma manželkami, před 250 000 cigaretami, před 3000 litry chlastu...

Když jsem byl o hodně mladší, začal jsem shromažďovat materiál ke knize, která se měla jmenovat *Den, kdy nadešel konec světa*.

Měla to být kniha faktografická.

Měla to být kniha o tom, co dělali významní Američané v den, kdy byla svržena první atomová bomba na japonskou Hirošimu.

Měla to být křesťanská kniha. Tehdy jsem byl křesťan.

Ted' jsem bokononista.

Byl bych bokononistou již tehdy, kdybych byl znal někoho, kdo by mne učil hořkosladkým Bokononovým lžím. Leč za hranicí štěrkopísčitých břehů a korálových tesáků obklopujících malý ostrůvek v Karibském moři, republiku San Lorenzo, byl tehdy bokononismus zcela neznámý.

My, bokononisté, věříme, že lidstvo je organizováno do skupin; skupin, jež naplňují Boží Vůli, aniž by kdy zjistily, co vlastně činí. Bokonon nazývá tyto skupiny *karassy*, a nástrojem, *kan-kanem*, který mne přivedl do mého specifického *karassu*, byla kniha, kterou jsem nikdy nedokončil; kniha, která se měla jmenovat *Den, kdy nadešel konec světa*.

2. Tak, tak, nejinak

„Když zjistíte, že se váš život bez jakýchkoli logických důvodů proplétá s životem někoho jiného“, píše Bokonon, „může být tato osoba příslušníkem vašeho *karassu*.“

Na dalším místě *Knih Bokononových* nám pak praví: „Člověk stvořil šachovnici; Bůh stvořil *karass*.“ Má tím na mysli, že *karass* nedbá žádných národních, institucionálních, pracovních, rodových či třídních hranic.

Je to tak volné uskupení jako améba.

Ve svém „Padesátém třetím kalypsu“ nás Bokonon vybízí, abychom zpívali s ním:

*Jak ten starý kořala,
co spí v parku na lavici,
tak i lovec lýtých šelem,
který džunglí stíhá lvici,
stejně jako čínský zubař
a předseda britské vlády,
ti všichni se vezou spolu,
všichni patří dohromady.
Tak, tak nejinak;
tak, tak, nejinak;
tak, tak, nejinak —
tolik různých lidí
veze jeden vlak.*

3. Pošetilost

Bokonon nikde nepožaduje, aby se člověk nepokoušel odhalit meze svého *karassu* a povahu díla, jak ji stanovil Všemohoucí Bůh. Bokonon pouze poznamenává, že všechny podobné snahy jsou předem odsouzeny k nezdaru.

V autobiografické části *Knih Bokononových* uvádí příklad pošetilosti pouhého předstírání objevu, pochopení:

Poznal jsem kdysi v Newportu na Rhode Islandu jednu dámu, ovečku episkopální církve, jež mne požádala, abych navrhl a postavil psí boudu pro její dánskou dogu. Tato dáma o sobě prohlašovala, že dokonale rozumí Bohu i všemu Jeho konání. Nemohla pochopit, jak může být někdo zmaten tím, co se stalo, nebo tím, co se stane.

A přesto, když jsem jí ukázal nákresy psí boudy, kterou jsem chtěl postavit, mi řekla: „Odpusťte, ale tyto věci mi byly vždycky záhadou.“

„Dejte je tedy svému manželovi nebo vašemu duchovnímu, ať je předloží Bohu,“ řekl jsem, „a až si Pán Bůh najde volnou chvíli, jistě dokáže tuto moji psí boudu vysvětlit tak, abyste jí porozuměla i vy.“

Vyhodila mne. Nikdy na ni nezapomenu. Věřila, že Bůh daleko více miluje ty, kdož se plaví na plachetnicích, než plavce v motorových člunech. Nesnášela pohled na červa. Jakmile spatřila nějakého červa, začala vřesťet.

Byla pošetilá, stejně jako jsem byl pošetilý já, jako je pošetilý každý, kdo si myslí, že chápe, co Bůh činí (praví Bokonon).

4. Pokusné propletení úponek

At'si je tomu jak chce, hodlám do této knihy zahrnout tolik členů mého *karassu*, kolik jen bude možné, a zamýšlím prozkoumat všechny významné náznaky smyslu našeho kolektivního poslání na Zemi.

Nechci, aby tato kniha byla traktátem ke chvále bokononismu. Nicméně bych ji rád uvedl bokononistickým varováním. První věta *Knih Bokononových* zní takto:

„Všechny ty pravdivé věci, o kterých vám budu vyprávět, jsou bezostyšné lži.“

Moje bokononistické varování zní:

Kdo nedokáže pochopit, jak prospěšné náboženství může být založeno na lži, ten neporozumí ani této knize.

Staniž se.

Nyní však o mém *karassu*.

Určitě do něho přináležejí tři děti dr. Felixe Hoenikkera, jednoho z takzvaných ‚otců‘ první atomové bomby. Dr. Hoenikker sám byl nepochybně členem mého *karassu* také, přestože byl mrtev dříve než moje *sinůky*, úponky mého života, se počaly proplétat s úponkami jeho dětí.

Prvním z jeho potomků, který měl být ohledán mými *sinůkami*, byl Newton Hoenikker, nejmladší z jeho tří dětí, mladší z jeho dvou synů. Z časopisu mého univerzitního bratrstva, čtvrtletníku *Delta Ypsilon*, jsem se dověděl, že Newton Hoenikker, syn laureáta Nobelovy ceny fyzika Felixe Hoenikkera, složil slib do mého řádu, Cornellského řádu. Napsal jsem tedy Newtonovi dopis:

„Vážený pane Hoenikkere,
nebo bych snad měl psát: milý *bratře* Hoenikkere?

Patřím ke Cornellské Delta Ypsilon a vydělávám si na živobytí coby spisovatel na volné noze. Právě sbírám materiál ke knize, vážící se k první atomové bombě. Její obsah má být omezen událostmi, k nimž došlo 6. srpna 1945, tedy dne, kdy byla bomba svržena na Hirošimu.

Poněvadž Váš zesnulý otec je všeobecně uznáván za jednoho z předních tvůrců bomby, byl bych Vám velice vděčen, kdybyste mi mohl laskavě vylíčit všechny příhody, které se udály ve Vašem otcovském domě v den, kdy byla bomba svržena.

Nevím pohříchu o Vaší proslulé rodině tolik, kolik bych si přál, a tak si ani nejsem jist, zda máte nějaké sourozence. Máte-li bratry či sestry, velice bych stál o jejich adresy, abych se mohl obrátit s podobnou žádostí i na ně.

Uvědomuji, že jste byl velmi mladý, když byla bomba svržena, ale to je věci jen na prospěch. Moje kniha chce zdůraznit spíše lidskou než technickou tvář lidí kolem bomby, takže vzpomínky na onen den očima ‚malého dítěte‘, prominete-li mi tento výraz, by do ní dokonale zapadaly.

Se stylem a formou si nedělejte starosti. Ty ponechte mně. Postačí, když mi zašlete holou kostru Vašich vzpomínek.

Konečnou verzi předložím samozřejmě ještě před otištěním k Vašemu schválení.

S bratrským pozdravem
Váš —“

5. Dopis od adepta medicíny

Newt mi na to odpověděl:

„Odpusťte, že mi odpověď na Váš dopis trvala tak dlouho. Zdá se, že chystáte skutečně zajímavou knihu. Pochybuji, že Vám však budu příliš platný, neboť v době svržení bomby jsem byl pouhé dítě. Doporučoval bych Vám, abyste se raději obrátil na mého bratra a sestru, kteří jsou starší. Moje sestra, paní Angela Connersová, má adresu: 4918 North Meridian Street, Indianapolis, Indiana. Nyní je to i moje stálá adresa. Myslím, že Vám s radostí pomůže. Místo pobytu mého bratra Franka ovšem nikdo nezná. Zmizel před dvěma lety, ihned po otcově pohřbu, a nikdo z nás o něm od té doby neslyšel. Může být v tuto chvíli také mrtev.

Když shodili na Hirošimu atomovou bombu, bylo mi teprve šest let, takže vše, co si o tomto dni pamatují, je víceméně založeno na vzpomínkách mých bližních.

Žili jsme tehdy v Iliu, ve státě New York, a vzpomínám si, že jsem si toho dne hrál na koberci v obývacím pokoji sousedícím s otcovou pracovnou. Dveře do pracovny byly otevřené, a tak jsem na otce pořád viděl. Měl na sobě pyžamo a koupací plášť. Kouřil doutník. Hrál si s kouskem svázaného provázku. Otec tenkrát zůstal doma a celý den chodil v pyžamu. Zůstával doma, kdy se mu zachtělo.

Otec, jak je Vám patrně známo, pracoval takřka po celý život pro výzkumný ústav společnosti General Forge and Foundry v Iliu. Když se zrodil projekt Manhattan, projekt té bomby, otec na něm odmítl pracovat jinde než v Iliu. Prohlásil, že na tom nemusí pracovat vůbec, když ho nenechají pracovat tam, kde chce on. To znamenalo po většinu času doma. Jediným místem, kam kdy rád z Ilia odjížděl, byla naše chata na mysu Tresky. V chatě na mysu Tresky také zemřel. Zemřel na Štědrý den. To pravděpodobně víte také.

V den svržení bomby jsem si tedy hrál na koberci před jeho pracovním. Moje sestra Angela říká, že jsem si hrával celé dlouhé hodiny s autíčky a dělal jsem při tom ,brrrum, brrrum, brrrum‘, jako když vrčí motor. Mám tudíž za to, že jsem v den bomby dělal, ,brrrum, brrrum, brrrum‘, zatímco otec byl ve své pracovně a hrál si se smyčkou z provázku.

Náhodou vím i to, z čeho ten kousek provázku byl. Třeba se to někde do té Vaší knihy bude hodit. Otec ten provázek stáhl z rukopisu románu, který mu poslal nějaký člověk z vězení. Román popisoval konec světa v roce 2000 a jmenoval se *Léta Páně 2000*. Psalo se tam o tom, jak šílení vědci sestrojili hroznou bombu, která zničila celý svět. Když už všichni věděli, že konec světa je na spadnutí, vypukly ohromné sexuální orgie, a deset vteřin před tím, co bomba vybuchla, zjevil se sám Ježíš Kristus. Autor se jmenoval Marvin Sharpe Holderness a v průvodním dopisu otci napsal, že je ve vězení pro vraždu vlastního bratra. Rukopis poslal otci proto, že si nedokázal představit, jakou výbušninu by ta bomba měla obsahovat. Domníval se, že by mu otec poradil.

Neberte to ovšem tak, že jsem tu knihu četl již v šesti letech. Zůstala v našem domě dlouhé věky. Můj bratr Frank si ji přivlastnil právě kvůli těm neřestným kapitolám. Schovával ji ve svém ,sejfu‘, jak říkal skryši ve zdi svého pokoje. Žádný sejf to ovšem nebyl, jenom stará díra do komína, zakrytá plechovým víkem. Jako kluci jsme museli ty pasáže o orgiích přečíst snad tisíckrát. Měli jsme ji léta a pak na ni přišla naše sestra Angela, přečetla si ji a prohlásila, že je to prachšprostá oplzlá slátanina. Spálila ji i s tím provázkem. Byla Frankovi i mně matkou, neboť naše pravá matka zemřela při mém porodu.

Jsem si naprosto jistý, že otec tu knihu nikdy nečetl. Pochybuji, že za celý život přečetl jedinou knihu, nebo dokonce jen povídku, alespoň od svého dětství určitě ne. Nečetl ani svoji poštu, ani noviny a časopisy. Předpokládám, že četl spoustu odborných periodik, ale abych Vám řekl pravdu, nepamatuji se, že bych ho někdy viděl číst.

Jak říkám, na celém rukopisu ho zajímal pouze ten provázek. To byl celý otec. Nikdo nikdy netušil, o co se začne zajímat v příští chvíli. V den bomby ho zajímal ten provázek.

Četl jste někdy řeč, kterou proslovil u příležitosti převzetí Nobelovy ceny? Celá zněla takto: ‚Dámy a pánové. Stojím tu nyní před vámi jen proto, že jsem nikdy nepřestal chytat lelký, už jako osmiletý kluk za jarního rána cestou do školy. Všechno možné mě dokázalo přimět, abych se zastavil a díval a obdivoval a někdy také poučil. Jsem velice šťastný člověk. Děkuji vám.‘

Otec si tedy chvíli provázek prohlížel a pak si s ním jeho prsty počaly hrát. Propletly ho do tvaru, kterému se říká ‚kolíbka‘. Nevím, kde se to otec naučil. Možná, že od *svého* otce. Jeho otec byl krejčí, víte, takže jako dítě měl jistě pořád po ruce nějaké nitě a kalouny.

Propletení této kolébky bylo snad nejbližší tomu, co by u otce mohl někdo nazvat hrou, a nikdy předtím ani potom jsem ho při ničem podobném nepřistihl. Neměl zapotřebí triků, her a pravidel, které si vymysleli druzí. V albu novinových výstřižků, které si pečlivě pořizovala sestra Angela, byl jeden z časopisu *Time*, kde se otce ptal kdosi na hry, při nichž si nejlépe odpočine, a on mu odpověděl: ‚Proč bych se měl zatěžovat s vymyšlenými hrami, když se všude kolem nás odehrává tolik skutečných?‘

Jistě ho to samotného překvapilo, když udělal z provázku kolíbku, a snad mu to i připomnělo vlastní dětství. Z ničeho nic vyšel z pracovny a udělal cosi, co nemělo obdoby. Zkusil si se mnou hrát. Nejenže si před tím nikdy se mnou nehrál, sotva na mne vůbec promluvil.

Ale pojednou poklekl vedle mne na koberec, vycenil na mne zuby a zamával mi tím propleteným provázkem před očima. ‚Vidiš? Vidiš? Vidiš?‘ ptal se. ‚Kolíbka pro kočičku. Vidiš kolíbku pro kočičku? Vidiš, kam chodí spinkat číča? Mňau. Mňau.‘

Póry na jeho pleti se zdály být veliké jako měsíční krátery. Uši a chřípí měl zarostlé chlupy. Ústa mu páchla doutníkovým kouřem jako pekelná brána. Z téhle blízkosti byl otec tou nejškaredější věcí, jakou jsem kdy viděl. Dodnes se mi o tom zdá.

A potom začal zpívat. ‚Houpy-hou, houpy-hou, kolíbá se kočička, až na vršku stromečka,‘ zpíval. ‚A když vítr zafouká, spadne dolů hloupounká. Spadne číča pod stromeček, padne rovnou na zadeček.‘

Rozbrečel jsem se. Vyskočil jsem z koberce a utíkal z domu, co mi nohy stačily.

Zde musím přestat. Je už po druhé hodině ranní. Můj spolubydlící se právě probudil a stěžuje si na rámus mého psacího stroje.“

6. Broučí zápasy

Newt dokončil svůj dopis následujícího rána. Dokončil jej takto:

„Ráno. A znovu do díla, svěží po osmi hodinách spánku jako kytička. Kolej je teď úplně tichá. Všichni ostatní jsou ve třídě, jenom já ne. Já požívám značných privilegií. Nemusím už ani chodit do třídy. Minulý týden jsem vyletěl od zkoušek. Byl jsem v prvním járu medicíny. Udělali dobře, že mě vyrazili. Beztak bych byl mizerným doktorem.

Až tenhle dopis dopíše, půjdu asi do kina; Anebo, jestliže vyjde slunce, půjdu se možná projít do některé rokle. Nejsou ty zdejší rokliny překrásné? Letos do jedné z nich skočila ruku v ruce dvě děvčata. Nepřijali je do sesterské lóže, do které chtěly. Chtěly do Tri-Delty.

Ale zpátky k 6. srpnu 1945. Sestra Angela mi mnohokrát vyprávěla, jak hluboce jsem toho dne otce urazil, když jsem se nechtěl obdivovat jeho kolíbce, nezůstal s ním na koberci a nenaslouchal jeho písničky. Snad jsem ho opravdu urazil, ale pochybuji, že bych ho mohl urazit příliš hluboce. Byl jednou z nejlépe obrněných lidských bytostí, jaké kdy žily. Lidé se mu nemohli nikdy dostat na kůži, neboť lidé ho prostě nezajímal. Vzpomínám si, jak jsem se ho jednou, asi tak rok před jeho smrtí, pokoušel přimět, aby mi pověděl něco o mé matce. Na nic si nemohl vzpomenout.

Znáte tu slavnou historku o snídani toho dne, kdy otec s matkou odjížděli do Švédska převzít Nobelovu cenu? Svého času se o tom psalo v *Saturday Evening Postu*. Matka nachystala bohatou snídani. A když potom sklízela se stolu, našla vedle otcova šálku od kávy čtvrt dolar, deset centů a ještě tři centíky. Nechal jí tam tuzér.

Poté co jsem otce tak strašně ranil, pokud to ovšem byla pravda, utekl jsem celý uplakaný na dvůr. Nevěděl jsem pořádně, kam vlastně jdu, ale pak jsem pod velkým keřem stolníku objevil svého bratra Franka. Frankovi bylo tenkrát dvanáct a že jsem ho našel právě

tam, mě nijak nepřekvapilo. Býval tam zalezlý celé hodiny, když bylo horko. Vyhrabal si v chladné hlíně kolem kořenů hlubokou díru, dočista jako pes. A nikdy se nedalo říct, co má Frank pod tavolníkem s sebou. Jednou to byla třeba nějaká nemravná knížka. Podruhé zas láhev kuchyňského šery. V den, kdy svrhli bombu, měl Frank pod keřem lžici a sklenici od kompotu. Házel lžící do sklenice všeliaké brouky a nutil je, aby spolu zápasili.

Broučí zápasy byly tak zajímavé, že jsem rázem přestal plakat — a úplně zapomněl na tátu. Nepamatuji se už, co to bylo za brouky, kteří toho dne ve sklenici zápasili, ale vzpomínám si na jiné broučí zápasy, pořádané později: jeden roháč proti stovce červených mravenců, jedna stonožka proti třem pavoukům, červení mravenci proti černým. Nepustili se do sebe dřív, dokud jste nezatřepal sklenicí. A právě tohle Frank dělal, třepal sklenicí.

Za chvíli mne Angela vyšla hledat. Nakoukla pod křoví a řekla: „Tak tady jste?“ Zeptala se Franka, co že si myslí, že dělá a on jí na to odpověděl: „Experimentuju.“ Tohle říkal Frank vždycky, když se ho někdo zeptal, co že si myslí, že dělá. Vždycky na to odpovídal: „Experimentuju.“

Angele bylo tehdy dvaadvacet. Od svých šestnácti let, kdy umřela matka a já jsem se narodil, byla opravdovou hlavou rodiny. Říkávala, že má na starost tři děti — mne, Franka a otce. A nijak nepřeháněla. Pamatuji se dosud na chladná rána, kdy Frank, otec a já jsme stáli v řadě uprostřed haly a Angela nás balila na cestu, zacházejíc přitom s jedním jako s druhým. Rozdíl byl jen v tom, že já šel do mateřské školky, Frank do střední školy a otec pracovat na atomové bombě. Vzpomínám si na jedno takovéhle ráno, kdy nám vysadila svíčka, trubky byly zamrzlé a auto nešlo nastartovat. Seděli jsme ve voze a Angela bez přestání mačkala startér, až vybila baterii. A vtom otec promluvil. Víte, co řekl? Řekl: „Zajímalo by mně, jak to ty želvy dělají.“ „Co jak dělají želvy?“ zeptala se Angela. „Prohne se jim páteř, nebo se smrští, když zatáhnou hlavu?“

Angela byla mimochodem jednou z neopěvovaných hrdinek atomové bomby a pochybuji, že o téhle příhodě někdo kdy slyšel. Možná se Vám bude hodit. Po tomto případě se želvou začal se otec zajímat o želvy tak náruživě, že dočista zanechal práce na atomové

bombě. Nakonec k nám domů počali přicházet různí lidé z vedení projektu Manhattan, aby se o tom poradili s Angelou. Poradila jim, aby mu vzali jeho želvy. Jednou v noci pak vnikli do jeho laboratoře a želvy i s akváriem odnesli. Otec se o zmizení želv nikdy nezmínil ani slovem. Druhý den přišel do práce a hledal, s čím by si mohl hrát a o čem přemýšlet, a všechno, s čím si mohl hrát a čem přemýšlet, mělo tak či onak něco společného s bombou, Když mne Angela vytáhla zpod tavníkového keře, začala se vyptávat, co se to mezi mnou a otcem odehrálo. Opakoval jsem jí znovu a znovu, jak je škaradý a jak ho nenávídím. Uštědřila mi pohlavek. ‚Jak se to opovažuješ mluvit o tatínkovi?‘ řekla. ‚Tatínek je jedním z největších lidí, co se kdy narodili! Dneska vyhrál válku! Uvědomuješ si to? Vyhrál válku!‘ a vlepila mi další pohlavek.

Nemám jí ty pohlavky za zlé. Otec byl pro ni vším. Neměla ani žádného chlapce. Nikdy neměla žádného chlapce. Měla jen jednoho koníčka. Hrála na klarinet.

Opakoval jsem znovu, že otce nenávídím; dostal jsem další pohlavek; a potom vylezl zpod keře Frank a praštil ji do břicha. Muselo jí to nějak strašně ublížit. Padla na zem a svíjela se bolestí. Když zase popadla dech, rozplakala se a ječela na otce.

‚Ten přijde,‘ vysmál se jí Frank. Měl pravdu. Otec vystrčil hlavu z okna, podíval se na Angelu a na mne, jak se válíme v trávě a řveme a nad námi jak stojí Frank a chechtá se. Potom zas vtáhl hlavu dovnitř a nikdy se už nezeptal, co měl znamenat ten křik. Lidé nebyli jeho oborem.

Stačí to? Pomůže Vám to nějak při práci, na té knize? Svou žádostí, abych se omezil na den bomby, jste mi pochopitelně svázal ruce. O mém otci a bombě se vykládá ještě spousta znamenitých anekdot z jiných dnů. Znáte například tu o tom, jak poprvé testovali bombu v Alamogordu? Po jejím odpálení, když už bylo jisté, že Amerika může vyhladit z mapy jedinou bombou celé město, obrátil se k otci jakýsi vědec a řekl: ‚Tak teď věda poznala hřích.‘ A víte, co řekl otec? Řekl: ‚Co je to hřích?‘

S přáním mnoha úspěchů
Váš Newton Hoenikker,,

7. Proslulá rodina Hoenikkerových

Newt připojil ke svému dopisu tyto tři doušky:

„P.S. Nemohu bohužel napsat s ‚bratrským pozdravem‘, neboť vzhledem k mému prospěchu mi nebude dopřáno stát se Vaším bratrem. Byl jsem pouze čekatelem řádu a nyní mi bude odebrán i tento titul.

P.P.S. Nazýváte naši rodinu ‚proslulou‘ a já se obávám, aby to nevyznělo zkresleně, zůstanete-li při tom i ve své knize. Já jsem například trpaslík — měřím sto dvacet centimetrů. A když jsme naposledy slyšeli o bratru Frankovi, pátrala po něm floridská policie, FBI a ministerstvo financí pro pašování kradených automobilů na Kubu ve vyřazených válečných Člunech. Jsem tudíž přesvědčen, že ‚proslulá‘ rodina není přesně to pravé. Bližší pravdě by snad bylo ‚okouzlující‘.

P.P.P.S. O čtyřiaadvacet hodin později. Přečetl jsem si svůj dopis ještě jednou a vidím, že z některých míst by mohl vzniknout dojem, že nedělám nic jiného než sedím a vzpomínám na smutné věci. Ve skutečnosti jsem velice šťastný člověk a jsem si toho plně vědom. Mám před svatbou s báječnou dívenkou. Na světě je dost lásky pro všechny; stačí, aby se lidé rozhlédli kolem sebe. Můj případ je toho nejlepším důkazem.“

8. Newtův román se Zinkou

Newt mi neprozradil, kdo je dívkou jeho srdce. Asi po dvou týdnech mi však napsal, že je v celé zemi známa pod jménem Zinka — prostě Zinka. Příjmení patrně neměla.

Zinka byla ukrajinská trpaslice, tanečnice Barzojského baletu. Náhodou se stalo, že Newt těsně před svým odjezdem do Cornelli navštívil jejich vystoupení v Indianapolis. A potom tančil soubor v Cornelli. Když cornellské vystoupení skončilo, čekal mladý Newt za scénou s tuctem dlouhostonkých růží Americká kráska.

Když maličká Zinka požádala o politický azyl ve Spojených státech, chopily se jejich příběhu všechny noviny, ale potom ona i malý Newt zmizeli neznámo kam.

O týden později se Zinka přihlásila na sovětském velvyslanectví. Právila, že Američané jsou příliš materialističtí. A že chce zpátky domů.

Newt se skryl před světem v domě své sestry v Indianapolis. Pro tisk učinil pouze jediné stručné prohlášení. „Byla to naše soukromá záležitost,“ řekl. „Byl to román dvou srdcí. Ničeho nelituji. Co se stalo, týká se jen a jen mne a Zinky.“

Jeden podnikavý americký novinář akreditovaný v Moskvě se vyptával na Zinku mezi jejími kolegy od baletu a udělal přitom poněkud krutý objev. Zince nebylo třiaadvacet let, jak udávala.

Bylo jí dvaadvacet — dost, aby mohla být Newtovou matkou.

9. Ředitel sopečných výbuchů

Odložil jsem svou knihu o dnu atomové bomby stranou.

Asi rok poté, dva dny před vánocemi, jsem v honbě za jakýmsi příběhem projížděl Iliem ve státě New York, městem, kde dr. Felix Hoenikker vykonal většinu své práce, kde malý Newt, Frank a Angela strávili léta, jež je utvářela pro život.

Prerušil jsem v Iliu cestu, abych si prohlédl všechno, co tu k prohlédnutí bylo.

Z rodiny Hoenikkerů již nikdo v Iliu nežil, ale byla zde řada lidí, kteří tvrdili, že slavného otce a jeho tři podivné děti dobře znali.

Sjednal jsem si schůzku s dr. Asou Breedem, ředitelem výzkumného ústavu společnosti General Forge and Foundry. Předpokládám, že dr. Asa Breed je také členem mého *karassu*, přestože vůči mně takřka okamžitě pojal silnou antipatii.

„Sympatie a antipatie s tím nemají nic společného,“ praví Bokonon — upozornění, na něž se lehce zapomíná.

„Pokud jsem dobře rozuměl, byl jste dlouhý čas přímým nadřízeným doktora Felixe Hoenikkera,“ řekl jsem dr. Breedovi do telefonu.

„Na papíře.“

„Jak to myslíte?“ zeptal jsem se.

„Kdybych byl skutečně Felixovým nadřízeným,“ řekl, „měl bych teď dokonalou průpravu stát se ředitelem sopečných výbuchů, přílivu a odlivu, migrace ptáků a lumíků. Toho člověka nikdy žádný smrtelník nezvládl, byl to přírodní živel.“

10. Tajný agent X₉

Dr. Breed stanovil dobu naší schůzky na časné ráno příštího dne. Pravidl, že si mne vyzvedne cestou do kanceláře v mém hotelu a usnadní mi tak vstup do jejich přísně střeženého výzkumného ústavu.

Musel jsem tedy v Iliu nějak zabít noc. Nacházel jsem se již na samém počátku i konci ilijského nočního života, v hotelu Del Prado. Jeho bar, Mys Tresky, byl útočištěm všech místních děvek.

Náhodou se stalo — „jak bylo *souzeno* se stát,“ řekl by Bokonon — že děvka sedící vedle mne u barového pultu a obsluhující barman chodili do školy s Franklinem Hoenikkerem, trýznitelem brouků, prostředním dítětem, ztraceným synem.

Děvka, která se představila jako Sandra, mi nabídla rozkoše, nikde jinde nedosažitelné, leda snad ještě na Place Pigale a v Port Saidu. Řekl jsem jí, že nemám zájem, a ona byla natolik upřímná, aby přiznala, že ona v podstatě také ne. Jak se později ukázalo, oba jsme svůj chlad přecenili, byť ne zas příliš.

Než jsme však prověřili míru svých vášní, mluvili jsme o Franku Hoenikkerovi, mluvili jsme o jeho panu otci, trochu jsme také mluvili o Asovi Breedovi, mluvili jsme o papežovi a kontrole porodnosti, o Hitlerovi a o židech. Mluvili jsme o podvodech. Mluvili jsme o pravdě. Mluvili jsme o gangsterech, mluvili jsme o obchodním podnikání. Mluvili jsme o hodných chudácích, kteří vyfasovali elektrické křeslo, a mluvili jsme o bohatých gaunerech, kteří z něho vyklouzli. Mluvili jsme o zbožných věřících s perverzními sklony. Mluvili jsme o fůře věcí.

Opili jsme se.

Barman byl k Sandře velice přívětivý. Měl ji rád. Vážil si jí. Řekl mi, že Sandra bývala na ilijské střední škole předsedkyní třídního stužkového výboru. Každá třída, vysvětlil mi, si musela v prvním ročníku zvolit nějaké barvy, které pak všichni s hrdostí nosili až do maturity.

„Jaké barvy jste si zvolili?“ zeptal jsem se.

„Oranžovou a černou.“

„To jsou hezké barvy.“

„Taky si myslím.“

„Franklin Hoenikker byl v tom třídním stužkovém výboru také?“

„Ten nebyl nikde,“ řekla opovržlivě Sandra. „Nikdy nevstoupil do žádného výboru, nikdy se nepřidal k žádné hře, nikdy nevzal žádnou holku na rande. Pochybuju, že vůbec kdy na nějakou holku promluvil. Říkali jsme mu Tajný agent X9.“

„X9?“

„Víte, choval se vždycky jako na cestě mezi dvěma tajnými místy; jakživ s nikým nepromluvil.“

„Možná skutečně vedl bohatý tajný život,“ naznačil jsem.

„Blbost.“

„Blbost,“ ušklíbl se barman. „Byl to prostě jeden z těch kluků, co doma slepou letadýlka a věčně si jen mastí tágo.“

11. Protein

„Měl řečnit na naší maturitní slavnosti,“ pravila Sandra.

„Kdo?“ zeptal jsem se.

„Doktor Hoenikker — starý pán.“

„Co vám řekl?“

„Vůbec se neukázal.“

„Takže na maturitní slavnosti nikdo neřečnil?“

„Ale jo. Doktor Breed, ten, co za ním zítra jdete. Přiběhnul celej uřícenej a něco na nás vychrlil.“

„O čem to bylo?“

„Povídal, že doufá, že většina z nás udělá vědeckou kariéru,“ řekla. Neviděla na tom nic směšného. Vzpomínala na jakési jeho ponaučení, jež v ní zanechalo hluboký dojem. Tápatě a s úctou je opakovala. „Povídal, že potíží se světem je v tom...“

Musela se odmlčet a zamyslet.

„Potíží se světem je prý v tom,“ pokračovala váhavě, „že lidi pořád dají víc na pověry než na vědu. Povídal, že kdyby se každý zajímal trochu víc o vědu, bylo by na světě daleko méně problémů.“

„Povídal, že věda jednou odhalí základní tajemství života,“ vložil se do řeči barman. Podrbal se na hlavě a sraštil obočí. „Nečet jsem tuhle v novinách, že už konečně objevili, co to je?“

„To mi asi uniklo,“ zamumlal jsem.

„Já to taky četla,“ řekla Sandra. „Asi tak před dvěma dny.“

„Co je tedy tajemstvím života?“ zeptal jsem se.

„Zapomněla jsem to,“ řekla Sandra.

„Protein,“ prohlásil barman. „Objevili něco o proteinu.“

„Jo,“ řekla Sandra. „To je ono.“

12. Konec světa radostí

K našemu rozhovoru se připojil vrchní barman Mysu Tresky, baru v hotelu Del Prado. Když se dověděl, že píšu knihu o dni bomby, vyprávěl mi, jaký to byl den pro něho, jaký to byl den v tomhle baru, kde sedíme. Huhňal jako M. C. Fields a nos měl jako jahodu poctěnou výstavním metálem.

„Tenkrát to ještě nebyl žádný Mys Tresky,“ řekl. „Tenkrát jsme tu ještě neměli všechny tyhle svinský sítě a mořský škeble. Tenkrát se tomu tady říkalo Navajskej vigvam. Na zdech visely indiánský deky a kravský lebky. Na stolech byly malý tamtamy. Kdo chtěl vobsloužit, ten si musel zabubnovat na tamtam. Na mě chtěli, abych nosil válečnickou členku, ale ani mě nenapadlo. Jednou sem přišel vopravdovskej Navaj a řekl mi, že Navajové vůbec ve vigvamech nežijou. „To je mi ale setsvinská vostuda,“ řekl jsem mu na to. Předtím to tady byl Pompejskej salón, s fůrou sádrovejch poprsí; ale ať si tomu říkaj, jak chtěj, tyhle svinský bordelový světla nikdo nikdá nezmění. Nikdá nezmění ty svinský lidi, co sem choděj, ani to svinský město venku. Ten den, co shodili na Japonce tu svinskou Hoenikkerovu bombu, sem přišel nákej vobejda a chtěl ze mne vyrazit gratis něco k chlastu. Prej abych mu dal napít na účet nastávajícího konce světa. Namíchal jsem mu teda ‚Konec světa radostí‘. Bylo to půl pinty crême de menthe ve vydlabaným ananasu a navrch trocha šlehačky a jedna višně. Tumáš, ty ufnukanej zkurvysynu, povídám, ať nemůžeš vykládat, že jsem pro tebe nikdá nic neudělal.“

Potom přišel další chlap a povídá, že dává vejповěď z vejzkumáku; ať prej dělá vědec na čem chce, na beton se z toho nakonec vyklube náká zbraň, povídal. A že už prej nechce pomáhat politikům s jejich svinskejma válkama. Menoval se Breed. Zeptal jsem se ho, jestli má něco společnýho s šéfem toho svinskýho vejzkumáku. Kurva, to teda že má, povídal. Že je prej toho ředitele vejzkumáku svinskej syn.“

13. Odrazový můstek

Ach bože, jak je to Ilium ošklivé město! „Ach bože,“ praví Bokonon, „jak jsou všechna města ošklivá!“

Nehybným příkrovem smogu propadal na město déšť se sněhem. Bylo časné ráno. Seděl jsem v lincolnu dr. Asy Breeda. Bylo mi po předchozí noci jaksi podivně zle a stále jsem byl ještě mírně opilý. Dr. Breed řídil. Kola vozu sjela co chvíli do kolejí dávno zrušené tramvaje.

Breed byl růžovoučký stařík blahobytného vzezření, překrásně oblečený. Jeho vystupování bylo civilizované, optimistické, činorodé, důstojné. Já si naopak připadal štětinatý, prašivý, cynický. Strávil jsem noc se Sandrou.

Vlastní duše mi smrděla jak připálená kočičina.

O každém jsem si myslel jen to nejhorší a na doktora Asu Breeda jsem věděl pár pěkných špinavostí, které mi pověděla Sandra.

Sandra mi řekla, že v Iliu jsou všichni přesvědčeni, že dr. Breed byl milencem manželky Felixe Hoenikera. Řekla mi taky, že většina lidí ho považuje za otce všech tří Hoenikkerových dětí.

„Znáte vůbec Ilium?“ zeptal se náhle dr. Breed.

„Jsem tady poprvé.“

„Je to domácké městečko.“

„Prosím?“

„Nějaký noční život tady takřka neexistuje. Naše životy se točí především kolem rodiny a domácího krbu.“

„To zní chvályhodně.“

„Taky to chvályhodné je. Máme zde velice nízkou kriminalitu mládeže.“

„To je výborné.“
„Ilium má velmi zajímavou historii, víte o tom?“
„To je zajímavé.“
„Býval to jakýsi odrazový můstek, víte.“
„Jak prosím?“
„Odrazový můstek pro vystěhovalce na západ.“
„Ach tak.“
„Lidé tu chodili pořád ozbrojení.“
„To je opravdu zajímavé.“
„Právě v místech, kde stojí náš výzkumný ústav, stávala stará trestnice. Tam se také veřejně věšelo, pro celé hrabství.“
„Tak se mi zdá, že se zločin tenkrát nevyplácel o nic víc než dneska.“
„V roce 1782 tu pověsili muže, který zavraždil šestadvacet lidí. Často mě napadlo, že by měl někdo o něm napsat knihu. George Minor Moakely. Pod šibenicí si ještě zpíval. Zpíval písničku, kterou si pro tuto příležitost sám složil.“
„O čem se v ní zpívalo?“
„Můžete si ji vyhledat v knihovně Historické společnosti, máte-li o to opravdu zájem.“
„Rád bych znal aspoň hlavní myšlenku.“
„Ničeho nelitoval.“
„Někteří lidé jsou už takoví.“
„Jenom považte!“ řekl Breed. „Měl na svědomí šestadvacet lidí!“
„Až z toho člověka jímá hrůza,“ řekl jsem.

14. Když automobily mívaly vázičky z broušeného skla

Moje chorá hlava se na ztuhlém krku vratce rozkymácela. Kola nablýskaného lincolnu dr. Breeda polapily opět tramvajové koleje.

Zeptal jsem se dr. Breeda, kolik lidí se v osm hodin ráno snaží dostat do podniků společnosti General Forge and Foundry, a on mi řekl, že třicet tisíc.

Na všech křižovatkách stáli strážníci ve žlutých pelerínách a svými bílými rukavicemi ukazovali pravý opak toho, co hlásala dopravní světla.

Semaforová světla jako křiklavé přízraky v hradbě sněhu a deště urputně setrvala ve své nesmyslné, šílené snaze dirigovat ledovec automobilů. Zelená znamenala volnou cestu. Červená znamenala stát. Oranžová znamenala změnu světél a výstrahu.

Dr. Breed mi vyprávěl, jak doktor Hoenikker, ještě jako velice mladý muž, opustil prostě jednoho dne své auto vtěsnané do proudu ilijské dopravy.

„Police se pochopitelně snažila zjistit, co brání provozu,“ vyprávěl, „a uprostřed všeho zmatku našla Felixovo auto; motor běžel, v popelníku hořel doutník, ve vázičkách byly čerstvé květiny...“

„Ve vázičkách?“

„Byl to marmon velký jako tramvajový vůz. Mezi dveřmi byly po obou stranách vázičky z broušeného skla a Felixova manželka do nich každé ráno dávala čerstvé květiny. A takhle to auto stálo uprostřed ulice za ranní špičky.“

„Jako *Marie Celeste*,“ poznamenal jsem.

„Policejní tahač ho odvěkl. Věděli, čím je to auto, a tak Felixovi zatelefonovali a řekli mu, kde si může svůj vůz vyzvednout. Felix jim řekl, že si ho můžou nechat, že ho už nechce.“

„Nechali si ho?“

„Ne. Zavolali jeho paní a ta přijela a marmon si odvezla.“

„Mimochodem, jak se vlastně jmenovala?“

„Emily.“ Dr. Breed si přelízl rty, do očí mu vstoupil nepřítomný pohled a ještě jednou zopakoval jméno ženy tak dlouho mrtvé.

„Emily.“

„Myslíte, že by nikdo nic nenamítal, kdybych tu historku s marmonem zařadil do své knihy?“ zeptal jsem se.

„Pokud byste ji ovšem nevyprávěl až do *konce*.“

„Do *konce*?“

„Emily nebyla zvyklá řídit marmon. Cestou domů měla ošklivou havárii. Poranila si přitom nějak pánev...“ Proud vozidel právě

nehybně stál. Dr. Breed zavřel oči a jeho ruce se křečovitě zaťaly do volantu.

„A proto také zemřela, když se narodil malý Newt.“

15. Veselé vánoce

Výzkumný ústav General Forge and Foundry stál nedaleko hlavní brány ilijských závodů společnosti, asi tak na vzdálenost jednoho městského bloku od parkoviště vedoucích zaměstnanců, kam dr. Breed zajel se svým vozem.

Zeptal jsem se dr. Breeda, kolik lidí v jeho výzkumném ústavu pracuje. „Sedm set,“ řekl, „ale vlastní výzkum provádí necelá stovka. Zbývajících šest set dělá víceméně domovníky a já jsem ze všech těch domovníků ten nejhlavnější.“

Když jsme se připojili k řece zaměstnanců proudících do závodů, popřála jakási žena za našimi zády dr. Breedovi veselé vánoce. Dr. Breed se otočil a blahosklonně se zahleděl do modře bledých lívanců, aniž rozpoznal v gratulantce jistou slečnu Francinu Pefkovou. Slečně Pefkové bylo dvacet, byla prázdně hezká, zdravá — nudně normální.

Na počest sladkomřivosti vánočního času vybídl dr. Breed slečnu Pefkovou, aby se k nám připojila. Představil mi ji jako sekretářku dr. Nilsaka Horvatha. Potom mi sdělil, kdo je to Horvath. „Proslulý povrchový chemik,“ řekl, „ten, co dělá takové úžasné věci s filmy.“

„Copak je v povrchové chemii něco nového?“ zeptal jsem se slečny Pefkové.

„Propánaboha,“ řekla, „na tohle se mě neptejte. Já akorát píšu na stroji to, co mi doktor Horvath řekne, abych psala.“ A potom se omluvila, že vzala boží jméno nadarmo.

„Oh, já myslím, že tomu rozumíte víc, než nám chcete namluvit,“ řekl dr. Breed.

„Kdepak,“ slečna Pefková nebyla zvyklá bavit se s tak významnou osobností, jako byl dr. Breed, a byla celá rozpačitá. Ovlivnilo to i její chůzi, jež byla s každým krokem topornější, až vedle nás kráčela jako slepice. Na rtech jí ztuhl úsměv. Horečně se prohrabovala hlavou,

aby našla, co říct, ale krom použitých papírových kapesníků a laciné bižuterie tam nic jiného nenacházela.

„Nu a...“ rachotil dr. Breed rozjařeně, „jak se vám zamlouváme, teď, když jste u nás už — no, jak dlouho? Bezmála rok?“

„Vy vědci pořád moc myslíte,“ pleskla slečna Pefková. Idiotsky se zachichotala. Vlídnost dr. Breeda vyrazila v jejím nervovém systému všechny pojistky. Nebyla již za své činy odpovědná. „Vy všichni moc myslíte.“

Vedle nás se ztěžka vlekla dýchavičná, poraženecky vyhlížejíci tlustá žena ve špinavých montérkách, která všechno, co slečna Pefková řekla, musela slyšet. Obrátila se, aby si dr. Breeda prohlédla, a upřela mu do tváře bezmocný vyčítavý pohled. Nenáviděla lidi, kteří moc mysleli. Napadlo mě, že je docela přiměřenou představitelkou takřka všeho lidstva.

Výraz tlusté ženy napovídal, že by se na místě zbláznila, kdyby někdo ještě trochu víc myslel.

„Já myslím, že jednou shledáte,“ řekl dr. Breed, „že každý myslí přibližně stejně. Vědci přemýšlejí o věcech jedním způsobem, a druzí lidé o nich přemýšlejí zase jiným.“

„Ach,“ vyhrkla jalově slečna Pefková. „Když mi doktor Horvath diktuje, připadá mi, že mluví cizí řečí. Pochybuju, že bych mu někdy rozuměla — i kdybych chodila na univerzitu. A přitom možná mluví o něčem, co jednou obrátí všechno vzhůru nohama a rubem navrch, jako ta atomová bomba.“

Když jsem se vždycky vracívala ze školy, ptala se mě maminka, co se mi za celý den přihodilo, a já jí to vyprávěla,“ řekla slečna Pefková. „Dneska ale přijdu domů a ona se mne zeptá, co je nového, a já jí na to můžu akorát říct —, slečna Pefková potřásla hlavou a její karmínové rty se ochable rozechvěly — „já nevím, já nevím, já nevím.“

„Když něčemu nerozumíte, poproste doktora Horvatha, aby vám to vysvětlil,“ nabádal ji dr. Breed. „Ten vám dokáže vysvětlit všechno na světě, v tom je jedinečný.“ Obrátil se ke mně. „Dr. Hoenikker říkával, že každý vědec, který není s to, aby vysvětlil osmiletému dítěti, na čem pracuje, je šarlatán.“

„Pak jsem tedy pitomější než osmiletý capart,“ zalkala slečna Pefková. „Já ani nevím, co je to šarlatán.“

16. Zpátky do mateřské školky

Vystoupili jsme po čtyřech žulových schodech před výzkumným ústavem. Budova sama byla z neomítnutých cihel a zdvihala se do výše šesti poschodí. Prošli jsme mezi dvěma po zuby ozbrojenými strážci ve vchodu.

Slečna Pefková ukázala strážnému po levé straně růžový odznak *zaměstnance s přístupem k důvěrným materiálům*, připjatý na hrotu levého prsu.

Dr. Breed ukázal strážci po naší pravici černý odznak *nositele nejprísnejších tajemství* na vnitřní straně klopky. Potom mě vzal obřadně kolem ramen, aniž se mne ovšem přímo dotkl, dáváje tak strážnému na vědomí, že jsem pod jeho ochranou a dozorem.

Usmál jsem se na jednoho ze strážců. Ten však můj úsměv neopětoval. Na strážcích pořádku není nic směšného, zhoľa nic.

Dr. Breed, slečna Pefková a já jsme v zadumání postupovali dvoranou ústavu směrem k výtahům.

„Poproste doktora Horvatha, aby vám někdy něco vysvětlil,“ řekl dr. Breed slečně Pefkové. „Uvidíte, že se vám dostane správné a jasné odpovědi.“

„Musel by se mnou začít znovu od první třídy — nebo dokonce od mateřské školky,“ řekla. „Moc jsem zameškala.“

„My všichni jsme toho moc zameškali,“ přisvědčil dr. Breed. „Všichni bychom měli začít znovu od začátku, a nejlepší by bylo, kdybychom se vrátili zpátky do mateřské školky.“

Pozorovali jsme recepční ústavu, jak rozsvěcuje vitríny s názornými exponáty, lemující stěny dvorany. Recepční byla vysoká, hubená dívka, ledově chladná, pobledlá. Pod jejím křehkým dotykem se rozblikávala světla, roztáčela kola, voda ve skleněných trubicích začínala bublat, zvonky se rozezváněly.

„Magie,“ prohlásila slečna Pefková.

„Mrzí mne, když slyším, jak člen naší ústavní rodiny používá takovéhle nepřesné, středověké slovo,“ řekl dr. Breed. „Každý z těchto exponátů přece vysvětluje sám sebe. Jsou konstruovány tak, aby na nich nebylo nic záhadného. Jsou přímo antitezí magie.“

„Přímo co magie?“

„Pravým opakem magie.“

„Mně byste to do hlavy nepravil.“

Dr. Breed se zatvářil poněkud nerudně. „No prosím,“ řekl, „ale nikoho oblužovat *nechceme*. Alespoň v tomhle nám musíte dát za pravdu.“

17. Dívčí morna

Sekretářka dr. Breeda stála na psacím stole v předpokoji jeho kanceláře a přivazovala na lustr varhánkovatý vánoční zvonek.

„Pozor, Naomi,“ vykřikl dr. Breed, „už sedm měsíců jsme neměli jediný smrtelný úraz! Nepokaž to tím, že spadneš ze stolu!“

Slečna Naomi Faustová byla čiperná, vysušená stará dáma. Počítám, že sloužila dr. Breedovi takřka po celý jeho život, a také po celý život svůj. Zasmála se. „Já jsem nezničitelná. A i kdybych spadla, vánoční andělé by mě zachytili.“

„Ti přicházejí často pozdě, jak je známo,“

Od srdce zvonku visely dvě varhánkovité papírové úponky. Slečna Faustová za jeden zatáhla. Papír se neochotně roztáhl a stal se dlouhou standartou s ručně malovaným nápisem. „Tumáte,“ řekla slečna Faustová podávajíc volný konec dr. Breedovi, „roztáhněte ho až do konce a připíchněte ho tamhle na vývěsku.“

Dr. Breed poslechl a ustoupil o krok dozadu, aby si mohl přečíst, co stojí na standartě psáno. „Mír na zemi!“ přečetl nahlas a od srdce.

Slečna Faustová slezla ze svého stolu s druhým úponkem a roztáhla jej také. „Pokoj lidem dobré vůle!“ hlásal druhý nápis.

„Ježkovy oči,“ zachichotal se dr. Breed, „to jsou vyložené dehydrované vánoce! Vypadá to tu svátečně, věru svátečně.“

„A to jsem ani nezapomněla na čokoládové tyčinky pro Dívčí mornu,“ řekla slečna Faustová. „Nejste na mne hrdý?“

Dr. Breed se dotkl čela, polekán vlastní zapomnětlivostí. „Díky bohu! Úplně se mi to vypařilo z hlavy.“

„Na to nesmíme nikdy zapomenout,“ řekla slečna Faustová. „Je to už taková tradice — dr. Breed a jeho čokoládové tyčinky pro Dívčí mornu o každých vánocích.“ Vysvětlila mi, že Dívčí morna je pisárna v suterénu ústavu. „Děvčata patří každému, kdo má přístup k diktafonu.“

Celý dlouhý rok, řekla, naslouchají děvčata v Dívčí morně anonymním hlasům pánů vědců z diktafonových záznamů — záznamů, které jim přinesou ústavní doručovatelky. Jednou do roka však děvčata opustí klášterní samotu betonové krychle a jdou koledovat — aby dostala čokoládové tyčinky od dr. Asy Breeda.

„Ty dívky také slouží vědč,“ potvrdil dr. Breed, „i když možná z toho, co přepisují, nerozumějí jedinému slovu. Bůh jim všem požehnej!“

18. Nejcennější zboží na světě

Když jsme vstoupili do vlastní kanceláře dr. Breeda, pokusil jsem se uspořádat své myšlenky pro rozumný interview. Došel jsem k názoru, že se můj mentální stav nijak nezlepšil. A když jsem začal klást dr. Breedovi otázky o dni bomby, zjistil jsem, že moje mozková centra pro styk s lidmi jsou zadušena chlastem a smradem z připálené kočičiny. Z každé otázky, kterou jsem vznesl, jednoznačně vyplývalo, že tvůrci atomové bomby byli zločinným společenstvím pro ten nejohavnější způsob vraždy.

Dr. Breed zprvu žasl a potom se urazil. Odtáhl se ode mne a zabručel: „Tak se mi zdá, že nemáte vědce právě v lásce.“

„Ani bych neřekl, pane.“

„Všechny vaše otázky zatím mířily k tomu, abych přiznal, že vědci jsou necitelní, nesvědomití, omezení hlupáci, kterým pranic nezáleží na osudu zbytku lidské rasy, nebo kteří snad vůbec členy lidské rasy nejsou.“

„To je snad trochu přehnané.“

„Patrně o nic přehnanější, než jak to chcete napsat ve své knize. Měl jsem za to, že máte zájem o nestranný, objektivní životopis Felixe Hoenikkera — což je pro mladého autora v této době nepochybně ten nejzávažnější úkol, jakého se může chopit. Ale vy jste za mnou přišel pln předpojatosti vůči vědcům. Odkud, prosím vás, takové nápady máte? Z humoristických listů?“

„Od syna dr. Hoenikkera, mám-li jmenovat alespoň jeden pramen.“

„Kterého syna?“

„Newtona,“ řekl jsem. Měl jsem Newtův dopis u sebe a hned jsem mu ho ukázal. „Mimochodem, jak je Newt malý?“

„Není o nic větší než stojan na deštníky,“ pronesl dr. Breed, pročítající se staženým obočím Newtův dopis.

„Další dvě děti jsou normální?“

„Samosebou! Je mi líto, že vás musím zklamat, ale vědci mají stejné děti jako každý jiný.“

Dělal jsem, co jsem mohl, abych dr. Breeda uchlácholil, abych ho přesvědčil, že mi doopravdy záleží na přesném portrétu dr. Hoenikkera. „Nepřišel jsem za žádným jiným účelem, než abych po pravdě zaznamenal to, co mi o dr. Hoenikkerovi povíte. Newtův dopis byl pro mne jen začátek a slibuji vám, že proti němu postavím všechno, co mi řeknete.“

„Mám až po krk lidí, kteří nedokáží pochopit, kdo to je vlastně vědec a co vůbec dělá.“

„Udělám, co bude v mých silách, abych všechna nedorozumění vyjasnil.“

„V téhle zemi většina lidí ani nechápe, co je to čistý výzkum.“

„Jsem ochoten s vámi souhlasit, když mi to vysvětlíte.“

„Čistý výzkum není žádné hledání lepšího cigaretového filtru nebo jemnějšího papírového kapesníku nebo stálejšího venkovního nátěru, chraň bůh. Všichni dneska mluví o výzkumu, ale prakticky nikdo v téhle zemi ho neprovádí. My jsme jedna z mála společností, která skutečně zaměstnává lidi pro čistý výzkum. Když se většina ostatních firem chvástá svým výzkumem, mluví o svých námezdních průmyslových technikách, kteří chodí v bílých pláštích, vymýšlejí

kuchařky a sní o vylepšeném typu okenních stěračů pro nový model oldsmobilu.“

„Zatímco u vás...?“

„U nás a ještě na otřesně málo dalších ústavech v téhle zemi jsou vědci placeni za prohlubování poznání, pro nic jiného tady nepracují.“

„To je od společnosti General Forge and Foundry velice šlechetné.“

„Na tom není nic šlechetného. Nové poznání je tím nejcennějším zbožím na světě. Čím větší pravdou je naše práce podložena, tím se stáváme bohatší.“

Být tehdy bokononistou, jistě bych byl nad tímto prohlášením zařičel.

19. Už dosti bláta

„Chcete říct,“ otázal jsem se dr. Breeda, „že nikdo v tomto ústavu nemá nikdy žádný pevně stanovený pracovní úkol? Nikdo jim ani nenaznačí, na čem mají pracovat?“

„Lidé pořád něco naznačují, ale věnovat sluchu náznakům, to nemá čistý výzkumník v povaze. Ten má plnou hlavu svých vlastních projektů, a tak si to také přejeme.“

„Snažil se někdo někdy naznačit nějaké projekty dr. Hoenikkerovi?“

„Samozřejmě. Zejména admirálové a generálové. Hleděli na něho jako na jakéhosi kouzelníka, který by mohl jediným mávnutím ruky udělat z Ameriky nepřemožitelnou velmoc. Chodili na nás — a stále chodí — s těmi nejpotrhlejšími plány. Jediné, co je na těch jejich plánech špatného, je to, že jsou při našem současném stavu poznání neproveditelné. Od vědců rázu Hoenikkera se očekává, že ty nepatrné trhliny zacelí. Vzpomínám si, jak nás krátce před Felixovou smrtí navštívil jeden generál námořní pěchoty, který naléhal, aby udělal něco s blátem.“

„S blátem?“

„Námořní pěchota se už nechce vyvalovat v blátě, má toho prý za poslední dvě století plné zuby,“ řekl dr. Breed. „Generál, coby její mluvčí, byl názoru, že by bylo projevem skutečného pokroku, kdyby už námořní pěchota nemusela bojovat v blátě.“

„Jak si to ten generál představoval?“

„Jako neexistenci bláta. Už dosti bláta.“

„Předpokládám, že by to šlo,“ teoretizoval jsem, „ale byly by k tomu zapotřebí celé hory nějaké zvláštní chemikálie, nebo nějaké mnohatunové stroje...“

„Generál měl na mysli nějakou obyčejnou pilulku nebo docela malý stroj. Námořní pěchota nemá jen plné zuby bláta, má také plné zuby tahání všelijakých nemotorných krámů; chtěla by pro změnu zas něco lehkého.“

„A co na to dr. Hoenikker?“

„Felix svým hravým způsobem, a *všechny* jeho způsoby byly hravé, naznačil, že by to mohlo být i jediné zrnko něčeho — dokonce mikroskopické zrnko — které by z nekonečných prostor bláta, bahna, močálů, kaluží, slatin, pohyblivého písku a kalu dokázalo udělat tak pevnou plochu, jako je tahle deska.“

Dr. Breed uhodil svou kropenatou starou pěstí do stolu. Deska měla tvar ledviny, byla z oceli a v barvě mořské zeleně. „Jeden námořní pěšák by unesl téhle látky tolik, že by to stačilo na osvobození celé obrněné divize zabředlé do bažiny. Podle Felixe by měl jeden námořní pěšák unést všechno množství látky, kterou by k tomu potřeboval, za nehtem svého malíčku.“

„To není možné.“

„To byste řekl vy, to bych řekl já — a prakticky všichni by to řekli. Felix to však svým hravým způsobem viděl jako naprosto uskutečnitelnou věc. Felixův zázrak byl v tom — a upřímně doufám, že tohle ve své knize napíšete — že vždycky přistupoval ke starým hlavolamům, jako by byly zbrusu nové.“

„Připadám si teď jako slečna Pefková,“ řekl jsem, „a jako všechna ta děvčata dole v Dívčí morně. Dr. Hoenikker by mi asi nevysvětlil, jak něco, co se dá nést pod nehtem malíčku, může udělat z bažiny stejně pevnou věc, jako je váš stůl.“

„Říkal jsem vám přece, jak Felix dovedl všechno znamenitě vysvětlit...“

„I tak...“

„Dokázal to vysvětlit mně,“ řekl dr. Breed, „a jsem si jist, že já to dokážu vysvětlit vám. Hlavo!am je v tom, jak dostat námořní pěchotu z bláta — je to tak?“

„Ano.“

„Výborně,“ řekl dr. Breed, „tak dávejte pozor. Jdem na to.“

20. Led typu 9

„Existuje několik možných způsobů,“ řekl mi dr. Breed, „jak mohou určité tekutiny krystalizovat — jak mohou zmrzat — několik způsobů, jak se mohou jejich atomy seskupovat a vázat v uspořádanou, pevnou hmotu.“

Stařík s flekatýma rukama mne vybídl, abych si představil několik způsobů, jak mohou být navršeny dělové koule na trávníku před vesnickou radnicí, několik způsobů, jak mohou být naskládány pomeranče v bedně.

„A stejně je tomu s atomy v krystalech; a dva různé krystaly téže látky mohou mít zcela rozdílné fyzické vlastnosti.“

Vyprávěl mi o továrně, kde pěstovali krystaly ethylendiaminu tartrate. Potřebovali ty krystaly pro nějakou výrobní operaci, řekl mi. Jednoho dne však v této továrně zjistili, že narůstající krystaly nemají nadále požadované vlastnosti. Atomy se začaly seskupovat a vázat — zmrzat — do jiné struktury. Krystalizující tekutina se nezměnila, ale krystaly, které z ní rostly, byly co do průmyslového uplatnění naprosto šmejdy.

Bylo záhadou, jak se to mohlo stát. Nicméně teoretickým viníkem bylo to, čemu dr. Hoenikker říkal ‚semeno‘. Měl tím na mysli nepatrnou buňku nežádoucí krystalové struktury. Semeno, které se vzalo bůhvíodkud, naučilo atomy zbrusu novému způsobu, jak se seskupovat a vázat, jak krystalizovat, zamrzat.

„A teď si znovu představte dělové koule na trávníku před radnicí nebo pomeranče v bedně,“ vybídl mě. A pomohl mi pochopit, že

uspořádání nejspodnější vrstvy dělových koulí či pomerančů určuje, jak bude seskupena a vázána každá vrstva následující. „Spodní vrstva je právě to semeno, které stanoví, jak se zachová každá další dělová koule nebo každý další pomeranč, a tak dál, třeba až do nekonečného množství dělových koulí a pomerančů.“

„A nyní předpokládejme,“ a dr. Breed se zajíkl smíchem, rozradostněn sám sebou, „že by voda mohla krystalizovat, zamrztat, několika různými způsoby. Dejme tomu, že druh ledu, na kterém bruslíme a který si dáváme do whisky — můžeme mu říkat *led typu 1* — je pouze jedním z několika druhů ledu. Dejme tomu, že voda na Zemi zamrzá vždy pouze jako *led typu 1*, neboť se nikdy nevyskytlo semeno, které by jí naučilo, jak tvořit *led typu 2*, *led typu 3*, *led typu 4*...? A dejme tomu,“ zabušil znovu svou stařeckou rukou do stolu, „že by existoval druh, kterému budeme říkat *led typu 9* — krystal tvrdý jako tenhle stůl — s bodem tání řekněme čtyřicet stupňů Celsia, nebo ještě lépe s bodem tání pětapadesát stupňů.“

„Prosím, zatím tomu pořád rozumím,“ řekl jsem.

Dr. Breed byl přerušen šepotem z předpokoje, šepotem hlasitým a zlověstným. Byly to hlasy děvčat z Dívčí morny.

Děvčata se v předpokoji chystala ke zpěvu.

A pak zazpívaly, jakmile dr. Breed a já jsme stanuli ve dveřích. Každá z přibližně stovky dívek se s pomocí nákrčníku z tuhého kancelářského papíru sepnutého svorkou proměnila v chóristku. Zpívaly překrásně.

Byl jsem překvapen a nechutně dojat. Vždycky mě dojíímá ten zřidkakdy využívaný poklad, sladká líbeznost většiny dívčího zpěvu.

Zpívaly V městečku Betlémě. Sotvakdy zapomenu na jejich přednes sloky:

„Co jsme všichni lidé hříšní s touhou vyhledali, to andělé dnes vesele nám jsou zvěstovali.“

21. Námořní pěchota se dává na pochod

Když starý dr. Asa Breed za přispění slečny Faustové podělil děvčata čokoládovými tyčinkami, vrátili jsme se do jeho kanceláře.

„Kde jsme to skončili? Ach ano!“ řekl, opět za svým stolem. A potom mě stařík vybídl, abych si představil námořní pěchotu Spojených států v nějakých bohem zapomenutých bažinách.

„Jejich transportéry a tanky a houfnice se pachtí v páchnoucím marastu a slizu,“ stěžoval si, „boří se stále hlouběji.“

Zdvihl prst a mrkl na mne. „Ale dejme tomu, mladý muži, že jeden námořní pěšák má u sebe nepatrnou kapsli obsahující semeno *ledu typu 9*, nový prostředek, jak seskupit a svázat, jak zmrazit atomy vody. A když tenhle námořní pěšák hodí semeno do nejbližší louže...?“

„Louže zamrzne?“ hádal jsem.

„A všechno bahno kolem té louže?“

„Taky zamrzne?“

„A všechny louže v tom zamrzlém bahně?“

„Taky zamrznou?“

„A všechny močály a potoky v tom zamrzlém bahně?“

„Taky zamrznou?“

„To si *píšte*, že zamrznou!“ vykřikl. „A námořní pěchota Spojených států se zdvihne z bažin a dá se na pochod!“

22. Zpravodaj revolverového tisku

„A něco takového *opravdu* existuje?“ zeptal jsem se.

„Ne, ne, ne, ne,“ řekl dr. Breed, ztrácje se mnou opět trpělivost. „Vyprávěl jsem vám to všechno jen proto, abyste si udělal představu o mimořádné novosti myšlení, s jakou Felix přistupoval k starým problémům. Totéž, co jsem vám právě povídal, pověděl Felix tomu generálovi, co na něj naléhal, aby udělal něco s blátem.“

Felix obědval každý den v naší závodní jídelně. Bylo nepsaným zvykem, že si k němu nesmí nikdo přisednout, aby nepřetrhl řetěz jeho myšlenek. Ale ten generál námořní pěchoty se vrhl k jeho stolu, přitáhl si židli a spustil o svém blátě. To, co jsem vám vyprávěl, byla odpověď, kterou Felix vysypal z rukávu.“

„Takže — takže nic takového *opravdu* neexistuje?“

„Vždyť vám říkám, že ne!“ rozohnil se dr. Breed. „Felix zakrátko poté umřel! A kdybyste byl poslouchal, co jsem vám říkal o vědcích provádějících čistý výzkum, vůbec byste se takhle neptal! Vědci, kteří se zabývají čistým výzkumem, pracují na tom, co fascinuje je, a ne na tom, co fascinuje ostatní lidi.“

„Pořád musím myslet na tu bažinu...“

„Tak na ni zase zapomeňte! Použil jsem té bažiny pouze jako příkladu.“

„Ale kdyby zamrzly i potoky protékající tou bažinou jako *led typu 9*, co potom řeky a jezera, ze kterých pramení?“

„Zamrzly by taky. Ale nic takového jako *led typu 9* neexistuje.“

„A co oceány, do kterých tečou ty řeky?“

„Ty by pochopitelně zamrzly taky,“ utrl se na mne. „Tak mám dojem, že teď začnete vytrubovat do světa trháky o *ledu typu 9*. Opakuji vám, že nic takového neexistuje.“

„A co prameny napájející zamrzlá jezera a potoky, a co všechna podzemní voda napájející ty prameny?“

„Ksaku, to by přece všechno zamrzlo!“ zařval. „Kdybych býval věděl, že jste zpravodajem revolverového tisku,“ prohlásil nadutě a zdvihl se ze židle, „nemámil bych s vámi jedinou minutu!“

„A co déšť?“

„Kdyby náhodou pršelo, ztvrdnul by déšť na podkováky z *ledu typu 9* — a to by byl konec světa! A to je taky konec interview! Sbohem!“

23. Labutí píseň

Dr. Breed se přinejmenším v jedné věci mýlil: že nic takového jako *led typu 9* neexistuje.

A *led typu 9* byl na Zemi.

Led typu 9 byl posledním darem, který Felix Hoenikker lidstvu věnoval, než se odebral k zaslouženému poslednímu odpočinku.

Stvořil jej, aniž kdo věděl, na čem pracuje. Stvořil jej, aniž zanechal nejmenší záznam o tom, co vlastně stvořil.

Pravda, ke skutku stvoření bylo zapotřebí složitých přístrojů, ale ty měl k dispozici ve svém výzkumném ústavu. Stačilo, aby obešel několik sousedních laboratoří — tu si vypůjčil to, tu zas ono, roztomile se omlouvaje pánům kolegům, že si dovoluje obtěžovat — až konečně mohl, tak říkajíc, zapět svou píseň labutí.

Stvořil kousíček *ledu typu 9*. Led měl modrobílou barvu. Jeho bod tání byl čtyřicet pět celých osm desetin stupně Celsia.

Kousíček *ledu typu 9* uložil do malé lahvičky a lahvičku uložil do kapsy. Potom odjel se svými třemi dětmi do chaty na mysu Tresky, aby tam oslavili vánoce.

Angele bylo čtyřiatřicet, Frankovi čtyřiaadvacet. Malému Newtovi osmnáct.

Starý pán zesnul o Štědrém večeru, zpraviv předtím o *ledu typu 9* pouze své děti.

Jeho děti si *led typu 9* rozdělili mezi sebou.

24. Co je to *wampetr*

Což mě přivádí k bokononistické koncepci *wampetru*.

Wampetr je ústředním bodem každého *karassu*. Není *karassu* bez *wampetru*, říká nám Bokonon, jako není kola bez osy.

Wampetrem může být vše: strom, skála, zvíře, myšlenka, kniha, melodie, svatý grál. Ať je jím cokoli, příslušníci daného *karassu* kolem něho obíhají v majestátním chaosu spirální mlhoviny. Oběžné dráhy příslušníků *karassu* kolem společného *wampetru* jsou pochopitelně oběžnými drahami duchovními. Obíhají jejich duše, nikoli těla. Jak nás Bokonon vyzývá, abychom pěli:

*Točme se dokola, kolujme v spěchu,
s nohama z olova a s křídly z plechu...*

A *wampetry* povstávají a pomíjejí, říká nám Bokonon.

Každý *karass* má de facto v každém daném čase *wampetry* dva — jeden, který na důležitosti nabývá, a jeden, který na ní ztrácí.

Jsem si takřka bezpečně jistý, že zatímco jsem hovořil v Iliu s dr. Breedem, rozkvétajícím *wampetrem* mého *karassu* byla ona krystalická forma vody, onen modrobílý drahokam, ono semeno zkázy nazývané *led typu 9*.

Zatímco jsem hovořil v Iliu s dr. Breedem, Angela, Franklin a Newton Hoenikkerovi chovali ve svém vlastnictví semena *ledu typu 9*, semena vzrostlá ze semene jejich otce — odštěpky, abych tak řekl, ze starého kvádru.

Jsem přesvědčen, že další osud těchto tří odštěpků byl stěžejní starostí mého *karassu*.

25. To hlavní o dr. Hoenikkerovi

Tolik tedy prozatím o *wampetru* mého *karassu*.

Po mém nepříjemném interview s dr. Breedem ve Výzkumném ústavu společnosti General Forge and Foundry jsem byl předán do rukou slečny Faustové. Měla rozkaz ukázat mi dveře. Přesto se mi ji podařilo přemluvit, aby mi nejprve ukázala laboratoř zesnulého dr. Hoenikkera.

Cestou jsem jí položil otázku, jak dobře dr. Hoenikkera znala. Dala mi přímou a zajímavou odpověď a spolu s ní mi věnovala pikantní úsměv.

„Pochybuji, že ho mohl někdo někdy zcela poznat. Myslím, že když většina lidí mluví o tom, jak dobře nebo jak málo někoho znají, mají tím na mysli tajemství, která jim byla nebo nebyla sdělena. Mluví o intimních záležitostech, rodinných záležitostech, milostných záležitostech,“ pravila mi ta milá stará dáma. „Dr. Hoenikker všechny ty věci prožíval stejně jako každý jiný smrtelník, ale pro něho nebyly tím hlavním.“

„Co bylo tím hlavním?“ zeptal jsem se jí.

„Dr. Breed mi ustavičně říká, že pro dr. Hoenikkera byla tím hlavním pravda.“

„Nezdá se mi, že byste s tím souhlasila.“

„Nevím, zda s tím souhlasím, nebo ne. Nemůžu prostě dost dobře pochopit, jak pravda, sama o sobě, může někomu stačit.“

Slečna Faustová byla zralá pro bokononismus.

26. Co je to Bůh

„Mluvila jste někdy s dr. Hoenikkerem?“ zeptal jsem se slečny Faustové.

„Ach, samozřejmě. Mluvila jsem s ním mockrát.“

„Utkvělo vám něco z těch rozhovorů v paměti?“

„Jednou se se mnou sázel, že mu neřeknu nic, co by bylo absolutně pravdivé. Tak jsem mu řekla, ‚Bůh láska jest‘.“

„A co vám na to řekl?“

„Řekl: ‚Co je Bůh? Co je láska?‘„

„Hm.“

„Ale Bůh opravdu *je* láska,“ řekla slečna Faustová, „ať si dr. Hoenikker říkal co chtěl.“

27. Člověk z Marsu

Místnost, která bývala laboratoří dr. Felixe Hoenikkera, se nacházela v šestém poschodí, nejhořejším poschodí budovy.

Mezi dveřmi byl natažen silný rudý provaz a bronzová deska na zdi vysvětlovala, proč je tato místnost posvátná:

V TÉTO LABORATOŘI STRÁVIL POSLEDNÍCH DVACET
OSM LET SVÉHO ŽIVOTA DR. FELIX HOENIKKER,
LAUREÁT NOBELOVY CENY ZA FYZIKU. KAM
VKROČIL, TAM SE POSUNULY HRANICE POZNÁNÍ.
VÝZNAM TOHOTO JEDINÉHO MUŽE PRO DĚJINY
LIDSTVA NELZE DOCENIT.

Slečna Faustová se nabídla, že provaz odpojí, abych mohl vstoupit dovnitř a vejít tak do užšího styku s jakýmkoliv duchy, kteří tam mohli zůstat.

Přijal jsem její nabídku.

„Všechno zůstalo tak, jak to zde zanechal,“ řekla.

„Až na to, že jeden z pracovních pultů byl plný gumových pásů.“

„Gumových pásů?“

„Mne se neptejte proč. Mne se neptejte na nic z toho, co tu vidíte.“

Starý pán zanechal v laboratoři pěkný zmatek. Co okamžitě upoutalo moji pozornost, byla spousta laciných hraček povalujících se všude kolem. Byl tam papírový drak s polámanou kostrou. Byl tam dětský gyroskop s nataženým pérem, jen se roztočit a rozebzučet. Byla tam káča. Byl tam bublifuk. Bylo tam bachraté akvárium a v něm miniaturní hrad a dvě želvy.

„Miloval šestáková hračkářství,“ řekla slečna Faustová.

„To je vidět.“

„Některé ze svých nejslavnějších experimentů předváděl s vybavením, které nepřišlo ani na dolar.“

„Ušetřený šesták, vydělaný šesták.“

Byla tam pochopitelně i spousta předmětů patřících k běžnému laboratornímu vybavení, ale ty vedle těch laciných veselých hraček vypadaly jako šedí chudí příbuzní.

Psací stůl dr. Hoenikera byl zavalen korespondencí.

„Pochybuju, že kdy na nějaký dopis odpověděl,“ řekla zahloubaně slečna Faustová. „Lidi mu museli telefonovat nebo za ním přijít, když stáli o odpověď.“

Na psacím stole stála také zarámovaná fotografie. Byla ke mně obrácena zadní stranou a já se opovážil dohadu, kdo na ní asi je. „Jeho žena?“

„Ne.“

„Některé z jeho dětí?“

„Ne.“

„On sám?“

„Ne.“

Nezbylo, než se podívat. Zjistil jsem, že na snímku je skromný válečný památník před starou vesnickou radnicí. Část památníku tvořila deska s jmény občanů, kteří padli v různých válkách, a tak mne napadlo, že tato deska je také důvodem, proč zde ta fotografie stojí. Jména byla dobře čitelná a já zpola očekával, že mezi nimi najdu jméno Hoenikker. Nebylo tam.

„To byl jeden z jeho koníčků,“ řekla slečna Faustová.

„Co?“

„Fotografování všelijakých pomníčků před venkovskými radnicemi. Zajímaly ho možnosti, jak se dají skládat dělové koule. Na tomhle obrázku jsou asi poskládány nějak zvlášť výjimečně.“

„Aha,“

„Byl to výjimečný člověk.“

„Souhlasím.“

„Za nějaký milión let bude možná každý tak chytrý, jako byl on, a každý se bude dívat na věci jeho způsobem. Ale ve srovnání s průměrným dnešním, člověkem byl tak jinačí jako člověk z Marsu.“

„Možná že to byl doopravdy Mart'an,“ naznačil jsem.

„To by alespoň trochu vysvětlovalo ty jeho tři podivné děti.“

28. Majonéza

Zatímco jsme se slečnou Faustovou čekali na zdviž, která by nás zavezla do přízemí, poznamenala slečna Faustová, že doufá, že první zdviž, která přijede, nebude zdviž číslo pět. Dříve než jsem se jí stačil zeptat na důvod jejího přání, zdviž číslo pět dorazila.

Jejím obsluhovatelem byl malý a prastarý černocho, jménem Lyman Enders Knowles. Jsem si takřka jistý, že Knowles neměl všech pět pohromadě — kdykoliv měl pocit, že udělal vtip, popadl se za zadek a křičel: „Nojo, nojo!“, což bylo dost nechutné.

„Haló, antropoidi, lilapudli a pajduláci,“ vybafl na slečnu Faustovou a na mne. „Nojo, nojo!“

„Přízemí, prosím,“ řekla chladně slečna Faustová.

Knowlesovi stačilo stisknout knoflík, aby zavřel dveře a svezl nás do přízemí, ale to právě nemínil udělat. Nemínil to udělat snad celá léta.

„Představte si, co mi tuhle povídal jeden chlápek,“ řekl. „Že přej tyhle vejtahy jsou známý už z architektury starejch Májů. To jsem fakticky nevěděl. A já mu povídám: ‚A co jsem teda já — majonéza?‘ Nojo, nojo! A jak tak vo tom přemejšlí, vypálil jsem na

něj votázku, po který vám úplně ztuhnul a musel přemejšlet ještě jednou tak tvrdě! Nojo, nojo!“

„Zavezl byste nás prosím dolů, pane Knowlesi?“ poprosila ho slečna Faustová.

„Povídám mu: ‚Dole nad vrátnicí máme takový heslo, víme — *Věda hledá a nalézá*. Má to snad znamenat, že se u nás hledá něco, co už tady jednou bylo a zase se to nějak ztratilo? To jenom kvůli tomu postavili tenhle barák s majonézovejma vejtahama a vším tím vostatním a zaplnili ho všema těma potrhlejma lidma? Co to vůbec chtěj najít? Kdo co ztratil?‘ Nojo, nojo!“

„To je skutečně zajímavé,“ povzdychla si slečna Faustová. „Ale mohl byste nás už konečně zavézt dolů?“

„Můžu vás zavízt *Jenom dólu*,“ vyštěkl Knowles. „Ted’ka jsme nahore. Řekněte mi, abych vás zavez nahoru, a já nepojedu, i když pro vás bych udělal všechno na světě. Nojo, nojo!“

„Tak tedy jeďte dolů,“ řekla slečna Faustová.

„Už to bude. Tenhle pán se přišel poklonit památce doctora Hoenikkera?“

„Ano,“ řekl jsem. „Vy jste ho znal?“

„*Důvěrně*,“ řekl. „Víte, co jsem řek, když umřel?“

„Ne.“

„Rek jsem: ‚Dochtor Hoenikker — ten není mrtvěj.‘“

„Ano?“

„Von jenom vstoupil do jiný dimenze. Nojo, nojo!“

Praštil do knoflíku a jeli jsme dolů.

„Znal jste taky Hoenikkerovy děti?“ zeptal jsem se.

„Tré to dětiček, vzteklejch šelmiček,“ řekl. „Nojo, nojo!“

29. Mrtev, nikoli však zapomenut

Chtěl jsem v Iliu udělat ještě jednu věc. Chtěl jsem si vyfotografovat hrob starého pána. Vrátil jsem se tedy do hotelu, kde jsem zjistil, že Sandra už odešla, sebral jsem svůj aparát a najal jsem si taxík.

Mokrý sníh, pichlavý a šedý, ne a ne přestat padat. Napadlo mě, že náhrobek starého pána by v té plískanici mohl na fotografii vypadat docela pěkně a že by to snad mohl být i vhodný snímek na obálku mé knihy *Den, kdy nadešel konec světa*.

Hlídač u hřbitovních vrat mi poradil, jak Hoenikkerův hrob najít. „Nemůžete ho přehlédnout,“ řekl. „Stojí tam největší náhrobek z celého hřbitova.“

Nelhal. Náhrobní kámen byl alabastrový falus, šest metrů vysoký a metr v průměru. Byl pokryt nánosem mokrého sněhu.

„Proboha,“ vykřikl jsem vylézaje s fotoaparátem z taxíku, „tohle že má být důstojný pomník otce atomové bomby?“ Rozesmál jsem se.

Požádal jsem řidiče, zda by se nepostavil vedle pomníku, aby můj snímek podal představu o jeho rozměrech. Potom jsem ho ještě požádal, zda by nesetřel trochu mokrého sněhu, aby bylo vidět jméno zesnulého.

Vyhověl mi.

A tam na dříku, písmeny šest palců vysokými, Bůh mi teď pomoz, stálo slovo:

MATKA

30. Chceš jenom tiše spát

„Matka?“ zeptal se nevěřičně řidič. Setřel jsem ještě trochu sněhu a odhalil tuto básničku:

Prosím tě, maminko, ve dne v noci
buď nám vždycky ku pomoci.

— ANGELA HOENIKKEROVÁ

A pod touto básničkou stála ještě jedna:

Ty přece nejsi mrtvá,
chceš jenom tiše spát.

Nebudem prolévat slzičky,
budem se usmívat.
— FRANKLIN HOENIKKER

A pod těmito verši, v cementové dlaždici zasazené do dříku, byl otisk drobné dětské ručky. Pod ním byla tato slova:

MALIČKÝ NEWT

„Když tohle je matky,“ řekl řidič, „co potom ksakru museli vztyčit nad otcem?“ Udělal oplzlou narážku na příhodný tvar náhrobku svých představ.

Otcův hrob jsme našli hned vedle. Jeho pomník — později jsem zjistil, že tak výslovně stanovil ve své závěti — byla mramorová krychle o stranách po čtyřiceti centimetrech.

OTEC, stálo na ní.

31. Další Breed

Na odchodu ze hřbitova projevil řidič taxíku obavy o stav hrobu své matky. Zeptal se mne, zda by mi nevadilo, kdybychom si trochu zašli a podívali se tam.

Hrob jeho matky označoval malý patetický náhrobní kámen — ale to sem nepatří.

A řidič se mě zeptal, zda by mi nevadila ještě jedna krátká zacházka, tentokrát do kamenictví hned naproti hřbitovu.

Tehdy jsem ještě nebyl bokononista, a tak jsem souhlasil poněkud mrzutě. Jako bokononista bych ovšem s radostí souhlasil odebrat se kamkoli a s kýmkoli. Jak praví Bokonon: „Podivné záminky našich cest jsou tanečními hodinami samotného Boha.“

Tabule nad kamenickou firmou hlásala jméno Avram Breed a synové. Zatímco řidič hovořil s prodávacem, bloumal jsem mezi pomníky — prázdnými pomníky, pomníky, které dosud nikoho nepřipomínaly.

Ve vzorkové části obchodu jsem objevil malý, pro živnost typický žertík: nad jedním kamenným andělem viselo jmelí. Na jeho podstavci byly navršeny haluze a kolem mramorového krku měl věnec z lampiček na vánoční stromek.

„Kolikpak stojí?“ zeptal jsem se prodavače.

„Ten není na prodej. Je sto let starěj. Vytesal ho můj pradědeček. Avram Breed.“

„To je vaše firma tak stará?“

„Jo. Přesně tak.“

„A vy jste také Breed?“

„Čtvrtá generace v tomhle hnízdě.“

„Jste nějak příbuzný s doktorem Asou Breedem, ředitelem zdejšího Výzkumného ústavu?“

„Jeho bratr.“ Řekl, že se jmenuje Marvin Breed.

„Je to malý svět,“ podotkl jsem.

„Když si to promítnete na hřbitov, tak jo.“ Marvin Breed byl mazaný, sprostý, chytrý a sentimentální muž.

32. Dynamitové peníze

„Přijel jsem zrovna z kanceláře vašeho bratra. Jsem spisovatel. Dělal jsem s ním interview o dr. Hoenikkerovi,“ řekl jsem Marvinu Breedovi.

„To byl pěkněj pošahanej zkurvysyn. Nemyslím bratr; myslím Hoenikker.“

„To vy jste mu prodal ten náhrobek pro jeho ženu?“

„Prodal jsem ho jeho děckám. On s tím neměl vůbec nic společnýho. Toho nikdy nenapadlo, aby na její hrob něco postavil. Ale potom, když byla asi tak rok po smrti, sem přišly Hoenikkerovy děcka — velká vysoká holka, kluk a malej capart. Chtěly ten největší kámen, co se dá za prachy koupit, a ty dvě starší přinesly svoje vlastní básničky. Chtěly je mít na tom kameni.“

„Můžete se tomu kameni třeba chechtat,“ řekl Marvin Breed, „ale těm děckám poskytnul víc útěchy než cokoliv jinýho, co si mohly za

ty prachy koupit. Chodily sem jánevímkolikrát do roka a nosily k němu kytky.“

„Musel stát jistě pěkné peníze.“

„Zaplatily ho ty prachy z Nobelovy ceny. Za ty prachy byly celkem dvě věci: chata na mysu Tresky a tenhle pomník.“

„Dynamitové peníze,“ vydechl jsem užasle, zamýšleje se nad zběsilostí dynamitu a naprostou pokojností náhrobku a letního sídla.

„Cože?“

„Nobel vynalezl dynamit.“

„No, já počítám, že tomu kameni je to jedno...“

Být již tenkrát bokononistou, mohl jsem své úvahy nad zázračným řetězcem událostí, který zanesl dynamitové peníze právě do tohoto kamenictví ze všech na světě, uzavřít tichým zašeptáním: „Huš, huš, huš.“

Huš, huš, huš, šeptáme my bokononisté vždycky, když pomyslíme, jak komplikovaná a nepředpověditelná jest mašinerie života.

Jako křesťan jsem však mohl toliko říci: „Život někdy věru tropí hlouposti.“

„A někdy zas vůbec ne,“ řekl mi Marvin Breed.

33. Nevděčník

Zeptal jsem se Marvinu Breeda, jestli znal Emily Hoenikkerovou, Felixovu manželku, matku Angely, Franka a Newta, ženu pod monstrózním sloupem.

„Znal?“ Jeho hlas zazněl tragickým tónem. „Jestli jsem ji znal, pane? To bych řekl, že jsem ji znal. Znal jsem Emily. Chodili jsme spolu do ilijský střední školy. Společně jsme předsedali třídnímu stužkovému výboru. Její táta měl obchod s hudebníma nástrojema. Uměla hrát na každé inštrument, co jich existuje. Zabouchnul jsem se do ní tak, že jsem nechal fotbalu a začal se učit hrát na housle. A potom přijel domů na prázdniny můj velkej brácha Asa, kterež tenkrát študoval na massachusettský univerzitě, a já udělal tu blbost, že jsem ho představil svý nejlepší holce.“ Marvin Breed luskl prsty. „Takhle

mi jí přebalil. Roztřískal jsem svoje sedmdesátipětidolarový housle o velké mosazné knoflíky na pelesti u postele, koupil jsem v květinářství takovou tu krabici, co se do ní vejde tucet růží, sesbíral jsem do ní ty rozflákané fídlátka a poslal jsem je Emily po posílku Western Unionky.“

„Byla hezká?“

„Hezká?“ opakoval ozvěnou. „Pane, až uvidím svého prvního anděla, jestli tedy Pán Bůh bude tak dobrý a někdy mi ukáže, otevře možná hubu na jeho křídla, ale určitě ne na jeho tvář. Tu nejkrásnější tvář, co může existovat, jsem už viděl. V celém ilijáckém okrese nebylo chlapa, který by ji tajně nebo jinak nemiloval. Mohla mít každého chlapa, kterého se jí zamlouvalo.“ Odplivl na svoji vlastní podlahu. „A zrovna ona si musela vzít toho Holanďana, toho zkurvysyna! Byla zasnoubená s mojí bráchou a potom se v městě vobjevil ten kluzkej parchant,“ Marvin Breed opět luskl prsty, „a takhle mu ji přebalil.“

Počítám, že jsem něco jako vlastizrádce a nevděčník a ignorant a zpátečník a antiintelektuál, když takovému slavnému nebožtíkovi, jako byl Felix Hoenikker, říkám zkurvysyn. Zná dobře ty řečičky, jaký byl nevinnej a krotkej a zasněnej, jak nikdy neublížil ani mouše, jak se nestaral o prachy, o moc, o parádní šaty a autáky, jak nebyl jako my ostatní, jak byl lepší než my ostatní, jak byl tak čistej, že byl hotovej Ježíš — až snad na to, že nebyl synem božím...”

Marvin Breed usoudil, že není zapotřebí, aby svoji myšlenku uzavřel. Musel jsem ho o to požádat.

„Ale co?“ řekl. „Ale co?“ Přistoupil k výloze hledící na hřbitovní bránu. „Ale co,“ zamumlal k bráně, mokrému sněhu a sloupu Hoenikkerových, nejasně se rýsujícím v dáli.

„Ale jak může být ksakru nevinnej chlap,“ řekl, „kterej pomáhal na svět něčemu takovému, jako je atomová bomba? A jak můžete o někom říkat, že to byl starej dobrák, když s ním ani nehnulo, že ta nejkrásnější ženská na světě, ženská s tím nejlepším srdcem pod sluncem, jeho vlastní manželka, umírá na nedostatek lásky a porozumění...”

Pokrčil rameny. „Někdy si říkám, jestli von se už nenarodil jako mrtvola. Jakživ jsem nepotkal člověka, kterého by miň zajímal život.“

Někdy si myslím, že zrovna v tomhleto je malér světa: moc vystydlejších mrtvol na těch nejvyšších místech.“

34. *Vin-dit*

V tomto kamenictví se mi dostalo mého prvního *vin-ditu*, což je bokomonistické slovo pro nenadále ryze osobní postrčení k bokomonismu, postrčení ve směru k víře, že Všemohoucí ví o mně přece jen všechno, že Všemohoucí má se mnou nějaké zvláštní komplikované spády.

Můj *vin-dit* byl spjat s mramorovým andělem pod zavěšeným jmelím. Řidič taxíku si vzal do hlavy, že toho anděla musí stůj co stůj získat pro hrob své matky. Stál před andělem se slzami v očích.

Marvin Breed, dokončiv svoji řeč o Felixu Hoenikkerovi, hleděl dále výkladní skříní na hřbitovní bránu. „Možná, že ten mrňavej holandskej zkurvysyn byl vopravdu moderní světec,“ dodal po chvíli, „ale Bůh mě zatrat', jestli někdy dělal, co nechtěl, a Bůh mě zatrat', jestli někdy nedostal, co chtěl.“

„Muzika,“ řekl.

„Co prosím?“ zeptal jsem se.

„Vzala si ho kvůlivá muzice. Povídala, že jeho mysl je naladěná na tu největší muziku, co vůbec existuje, na muziku hvězd.“ Potrásl hlavou. „Blbost.“

A pak mu hřbitovní brána připomněla okamžik, kdy naposledy spatřil Franka Hoenikkera, modeláře, učitele brouků ve sklenici. „Frank,“ řekl.

„Co je s ním?“

„Naposled jsem to nebohý divný děcko viděl, jak vychází z tamhlejších hřbitovních vrat. Pohřeb jeho táty byl zrovna v plným proudu. Táta nebyl ještě pod zemí, a Frank si to už maže ze vrat. Zdvihnul palec na první auto, co jelo kolem. Byl to nověj pontiac s floridským číslem. Zastavil. Frank vlez dovnitř a to bylo taky naposledy, co ho kdo v Iliu viděl.“

„Slyšel jsem, že ho hledá policie.“

„K tomu došlo jenom náhodou, tak prostě. Frank nebyl žádnéj zločinec. Neměl na to nervy. Jediný, co mu kdy šlo, bylo modelaření. Jediněj flek, ve kterým vydržel, bylo *Jackovo zátiší kutilů*, kde prodával modely, dělal modely a radil lidem, jak dělat modely. Když se vodsud' zdejchnul, odjel na Floridu a našel si práci v modelářským obchodě v Sarasotě. Potom se ukázalo, že ten kšeft s modely byla jen zástěrka pro bandu, která kradla cadillaky, vozila je rovnou na palubu starejch dělovejch člunů a všechno sakumprásk dopravovala na Kubu. Frank se v tom s nima prostě svez. Počítám, že ho poldové nedostali jen proto, že je už v pánu. Moc toho zkrátka slyšel, když přilepoval epoxidem dělovou věž na bitevní loď *Missouri*.“

„Kde je teď Newt, nevíte?“

„Hádám, že se svou sestrou v Indianapolis. Naposled jsem o něm slyšel, když se zaplet s tou ruskou trpaslicí a když ho vyrazili ze studií medicíny v Cornellu. Dovedete si představit trpaslíka, co chce bejt doktorem? A přitom je v tý zavržený rodině ta ohromně velká, neohrabaná holka, vysoká víc jak metr osmdesát. Ten chlap, co je tak slavnej pro svý dobrý srdce, vytáhnul toho chudáka holku z druhýho járu střední školy, jen aby se vo něj měl kdo starat. Zůstal jí akorát ten starej klarinet, co na něj foukala v Pochodující stovce, kapele ilijský střední školy.

Když odešla ze školy,“ pokračoval Breed, „nikdo ji jakživ nepozval na rande. Kamarádky a kamarády žádný neměla a tátu nikdá ani nenapadlo, aby jí dal nějaký prachy na kino a tak. Víte, co si pak holka zvykla?“

„Nevím.“

„Zavírala se každou noc ve svém pokoji, pouštěla si tam desky a doprovázela tu muziku na klarinet. Podle mýho je zázrakem tyhle doby, že ta ženská vůbec splasila manžela.“

„Kolik chcete za toho anděla?“ zeptal se řidič taxíku.

„Řek jsem vám už, že není na prodej.“

„Pochybuju, že by se dneska ještě našel někdo, kdo by něco takovýho dokázal vysochat,“ poznamenal jsem.

„Mám synovce, kterej by to dokázal,“ řekl Breed. „Asův kluk. Byl na nejlepší cestě stát se slavným vědátorem, ale potom, když pustili

na Hirošimu tu atomovku, dal vědě vale, začal chlastat a nakonec přišel za mnou, že chce být kameníkem.“

„Pracuje tady u vás?“

„Dělá v Římě jako sochař.“

„Kdyby vám někdo za toho anděla nabídnul balík,“ řekl řidič, „prodal byste?“

„Možná. Ale přišel by draho.“

„Kam byste na něj umístil jméno zesnulého?“ zeptal se řidič.

„Už tam jedno je — na soklu.“ Jméno nebylo pod haluzemi na podstavci vidět.

„Někdo si ho tu nevyzvednul?“ chtěl jsem vědět.

„Někdo za něj *nezaplatil*. To bylo tak: ten německej přistěhovelec měl namířeno se svou manželkou na západ a ona mu tady v Iliu umřela na neštovice. Vobjednal si teda u nás toho anděla, abysme jí ho postavili nad hrob, a ukázal pradědečkovi šrajtofli, že si to jako může dovolit. Ale potom ho přepadli a voloupili. Někdo ho vobral prakticky o poslední cent. Všechno, co mu na tomhle světě zrostalo, byl kus půdy někde v Indiane, kterej si koupil už předtím, kus půdy, kterou jaktěživ neviděl. A tak jel dál — s tím, že toho anděla zaplatí pozdějc.“

„A nikdy se už nevrátil?“ zeptal jsem se.

„Kdepak.“ Marvin Breed odstrčil pár haluzí špičkou boty stranou, abychom se mohli podívat na plastická písmena na podstavci. Skládala se v příjmení. „Vidíte to strašný jméno?“ řekl. „Počítám, že jestli měl ten přistěhovelec nějaký potomky, dávno si už tohle jméno poameričtili. Dneska to budou nejspíš Jonesové nebo Blackové nebo Thompsonové.“

„To jste na omylu,“ zamumlal jsem.

Kráp se zdál se mnou převracet a jeho stěny, strop a podlaha se na okamžik proměnily v jícny mnoha tunelů — tunelů probíhajících ve všech směrech časem. Měl jsem bokomonistické vidění jednoty každé vteřiny všeho času a všeho bloudícího lidstva, mužů, žen i dětí.

„To jste na omylu,“ řekl jsem, když toto vidění pomínulo.

„Znáte někoho, kdo se tak jmenuje?“

„Ano.“

Příjmení na soklu bylo také mým příjmením.

35. Zátíší kutilů

Na zpáteční cestě do hotelu jsem si všiml obchodu s názvem *Jackovo zátíší kutilů*, obchodu, kde svého času pracoval Franklin Hoenikker. Řekl jsem řidiči taxíku, aby zastavil a počkal na mne.

Vstoupil jsem dovnitř a našel tam samotného Jacka, jak předsedá svým miniaturním hasičským stříkačkám, vláčkům, letadýlkům, lodičkám, domečkům, pouličním svítelnám, stromečkům, tančíkům, raketkám, autíčkům; miniaturním nosičům, průvodčím, strážníkům, hasičům, maminkám, tatínkům, kočkám, psům, slepicím, vojákům, kachnám a krávám. Byl to mrtvolně bledý muž, vážný muž, špinavý muž, a neustále kašlal.

„Co byl Franklin Hoenikker za chlapce?“ opakoval a kašlal a kašlal. Potřásl hlavou a sdělil mi, že Franka zbožňoval, jako nikdy nezbožňoval nikoho jiného. „Na takovou otázku se ani nedá odpovědět slovy. Mohu vám jen *ukázat*, co byl Franklin Hoenikker za chlapce.“ Rozkašlal se. „Pojďte se podívat,“ řekl, „ať to vidíte na vlastní oči.“

A zavedl mne do suterénní místnosti krámků. Bydlel tam dole. Měl tam manželskou postel, kredenc a sporák.

Jack se omluvil za rozestlanou postel. „Manželka mě před týdnem opustila.“ Zakašlal. „Pořád se ještě snažím spojit pramínky svého života znovu dohromady.“

A potom otočil vypínačem a zadní část suterénu zalilo oslňující světlo.

Zamířili jsme za tím světlem a zjistili, že je to slunce, ozařující fantastickou miniaturní krajinu na překlížce, ostrov tak dokonale pravoúhlý jako kansaské městečko. Každá nepokojná duše, každá duše, která by chtěla pátrat po tom, co leží za jeho zelenými hranicemi, by spadla doslova z kraje světa.

Všechny detaily byly tak jemně vyváženy, tak perfektně provedeny v materiálu i barvě, že jsem si musel sednout na bobek a prohlédnout si je zblízka, abych vůbec uvěřil, že je ta země skutečná

— kopce, jezera, řeky, lesy, města a všechno to ostatní, co je tak drahé každému dobrému vlastenci, ať už je kdekoli domovem.

A všude se táhla špagetová síť železničních kolejí.

„Prohlédněte si dveře těch domků.“

„Tak jemné. Tak podrobné.“

„Mají opravdické kliky a jejich klepadla opravdu klepou.“

„Bože.“

„Ptáte se, co byl Franklin Hoenikker za chlapce; tohleto postavil.“

„Docela sám?“

„Ach, trochu jsem mu pomáhal, ale všechno, co jsem dělal, jsem dělal podle jeho výkresů. To dítě bylo génius.“

„To mu nikdo neupřel.“

„Jeho bratr byl trpaslík, víte.“

„Já vím.“

„Pomáhal nám to letovat zespodu.“

„Je to jako živé.“

„Nebyla to hračka a neměl to taky hotové za noc.“

„Řím taky nebyl vybudován za jediný den.“

„Víte, to dítě nepoznalo pořádný domov.“

„Slyšel jsem.“

„Jeho pravý domov byl tady. Strávil tady dole tisíce hodin. Někdy si ani nepouštěl vláčky; jenom tak seděl a díval se, jako my.“

„Je na tom k vidění fůra věcí. Je na tom k vidění tolik věcí, když se podíváte zblízka, že je to jali cesta do Evropy.“

„Viděl věci, které vy nebo já vůbec nepostřehneme. Z ničeho nic třeba strhnul kopec, který vypadal stejně skutečně jako každý jiný, co jste v životě viděl — alespoň pro vás nebo pro mne. A věděl proč. Udělal na místě toho kopce jezero a přes jezero dřevěný most a vypadalo to hned desetkrát líp než předtím.“

„Takový talent jen tak každý nemá.“

„Svatá pravda!“ přisvědčil horlivě Jack. Ta horlivost ho stála další záchvat kašle. Když záchvat přešel, měl oči plné slzí. „Víte, říkal jsem tomu chlapci, že by měl jít na univerzitu a studovat nějaký technický obor, aby mohl potom pracovat pro Americkou leteckou nebo nějakou podobnou firmu — velkou a mocnou, aby ho podpořila ve všech jeho nápadech.“

„Mám dojem, že vy jste ho taky pořádně podporoval.“

„Kdepak. Rád bych, ale nešlo to,“ hořekoval Jack. „Neměl jsem k tomu kapitál. Co jsem mohl, to jsem mu dal zadarmo, ale většinu materiálu si koupil za peníze, co vydělal nahoře jako můj prodavač. Za nic jiného neutratil ani šesták — nepil, nekouřil, nechodil do kina, nechodil s holkama, nebyl blázen do autůků.“

„Takových by tahle země potřebovala víc.“

Jack pokrčil rameny. „Inu... hádám, že ho ti floridští gangsteři oddělali. Báli se, aby nemluvil.“

„Taky myslím.“

Jackovi náhle povolily nervy a rozplakal se. „Rád bych věděl,“ vzlykal, „jestli ti hnusní zkurvysyni vůbec mají ponětí, koho to zabili!“

36. Mňau

Na dobu své cesty do Ilia a pak ještě těch dalších míst — celkem čtrnáctidenní výpravy klenoucí se přes vánoční svátky — svěřil jsem svůj newyorský byt do rukou chudého básníka jménem Sherman Krebbs. Moje druhá manželka ode mne odešla; prý proto, že jsem příliš velký pesimista, aby se mnou nějaká optimistka vydržela žít.

Krebbs byl vousatý chlap, platinově blondatý Ježíš s podlézavýma očima. Žádný můj důvěrný přítel to nebyl. Poznal jsem ho na jednom koktailu, kde vystupoval jako předseda ‚Celonárodní federace básníků a malířů pro okamžitou nukleární válku‘. Žebroňil o přístřeší, aniž by trval na jeho odolnosti proti bombám, a já mu je náhodou mohl poskytnout.

Když jsem se vrátil domů, rozezvučený dosud matoucími duchovními závěry z existence nevyzvednutého mramorového anděla v Iliu, našel jsem svůj byt zplundrovaný nihilistickým zvrhlíkem. Krebbs byl pryč; před svým odchodem však stačil protelefonovat tři sta dolarů — samozřejmě že mých — v meziměstských hovorech, propálit mi na pěti místech pohovku, umořit kočku a avocádový stromek a vypáčit dvířka mé skřínky s léčivý.

Čímsi, co se později ukázalo být exkrementem, napsal na žluté linoleum v kuchyni tuto báseň:

*Mám kuchyňku.
Leč není to kuchyňka kompletní.
Nic mě už nerozveselí,
dokud nebudu mít
všechno zřízený.*

Další vzkaz byl napsán rtěnkou a ženskou rukou na tapetě nad mou postelí. Pravidl: „Ne, ne, ne, řekla slepička Pepička.“

Mrtvá kočka měla na krku cedulku. Stálo na ní: „Mňau.“

Od té doby jsem Krebbse nespátřil. Nicméně cítím, že i on patřil k mému *karassu*. Pokud se nemýlím, pak sloužil jako *vrang-vrang*. *Vrang-vrang* je dle Bokonona člověk, který odvrací druhé od jejich spekulací tím, že svým vlastním příkladem života *vrang-vranga* zvrátí tyto spekulace v absurditu.

Spěl jsem možná nevědomky k tomu, abych propustil mramorového anděla z mysli jako cosi bezvýznamného, a pak přešel k úvahám o bezvýznamnosti všeho ostatního. Když jsem ale spatřil Krebbsovo dílo, zvláště pak to, co udělal mé roztomilé číče, nihilismus byl pro mne ztracen.

Někdo nebo něco si nepřálo, abych se stal nihilistou. Ať už to Krebbs věděl nebo ne, bylo jeho posláním zbavit tuto filozofii v mých očích veškerého kouzla. Bravo, pane Krebbsi, bravo!

37. Moderní generálmajor

A potom, jednoho dne, jedné neděle, jsem zjistil, kde se nachází ten uprchlík před spravedlností, modelář, mocný bůh Jehova i Belzebub brouků ve sklenici od kompotu — Franklin Hoenikker.

Byl naživu!

Tuto zprávu jsem objevil ve zvláštní příloze newyorských *Sunday Times*. Příloha byla placenou reklamou jakési banánové republiky. Na její obálce byl profil dívčí tváře; profil dívčí tváře tak překrásné,

až srdce usedalo. Jakživ jsem ani nedoufal, že takovou krásu někdy spatřím.

V pozadí vyvracely buldozery štíhlé palmy stojící v cestě rozestavěné široké avenue. Na konci avenue se tyčily ocelové skelety tří nových budov.

„Republika San Lorenzo,“ stálo na obálce, „v pohybu! Zdravý, šťastný, prosperující, svobodmilovný, krásný národ nabývá na přitažlivosti jak pro americké investory, tak pro americké turisty.“

Na zbytek obsahu bylo dost času. Dívka na obálce mi postačovala — víc než postačovala, neboť jsem se do ní na první pohled zamiloval. Byla velice mladá a také velice vážná — a zářila z ní něha a moudrost.

Byla hnědá jako čokoláda. Její vlasy měly barvu zlatého lnu.

Jmenovala se Mona Aamonsová-Monzanová, jak bylo uvedeno na obálce. Byla adoptivní dcerou diktátora ostrova.

Rozevřel jsem přílohu v naději, že uvnitř naleznu další snímky té povznesené, zparchantělé Madony.

Místo toho jsem uvnitř našel portrét diktátora ostrova, Miguela ‚Papá‘ Monzany, gorily s takřka osmi křížky na krku.

Vedle portréту ‚Papá‘ Monzany byl snímek nazrklého mladíčka s úzkými rameny a lišáckým obličejem. Měl na sobě sněhobílou vojenskou uniformu ověšenou nějakými blýskavými, drahokamy posázenými metály. Oči měl velice blízko u sebe; pod nima kruhy. Celý život zřejmě přikazoval všem holičům, aby ho poctivě obrali po stranách a nad krkem, ale vlasy na temeni aby nechali na pokoji. Nad hlavou se mu zdvihala do neuvěřitelné výše jakási krychle vlasů, tuhý, natupírovaný účes á la markýza de Pompadour.

Toto krajně nepřitažlivé dítě bylo identifikováno jako generálmajor Franklin Hoenikker, ministr *vědy a pokroku republiky San Lorenzo*.

Bylo mu šestadvacet let.

38. První země světa pro lovce soltínů

San Lorenzo je padesát mil dlouhé a dvacet mil široké, dověděl jsem se z přílohy newyorských *Sunday Times*. Obyvatelstvo čítá čtyři sta padesát tisíc duší, „...do jedné zasvěcených ideálům Svobodného světa.“

Nejvyšším bodem ostrova je hora McCabeho, tyčící se do výše tří tisíc tří set šedesáti metrů nad mořem. Hlavním městem je Bolívar, „...podivuhodně moderní velkoměsto, vybudované na přístavu schopném pojmout veškeré loďstvo námořních sil Spojených států.“ Hlavními vývozními produkty jsou cukr, káva, banány, indigo a rukodělné výrobky.

„A sportovní rybáři uznávají San Lorenzo za nepopíratelně první zemi světa pro lov soltínů.“

Divil jsem se, jak Franklin Hoenikker, který nikdy nedokončil střední školu, přišel k tak vysokému postavení. Částečné odpovědi se mi dostalo v eseji o San Lorenzu, pod níž byl podepsán ‚Papá‘ Monzano.

‚Papá‘ nazýval Franka architektem ‚Velkolepého sanlorenzského plánu‘, zahrnujícího nové cesty, silnice, elektrifikaci venkova, čistírny odpadních vod, hotely, nemocnice, kliniky, železnice — prostě všechno. A třebaže esej byla krátká a přísně věcná, hovořil ‚Papá‘ o Frankovi hned na pěti místech jako o ‚*pokrevním synovi* dr. Felixe Hoenikkera‘.

Ta slova zaváněla kanibalismem.

‚Papá‘ prostě cítil, že Frank je flákem kouzelného masa ze starého pána.

39. Fata morgana

Trochu více světla vnášel do situace další článek v příloze, květnaté pojednání s titulem ‚Co znamenalo San Lorenzo pro jednoho Američana‘. Takřka určitě bylo napsáno nějakým námezdným pisálkem. Podepsáno bylo generálmajorem Franklinem Hoenikkerem.

Frank v eseji vyprávěl, jak plul zcela sám na zcela potopené osmašedesátistopové plachetnici po vodách Karibského moře. Nevysvětloval, co na té plachetnici dělal, ani jak se stalo, že byl sám. Nicméně naznačoval, že vyplul z Kuby.

„Luxusní plachetnice klesala ke dnu a spolu s ní můj bezvýznamný život,“ pravilo se v eseji. „Za čtyři dny jsem snědl pouze dva suchary a jednoho racka. Hladinu teplého moře kolem mne prořezávaly hřbetní ploutve lidožravých žraloků a soltíni s jehlovitými zuby přiváděli vodu do varu.

Pozdvihl jsem oči ke svému Stvořiteli, hotov přijmout jakékoliv Jeho rozhodnutí. A tu padl můj zrak na vznešený horský štít tyčící se vysoko nad mraky. Byla to snad fata morgana — nelítostný mam přeludu?“

V tomto místě jsem ustal v četbě a vyhledal jsem si ve slovníku fatu morganu a zvěděl jsem, že je to vlastně zrakový přelud pojmenovaný po Morganě le Fay, víle žijící na dně jakéhosi jezera. Zvláště slavná fata morgana se prý objevuje v Mesinském průlivu mezi Kalábrií a Sicílií. Krátce řečeno, fata morgana nebyla nic než poetická veteš.

Co Frank spatřil ze své potápějící se plachetnice nebyla žádná nelítostná Fata Morgana, ale štít McCabeho hory. Něžné vlnky moře pak dostrkaly Frankovu plachetnici na skalnaté pobřeží San Lorenza, jako by ho tam vedl sám Bůh.

Frank vystoupil na břeh suchou nohou a zeptal se, kde že to je. V eseji tak sice nestálo, ale ten zkurvysyn měl s sebou v termosce kus *ledu typu 9*.

Nemaje pasu, byl Frank uvržen do vězení v hlavním městě Bolívaru. Tam ho pak navštívil ‚Papá‘ Monzano, který se chtěl přesvědčit, je-li to pravda, že je Frank pokrevním příbuzným nesmrtelného dr. Felixe Hoenikera.

„Přiznal jsem, že ano,“ říkal Frank v eseji. „Od tohoto okamžiku jsem měl dveře ke všem možnostem v San Lorenzu otevřeny dokořán.“

40. Dům naděje a milosrdenství

Náhodou se stalo — „jak bylo *souzeno* se stát,“ řekl by Bokonon — že jsem byl pověřen jistým časopisem, abych napsal reportáž ze San Lorenza. Neměla to být reportáž ani o ‚Papá‘ Monzanovi, ani o Frankovi. Měla být o Julianu Castlovi, americkém cukrovém milionáři, který se ve věku čtyřiceti let rozhodl následovat příkladu dr. Alberta Schweitzera, založit v džungli bezplatnou nemocnici a zasvětit svůj život nuznému lidu jiné rasy.

Castlova nemocnice se jmenovala *Dům naděje a milosrdenství v džungli*. Ta džungle se nacházela mezi divokými kávovníky na severním svahu hory McCabeho.

Když jsem odlétal do San Lorenza, bylo Julianu Castlovi šedesát let.

Po dvacet let žil zcela nesobecky.

Ve svých sobeckých časech býval znám čtenářům bulvárního tisku stejně dobře jako Tommy Manville, Adolf Hitler, Benito Mussolini a Barbara Huttonová. Jeho sláva spočívala ve smilstvu, alkoholismu, bezohledné jízdě a neproplácení směnek. Míval oslňující talent, jak rozházet milióny, aniž přispěl do pokladnice lidstva čímkoli jiným než mrzutostmi. Byl pětkrát ženat, zplodil jediného syna.

Tento jediný syn, Philip Castle, byl ředitelem a majitelem hotelu, v němž jsem se hodlal ubytovat. Hotel se jmenoval Casa Mona a jmenoval se tak po Moně Aamonsové-Monzanové, plavovlasé černošce na obálce přílohy newyorských *Sunday Times*. Casa Mona byl zbrusu nový hotel; byla to jedna ze tří nových budov v pozadí Monina portrétu na obálce přílohy.

Jestliže jsem necítil, že by mne do San Lorenza nesly záměruplné mořské vlnky, cítil jsem, že mne tam nese láska. Fata morgana, omamný přelud slastí, že budu milován Monou Aamonsovou-Monzanovou, se stala obrovskou hnací silou mého bezvýznamného života. Domníval jsem se, že tato žena by mne mohla učinit daleko šťastnějším, než se to až dosud podařilo kterékoli jiné.

41. Karass pro dva

Sedadla v letadle mířícím neochvějně z Miami do San Lorenza byla rozmístěna po třech ve dvou řadách. Náhodou se stalo — „jak bylo *souzeno* se stát“ —, že mými sousedy v trojici sedadel byli Horlick Minton, nový americký velvyslanec v Republice San Lorenzo, a jeho žena Claire. Oba byli bělovlasí, jemní a křehcí.

Minton mi sdělil, že je diplomatem z povolání a že úřad velvyslance zastává poprvé. Až doposud, řekl mi, sloužili se svou ženou v Bolívii, Chile, Japonsku, Francii, Jugoslávii, Egyptě, Jihoafrické republice, Libérii a v Pákistánu.

Byli jako dvě hrdličky. Bez ustání častovali jeden druhého malými dárečky: zajímavými pohledy z okna letadla, zábavnými či poučnými úryvky z toho, co právě četli, náhodnými vzpomínkami na byvší časy. Myslím, že byli prvotřídním případem uskupení, které Bokonon nazývá *duprassem*, což jest *karass* složený toliko ze dvou osob.

„Do pravého *duprassu*,“ říká nám Bokonon, „nemůže proniknout nikdo jiný, dokonce ani děti zrozené z takovéto jednoty.“

Vylučuji proto Mintonovy z mého vlastního *karassu*, z Frankova *karassu*, z Newtova *karassu*, z *karassu* Asy Breeda, z Angelina *karassu*, z *karassu* Lymana Enderse Knowlese, z *karassu* Shermana Krebbse. *Karass* Mintonových byl velice spořádaný, zkomponovaný pouze pro dva.

„Máte jistě velkou radost,“ řekl jsem Mintonovi.

„Z čeho bych měl mít radost?“

„Ze jste byl jmenován velvyslancem.“

Ze soucitného pohledu, který si Minton se svou manželkou vyměnili, jsem poznal, že jsem řekl nějakou pitomost. Nicméně byli shovívaví. „Ano,“ pronesl křečovitě Minton, „mám z toho velkou radost.“ Malátně se usmál. „Jsem tím *hluboce* poctěn.“

A tak to šlo dál, ať jsem přivedl na přetřes cokoli. Nepodařilo se mi je rozpovídat.

Například: „Předpokládám, že znáte spoustu cizích řečí,“ řekl jsem.

„Ach, šest, nebo sedm — oba dohromady,“ řekl Minton. „To vám musí skýtat značné uspokojení.“

„Co prosím?“

„Když se můžete domluvit s lidmi tolika různých národností.“

„Značné uspokojení,“ řekl prázdně Minton.

„Značné uspokojení,“ řekla jeho žena.

A vrátili se k četbě tlustého, strojem psaného rukopisu, který měli rozevřen mezi sebou na opěradle.

„Povězte mi,“ řekl jsem o něco později, „když tak hodně cestujete, nepřišli jste na to, že jsou lidé v jádru všude stejní?“

„Hm?“ zeptal se Minton.

„Nemyslíte, že jsou lidé v jádru všude na světě stejní?“

Pohlédl na svoji manželku, aby se ujistil, zda mou otázku nepřeslechla, a pak se obrátil zpátky ke mně. „V jádru stejní, všude na světě,“ přisvědčil.

„Umm,“ řekl jsem.

Mimochodem, Bokonon nám říká, že členové *duprassu* umírají vždy v rozmezí jednoho týdne po sobě. Když nadešel čas Mintonových, zemřeli ve stejné vteřině.

42. Bicykly pro Afghánistán

V zadní části letadla byl malý bar, kam jsem se uchýlil na drink. Tam jsem také potkal dalšího krajana Američana, H. Lowe Crosbyho z Evanstonu v Illinois, a jeho ženu Hazel.

Byl to těžkopádný párek, za hranicí padesátky. Oba huhňali. Crosby mi řekl, že má v Chicagu továrnu na bicykly a že se mu od zaměstnanců dostává jenom nevděku. Chystal se přenést svůj podnik do vděčného San Lorenza.

„Znáte dobře San Lorenzo?“ zeptal jsem se.

„Uvidím ho dneska poprvé v životě, ale všechno, co jsem o něm slyšel, se mi líbí,“ řekl H. Lowe Crosby. „Lidi tam vědí, co je to disciplína. Mají něco, na co se můžete spolehnout z roku na rok. Nemají vládu, která povzbuzuje každého, vo kom jakživ nikdo neslyšel, aby se stal nějakým originálním pind'ourem.“

„Prosím?“

„Kristepane, vždyť u nás v Chicagu se už vůbec žádný bicykly ani nedělají. Vládou tam jen samý mezilidský vztahy. Všude dřepěj samí vědátoři a vymejšlejší, jak udělat každého šťastným. Nikoho nemůžete propustit, ať proved co chtěl; a když někdo čirou náhodou vyrobí bicykl, obviní ho odbory z krutosti a nelidských praktik a vláda ten bicykl zkonfiskuje na daně a daruje ho nějakému slepci v Afghánistánu.“

„A vy si myslíte, že v San Lorenzu to bude lepší?“

„To bych řekl, že to bude lepší. Ti lidi tam dole jsou dost chudí, dost vyplašení a dost nevědomí, aby měli trochu zdravýho rozumu!“

Crosby se mne zeptal, jak se jmenuji a do čeho dělám. Pověděl jsem mu to a jeho žena Házal rozpoznala z mého jména, že musím být z Indiany. Ona byla také z Indiany.

„Můj ty bože,“ řekla, „tak vy jste *Chachar*?“

Přiznal jsem, že ano.

„Já jsem taky *Chacharka*,“ zajásala. „Za to se přece nikdo nemusí stydět, že je *Chachar*.“

„Já se za to nestydím,“ řekl jsem. „V životě jsem ještě nepotkal člověka, který by se za to styděl.“

„*Chachari* jsou pašáci. Cestovali jsme tady s Lowem dvakrát kolem světa a kam jsme se vrtli, tam jsme našli *Chachara* ve významném postavení.“

„To dodává člověku sebedůvěry.“

„Znáte ředitele toho nového hotelu v Istanbulu?“

„Ne.“

„Je to *Chachar*. A toho vojenského jánevímco v Tokiu...?“

„Atašé,“ řekl její manžel.

„Je to *Chachar*. A ten nový velvyslanec v Jugoslávii...“

„*Chachar*?“ zeptal jsem se.

„A nejen on, ale taky hollywoodský redaktor magazínu *Life*. A ten člověk v Chile...“

„Taky *Chachar*?“

„Nenajdete prostě místo, kde by se nepodepsal nějaký *Chachar*,“ prohlásila.

„Ten spisovatel, co napsal *Ben Hura*, byl taky *Chachar*.“

„A James Whitcomb Riley.“

„Vy jste také z Indiany?“ zeptal jsem se jejího manžela.

„Kdepak. Já jsem z Préríjního státu. Ze ‚Země Lincolnovy‘, jak se říká.“

„To tedy pomalu,“ řekla vítězoslavně Hazel, „Lincoln byl totiž taky *Chachar*. Vyrostl ve spencerském okrese.“

„Samozřejmě,“ řekl jsem.

„Já nevím, co to na těch *Chacharech* je,“ řekla Hazel, „ale rozhodně na nich něco bude. Kdyby je někdo spočítal, valili by všichni bulvy.“

„To je fakt,“ řekl jsem.

Sevřela mi pevně paži. „My *Chachaři* musíme táhnout za jeden provaz.“

„Správně.“

„Říkejte mi ‚mami‘.“

„Cože?“

„Vždycky když potkám nějakého mladého *Chachara*, řeknu mu, aby mi říkal mami.“

„Ach, ach.“

„Předved'te mi prosím, jak to od vás bude znít,“ naléhala.

„Mami?“

Usmála se a propustila moji paži. Nějaké malé kolečko hodinového stroje dokončilo svůj cyklus. Zarazil jsem je v okamžiku, kdy jsem Hazel oslovil ‚mami‘, a Hazel je teď znovu natahovala pro dalšího *Chachara*, který jí vstoupí do cesty.

Hazelina posedlost *Chachary* roztroušenými po světě byla takřka školním příkladem falešného *karassu*, zdánlivého společenství, naprosto bezvýznamného ve smyslu cest, po nichž vede tento svět Pánbůh, školní příklad toho, co Bokonon nazývá *granfalónem*. Další příklady *granfalónů* jsou komunistická strana, Dcery americké revoluce, společnost General Electric, mezinárodní řád svobodných zednářů, — a vlastně každý spolek, v kterékoli době, kdekoli na světě.

Jak nás Bokonon vyzývá, abychom pěli s ním:

*Kdo studovat chceš obsah granfalónu,
vezmi nůž a pozři do balónu.*

43. Demonstrátor

H. Lowe Crosby byl názoru, že diktátorský režim je často velice dobrým zařízením. Nebyl to žádný kruťas a nebyl také hlupák. Rád čelil světu s jistou kasárenskou drsností, avšak mnohé z toho, co říkal na účet nedisciplinovaného lidstva, nebylo jen směšné, ale také pravdivé.

Rozhodný moment, kdy ho však jeho rozvaha a smysl pro humor opouštěly, nastával tehdy, když se dostal k otázce skutečného smyslu lidského času na této zemi.

Pevně věřil, že lidé jsou na světě jen proto, aby pro něho vyráběli bicykly.

„Doufám, že San Lorenzo bude do písmene tak dobré, jak jste slyšel,“ řekl jsem.

„K tomu, abych zjistil, jestli jo nebo ne, k tomu mi stačí promluvit s jedním jediným člověkem,“ řekl. „Když mi dá ‚Papá‘ Monzano na všechno na tom ostrůvku své čestné slovo, pak bude všechno v pořádku. Takhle to je; takhle to bude.“

„Mně se líbí to,“ řekla Hazel, „že tam všichni mluví anglicky a že jsou všichni křesťané. Všechno tím pádem bude snazší.“

„Víte, jak tam dole trestají zločin?“ zeptal se mne Crosby. „Ne.“

„Žádný zločin tam prostě neexistuje. ‚Papá‘ Monzano zošklivil svému lidu zločin tak dokonale, že na něj nikdo ani nepomyslí, aby se mu neudělalo šoufl. Slyšel jsem, že tam klidně můžete nechat prkenici uprostřed chodníku, a když přijdete za týden zpátky, bude tam ještě ležet se vším všudy, co jste v ní nechal.“

„Umm.“

„Víte, jak se tam trestá sebemenší krádež?“

„Ne.“

„Hákem,“ řekl. „Žádné pokuty, žádná podmíněčná odsouzení, žádnéjch třicet dní lapáku. Prostě hák. Hák za krádež, za vraždu, za žhářství, za znásilnění, za šmírování milenců. Porušíte zákon — a je úplně jedno jakej — vyfasujete hák. Tomu přece rozumí každej a San Lorenzo je ta nejslušnější země na světě.“

„Co je to ten hák?“

„Postavěj něco jako šibenici, jasný? Dva sloupky a jeden trám napříč. A potom vemou takovej velkej rybářskej hák a spustí ho s toho příčnýho trámku. A potom vemou toho, co byl tak pitomej a porušil zákon, a vrazí mu špičku háku jednou stranou do břicha a druhou zas ven a jdou vod něj — a tak tam visí, přísámbohu, mizera jeden, přestupník zákona.“

„Pane na nebi!“

„Neříkám, že je to dobrý,“ řekl Crosby, „ale neříkám taky, že je to špatný. Někdy si říkám, jestli by něco takovýho nevyřešilo problém kriminality mladistvejch. Pro demokratický zřízení je hák možná trochu extrémní řešení. Spíš by snad sedělo veřejný pověšení. Pověsit pár nezletilejch zlodějů auťáků na lucerny před jejich vlastním barákama a dát jim na krk ceduli: ‚Mami, tady máš svýho chlapečka.‘ Párkrát to tak udělejte a zámky od startéru zmizí stejně rychle, jako zmizely svýho času sedadla vzadu v kastli a stupátka.“

„Viděli jsme tu věc ve sklepení londýnského panoptika,“ řekla Hazel.

„Jakou věc?“ zeptal jsem se.

„Ten hák. Dole ve sklepení, v kabinetu hrůzy; mají tam takovou voskovou figurínu, jak visí na háku. Vypadalo to tak opravdicky, že se mi z toho chtělo zvracet.“

„Harry Truman vůbec nevypadal jako Harry Truman,“ řekl Crosby.

„Co prosím?“

„V tom panoptiku,“ řekl Crosby. „Ta Trumanova socha mu není vůbec podobná.“

„Ale většina se jich sobě podobá,“ řekla Hazel.

„Představoval ten na tom háku nějakou skutečnou osobu?“ zeptal jsem se.

„Pochybuju. Prostě tak někdo.“

„Jenom takový demonstrátor?“ zeptal jsem se.

„Jo. Před tím hákem byla taková černá sametová záclona, a když jste se chtěl podívat, musel jste ji odtáhnout. A k té černé zácloně byla přišpendlená cedulka, na které stálo, že děti se na to nemají koukat.“

„Ale děti se koukaly,“ řekl Crosby. „Byla tam dole fůra dětí a všechny se koukaly.“

„Taková cedulka děti jenom láká,“ řekla Hazel.

„Jak ty dětičky reagovaly na tu postavu na háku?“ zeptal jsem se.

„Ach, stejně jako dospělí,“ řekla Hazel. „Prostě se podívaly a beze slova postupovaly dál, aby si prohlídly další výjev.“

„A co byl další výjev?“

„To byla železná židle, v který byl zaživa usmaženej nějakej chlap,“ řekl Crosby. „Usmažili ho pro vraždu vlastního syna.“

„Jenomže když ho usmažili,“ upamatovala se s jistou ironií Hazel, „přišli na to, že on svého syna přece jen nezavraždil.“

44. Přívrženec komunistů

Když jsem opět zaujal své místo vedle *duprassu* Claire a Horlicka Mintonových, měl jsem o nich něco nových informací. Poskytli mi je Crosbyovi.

Crosbyovi sice Mintona neznali, zato znali jeho pověst. Jeho jmenování velvyslancem je pobuřovalo. Řekli mi, že Minton byl kdysi propuštěn ze služeb ministerstva zahraničí pro svoji mírnost vůči komunistům a že to byli právě komunisti, kdo mu svým buď—anebo znovu pomohli na koně.

„Tam vzadu je velice příjemný bárek,“ řekl jsem k Mintonovi, když jsem opět usedl.

„Mm?“ Stále si četl s manželkou v rukopise, ležícím mezi nimi.

„Tam vzadu že je docela pěkný bar.“

„Prima. To mě těší.“

Četli oba dále, dávající najevo, že se se mnou nemíní vybavovat. A pak se ke mně Minton znenadání otočil a s hořkosladkým úsměvem se zeptal: „Kdo to vlastně byl?“

„Kdo kdo byl?“

„Ten člověk, co jste s ním mluvil u baru. Šli jsme se dozadu napít a už jsme tam málem byli, když jsme zaslechli, jak spolu mluvíte. Ten člověk mluvil velmi hlasitě. Povídal, že sympatizují s komunisty.“

„Výrobce bicyklů jménem H. Lowe Crosby,“ řekl jsem. Cítil jsem, jak se červenám.

„Byl jsem propuštěn pro pesimismus. Komunisti s tím neměli nic společného.“

„To jsem všechno zavinila já,“ řekla jeho manželka. „Jediným reálným důkazem, který proti němu měli, byl dopis, který jsem napsala do newyorských *Timesů* z Pákistánu.“

„Co v něm stálo?“

„Spousta věcí,“ řekla. „Strašně mě tenkrát rozčililo, že si Američané nedovedou představit, co to znamená být něčím jiným, být něčím jiným a být na to hrdý.“

„Rozumím.“

„Ale byla tam jedna věta, ke které se při vyšetřování naší loajality stále znovu a znovu vraceli,“ povzdychl si Minton. „„Američané“,“ řekl, cituje dopis své manželky do *Timesů*, „se věčně pídí po lásce v takových formách, jaké na sebe láska nikdy nebere, na takových místech, kde se jim jí nikdy nemůže dostat. Určitě to má něco společného se ztrátou cíle.““

45. Proč jsou Američané nenáviděni

Dopis Claire Mintonové do *Timesů* byl napsán v nejhorších dobách éry senátora McCarthyho a její manžel byl propuštěn dvanáct hodin po otištění dopisu.

„Co bylo na tom dopisu tak hrozného?“ zeptal jsem se.

„Nejvyšší možnou formou velezrady,“ řekl Minton, „je tvrzení, že Američané nejsou milováni všude, kam vkročí, a za všechno, co dělají. Claire se pokoušela vysvětlit, že americká zahraniční politika by měla spíše přiznat nenávisť, než si namlouvat lásku.“

„Počítám, že Američané jsou nenáviděni na mnoha místech.“

„*Lidé* jsou nenáviděni na mnoha místech. Claire ve svém dopise jasně ukázala, že Američané tím, že jsou nenáviděni, platí vlastně pokutu za to, že jsou lidmi, a že je od nich bláhové, když se domnívají, že by této pokuty měli být zproštěni. Ale Výbor pro

vyšetřování loajality tomu nevěnoval sebemenší pozornost. Stačilo jim, že Claire i já cítíme, že Američané; nejsou v lásce.“

„Nu, jsem rád, že ten příběh má aspoň šťastný konec.“

„Hmm?“ řekl Minton,

„Nakonec to všechno dobře dopadlo,“ řekl jsem. „A vy teď letíte na vyslanectví, kde budete svými pány.“

Minton si vyměnil s manželkou další z těch soucitných *duprassovských* pohledů. Potom mi Minton řekl: „Ano. Ten hrnec zlatáků na samém konci duhy patří jen a jen nám.“

46. Bokononistická metoda jednání s císařem

Hovořil jsem s Mintonovými o legálním postavení Franklina Hoenikkera, který přese všechno nebyl jen velkým zvířetem ve vládě „Papá“ Monzany, ale také uprchlíkem před spravedlností Spojených států.

„To je už odepsáno,“ řekl Minton. „Není už nadále občanem Spojených států a zdá se, že na svém nynějším místě dělá samé dobré věci, takže je všechno v pořádku.“

„On se vzdal státního občanství?“

„Každý, kdo odpřísáhne věrnost cizímu státu nebo slouží v jeho ozbrojených silách nebo přijme místo v jeho vládě, automaticky ztrácí státní občanství. Přečtěte si, co máte napsáno v pasu. Nemůžete žít jako mezinárodní dobrodruh z humoristického plátku a pořád se přitom držet za šosy Strýčka Sama.“

„Je v San Lorenzu oblíbený?“

Minton potěžkal v dlaních rukopis, v němž si s manželkou četli. „Zatím ještě nevím. V téhle knize se říká, že ne.“

„Co je to za knihu?“

„Jediná odborná kniha, která byla kdy o San Lorenzu napsána.“

„*Jakž takž* odborná,“ řekla Claire.

„*Jakž takž* odborná,“ opakoval ozvěnou Minton. „Nebyla ještě publikována. Tohle je jedna z pěti kopií.“ Podal mi knihu a vybídl mě, abych si přečetl, co budu chtít.

Otevřel jsem knihu na titulní stránce a zjistil jsem, že nese název *San Lorenzo: země, dějiny, lid*. Autorem byl Philip Castle, syn Juliana Castla, majitel hotelu a syn velkého altruisty, kterého jsem letěl navštívit.

Zcela namátkou jsem nechal přepadnout několik listů. Náhodou se stalo, že se kniha otevřela v místě kapitoly o ostrovním světcí, stojícím mimo zákon, Bokononovi.

Právě na stránce přede mnou byl citát z *Knih Bokononových*. Slova rázem přeskočila ze stránky do mé mysli a byla tam vřele přijata.

Ta slova byla parafrází Ježíšova vybídnutí: „Dávejtež tedy což jest císařovo, císaři.“

Bokononova parafráze zněla takto:

„Nedbejte císaře. Císař ani v nejmenším netuší, co se *skutečně* děje kolem.“

47. Dynamická tenze

Kniha Philipa Castla mě zaujala tak silně, že když jsme přistáli na deset minut v San Juanu v Portoriku, ani jsem od ní nevzhlédl. Nevzhlédl jsem ani tehdy, když kdosi vedle mne vzrušeně zašeptal, že na palubu přistoupil trpaslík.

O chvíli později jsem se po tom trpaslíkovi rozhlédl, ale nikde jsem ho neviděl. Zato jsem spatřil přímo před Hazel a H. Lowe Crosbym novou pasažérku, ženu s koňskou tváří a platinově blond vlasy. Sedadlo vedle ní se zdálo být prázdné, mohlo však docela dobře skrývat trpaslíka, aniž bych z něho viděl jen temeno hlavy.

V tu chvíli jsem však byl posedlý San Lorenzem — zemí, dějinami, lidem, — a tak jsem od dalšího pátrání po trpaslíkovi upustil. Konec konců, trpaslíci jsou vhodným rozptýlením pro bláznivé či klidné chvíle, a já byl vážný a vzrušený Bokononovou teorií ‚dynamické tenze‘, jak říkal svému pojetí neocenitelné rovnováhy mezi dobrem a zlem.

Když jsem v knize Philipa Castla poprvé spatřil termín ‚dynamická tenze‘, neubránil jsem se smíchu, a to dle mého domnění

smíchu nadřazenému. Podle knihy mladého Castla to byl Bokononův oblíbený termín a já měl za to, že je mi známo cosi, co Bokonon neví: že tento termín z vulgarizoval Charles Atlas, pěstitel svalstva na dobírku. Jak jsem se však v několika slovech dověděl dále, Bokonon přesně věděl, kdo to byl Charles Atlas. Bokonon byl dokonce odchovancem jeho školy pěstění svalstva.

Charles Atlas pevně věřil, že svaly se dají vypěstit i bez pomoci činek a pérových posilovačů, že se dají vypěstit pouhým tlakem jedné skupiny svalstva proti druhé.

Bokonon pevně věřil, že dobrý společenský řád se dá zbudovat pouze tlakem dobra proti zlu a ustavičným udržováním dynamického napětí mezi těmito dvěma silami.

A v Castlově knize jsem si také přečetl svou první bokononistickou báseň, čili ‚kalypso‘. Zněla takto:

*,Papá‘ Monzano, toť všeho zla jest výlupek,
leč nebýt toho, jak velký měl bych zármutek;
Vždyť bez těch jeho špinavostí,
nu, řekněte sami,
jak starý lišák Bokonon
svou ctností mohl by být tak známý?*

48. Jako svatý Augustýn

Bokonon, dověděl jsem se z Castlové knihy, se narodil roku 1891. Byl černocho, episkopálního vyznání, a poddaný Britského impéria na ostrově Tobago.

Byl pokřtěn Lionel Boyd Johnson.

Byl nejmladší ze šesti dětí, pocházel z bohaté rodiny. Bohatství jeho rodiny mělo svůj původ ve Šťastném nálezu Bokononova děda, nálezu zakopaného pirátského pokladu v hodnotě čtvrt miliónu dolarů, patrně to pokladu Černovouse, alias Edwarda Teache.

Černovousův poklad byl Bokononovou rodinou znovu investován do asfaltu, kopry, kakaa, dobytky a drůbeže.

Mladý Lionel Boyd Johnson byl vychováván ve školách episkopální církve, studoval s dobrým prospěchem a více než druzí se zajímal o církevní obřady. Navzdory svému zájmu o vnější okázalost organizovaného náboženství byl však podle všeho v mládí pijan a hýřil, neboť ve svém ‚Čtrnáctém kalypsu‘ nás vyzývá, abychom pěli společně s ním:

*Jo, když já byl ještě mladík,
šel život samý špás a šprým,
já znal jen chlast a holky,
jak mladý svatý Augustýn.
Svatý Augustýn
měl se svatým mužem státi.
A já chci být světcem taky,
nerač, máti, omdlívati.*

49. Ryba na souš vyvržená mořem rozhněvaným

V roce 1911 dostoupily intelektuální ambice Lionela Boyda Johnsona bodu, kdy se neváhal vydat zcela sám na bárce pojmenované *Dámský pantoflíček* přes moře z Tobaga do Londýna. Jeho úmyslem bylo nabýt vyššího vzdělání.

V Londýně se dal zapsat na Vysokou školu ekonomickou a politickou.

Jeho vzdělání přerušila první světová válka. Nechal se odvést k pěchotě, vyznamenal se v boji, byl v poli povýšen na poddůstojníka, čtyřikrát byl jmenován v rozkaze. V druhé bitvě o Ypres byl přiotráven plynem, dva roky hospitalizován a potom propuštěn.

A zdvihl plachty k domovu, k Tobagu, opět zcela sám na *Dámském pantoflíčku*.

Když byl již necelých osm mil od domova, byl zastaven a prohledán německou ponorkou U-99. Byl zajat a jeho malé plavidlo použili Hunové za cvičný terč. Než se však ponorka stačila opět potopit, překvapil ji a zajal britský torpédoborec *Havran*.

Johnson a Němci byli vzati na palubu torpédoborce a U-99 byla potopena.

Havran měl namířeno do Středozemního moře, ale nikdy tam nedoplul. Ztratil kormidlo; mohl se jenom bezmocně rozvalovat na vodě, anebo točit v ohromných kruzích ve směru hodinových ručiček. Nakonec zakotvil k odpočinku na Kapverdských ostrovech.

Johnson na těchto ostrovech zůstal osm měsíců, kdy trpělivě čekal na nějaký dopravní prostředek cílící na západní polokouli.

Konečně dostal práci jako lodník na rybářské lodi, která dopravovala do New Bedfordu ve státě Massachusetts ilegální přistěhovalce. Bouře ji vyvrhla na břeh Newportu na Rhode Islandu.

Mezitím Johnson nabyl pevného přesvědčení, že je mu z jakéhosi důvodu souzeno, aby svou pout' ukončil jinde, než zamýšlel. Zůstal tedy na čas v Newportu, aby se přesvědčil, zda to není to pravé místo. Pracoval jako zahradník a tesař na slavném Rumfordově statku.

V průběhu času popatřil, byť letmo, na mnoho vybraných návštěvníků Rumfordových, mezi jinými na J. P. Morgana, generála Johna J. Pershinga, Franklina Delano Roosevelta, Enrica Carusa, Warrena Gamaliela Hardinga a Harryho Houdiniho. V té době také skončila první světová válka, v níž bylo zabito deset miliónů osob a dalších dvacet miliónů zraněno, mezi nimi Johnson.

Když válka skončila, černá ovce Rumfordovy rodiny, mladý Remington Rumford IV., pojal plán vydat se na své parní jachtě *Šeherezádě* kolem světa, se zastávkami ve Španělsku, Francii, Itálii, Řecku, Egyptě, Indii, Číně a Japonsku. Vybídl Johnsona, aby ho doprovázel coby jeho první kormidelník, a Johnson přijal.

Během cesty spatřil Johnson mnoho divů světa.

V bombajském přístavu se *Šeherezáda* srazila v mlze s jinou lodí a pouze Johnson vyvázl životem. Zůstal v Indii dva roky a stal se žákem Mohándáse K. Gándhího. Byl zatčen pro organizování skupin, které protestovaly proti britské vládě tím, že si lehaly na železniční koleje. Když mu trest vězení vypršel, byl dopraven na náklady britské koruny domů na Tobago.

Tam si postavil další plachetnici, kterou nazval *Dámský pantoflíček II.*

A plavil se křížem krážem Karibským mořem; lenivec, vyčkávající bouře, jež by ho zanesla ke břehu země, která mu byla nezaměnitelným osudem.

Roku 1922 vyhledal úkryt před hurikánem v Port-au-Prince na Haiti, kterážto země byla tehdy okupována námořní pěchotou Spojených států. Tam se Johnson sblížil se skvělým člověkem, samoukem, idealistickým dezertérem z námořní pěchoty, Earlem McCabe. McCabe byl desátníkem. Zrovna odcizil rekreační fond své rot. Nabídl Johnsonovi pět set dolarů za dopravu do Miami.

Vypluli spolu směrem k Miami.

Lítá bouře však zahнала plachetnici na útesy San Lorenza. Loď šla ke dnu. Johnson a McCabe, naprosto nazí, jen taktak doplávali na břeh. Jak toho dobrodružství líčí sám Bokonon:

*Ryba na souš vyvržená
mořem rozhněvaným,
popadal jsem sotva dechu,
stává se sebou samým.*

Mystérium příchodu na neznámý ostrov, na jehož pobřeží vystoupil zcela nahý, mu učarovalo. Pojal úmysl ponechat dalším událostem volný průběh, úmysl přesvědčit se, jak daleko se dostane člověk, který se nahatý vynořil ze slaných vod.

Bylo to pro něho znovuzrození:

*Podrž v sobě robě malé,
stojí v bibli svaté psáno.
Poslechl jsem: jako dítě
probouzím se každé ráno.*

Ke jménu Bokonon přišel velice prostě. „Bokonon“ byla výslovnost jména Johnson v ostrovním anglickém dialektu.

Co se toho dialektu týče...

Sanlorenzkému dialektu je právě tak snadné porozumět, jako je jím těžké psát. Říkám, že je mu snadné porozumět, ale tvrdím to

pouze za sebe. Druzí jej nacházejí stejně nepochopitelným jako baskičtinu, takže moje chápavost může být ryze telepatického rázu.

Philip Castle uváděl ve své knize fonetickou demonstraci dialektu a zachytil jeho příchut' vsutku zdařile. Zvolil si za příklad sanlorenzskou verzi básně „Bliká, bliká hvězdička,,.

V původní verzi zní toto nesmrtelné dílko takto:

*Bliká, bliká hvězdička,
kde se vzala maličká?
Na zem dolů jasně září,
utopená v kalamári.
Bliká, bliká hvězdička,
kde se vzala maličká?*

V sanlorenzském dialektu zněla tatáž báseň dle Castla takto:

*Buhliky, buhliky dechichka,
dehe vhála bahlichka?
Nahasem dolhu žasne hazi,
huto phána f kahmalhaží.
Buhliky, buhliky dechichka,
dehe vhála bahlichka?*

Krátce poté, co se Johnson stal Bokononem, byl na pobřeží náhodou nalezen záchranný člun jeho rozbité lodi. Člun byl později natřen zlatou barvou a sloužil hlavě ostrovního státu za postel.

„Legenda, smyšlená Bokononem, praví,“ psal Philip Castle ve své knize, „že až se přiblíží konec světa, zlatý člun opět vypluje na moře.“

50. Krásný trpaslík

Z četby o Bokononově životě mě vytrhla Hazel, manželka H. Lowe Crosbyho. Zastavila se v uličce vedle mého sedadla. „To byste

v životě nevěřil,“ říkala, „ale zrovna jsem v tomhle letadle našla dva další *Chachary*.“

„To mě teda podržte.“

„Nejsou to sice rození *Chachaři*, ale žijí teď v Indiane. Bydlí v Indianapolis.“

„To je ale zajímavé.“

„Chcete se s nimi seznámit?“

„Myslíte, že bych měl?“

Má otázka ji vyvedla z míry. „Jsou to přece vaši krajané, *Chachaři*.“

„Jak se jmenují?“

„Ona se jmenuje Connersová a on Hoenikker. Jsou to sourozenci a on je trpaslík. Ale krásný trpaslík.“ Mrkla na mne. „Takový kouzelný drobeček.“

„Řekl vám ‚mami‘?“

„Už jsem mu o to chtěla říct. Ale pak jsem se zarazila a napadlo mě, jestli by to nebylo ode mne hrubé, chtít něco takového na trpaslíkovi.“

„Nesmysl.“

51. Jasně, mami

Šel jsem tedy dozadu, abych si promluvil s Angelou Hoenikkerovou-Connersovou a malým Newtem Hoenikkerem, členy mého *karassu*.

Angela byla platinová blondýna s koňskou tváří, které jsem si povšiml již dříve.

Newt byl mladíček vskutku velice drobný, i když zas nijak groteskního vzhledu. Byl právě tak rovnoměrně zmenšený jako Guliver mezi Brobdingnagiany a právě tak bystře pozorný ke svému okolí.

Držel v ruce sklenku šampaňského zahrnutou v ceně letenky. Sklenka byla pro něho právě tím, čím by bylo kulovité akvárium pro normálního muže, ale upíjel z ní s elegantní nenuceností — jako by on a sklenka patřili k sobě odjakživa.

Ten mrňavý zkurvysyn měl ve svém zavazadle termosku s krystalem *ledu typu 9*, stejně jako ta jeho prokletá sestra, zatímco pod námi se prostíraly vody samotného Boha, Karibské moře.

Když se Hazel dostalo všeho potěšení, které mohla z představení *Chachara Chacharum* vydobýt, ponechala nás o samotě. „Tak nezapomeňte,“ řekla nám na odchodu, „od teďka jsem pro vás mamí.“

„Jasně, mamí,“ řekl jsem.

„Jasně, mamí,“ řekl Newt. Hlas měl dost vysoký, zcela v souladu se svým malinkým ohryzkem. Nicméně se mu dařilo, aby tento hlas zněl jednoznačně mužsky.

Angela tvrdošíjně jednala s Newtem jako s nemluvnětem — a on jí to promíjel s přátelskou shovívavostí, jakou bych považoval u někoho tak malého za nemožnou.

Newt i Angela se na mne pamatovali, pamatovali se na dopisy, jež jsem jim napsal, a vybídli mne, abych se posadil na prázdné sedadlo v jejich trojici.

Angela se omluvila, že nikdy na žádný můj dopis neodpověděla.

„Nenapadlo mě nic, co by mohlo zajímat lidi, co čtou knížky. Vzpomněla jsem si sice na něco z toho dne, ale pochybovala jsem, že by vás to zajímalo. Byl to vlastně docela obyčejný den.“

„Váš bratr tady mi napsal velice zajímavý dopis.“

Angelu to překvapilo. „Newt? Jak si mohl Newt něco pamatovat?“ Otočila se k němu. „Zlatíčko, ale ty se přece na nic z toho dne nepamatuješ, nebo snad ano? Byl jsi ještě docela maličký.“

„Pamatuju se,“ řekl mírně.

„Škoda že jsem ten dopis neviděla.“ Považovala za samozřejmé, že Newt je pořád příliš nezralý, aby se mohl dorozumívat s vnějším světem bez prostředníka. Angela byla od přírody příšerně necitlivá žena, která si ani v nejmenším neuvědomovala, co pro Newta znamená jeho malost.

„Měl jsi mi ten dopis ukázat, zlatíčko,“ kárala ho.

„Promiň,“ řekl Newt. „Nenapadlo mě to.“

„Řeknu vám to na rovinu,“ pravila mi Angela, „dr. Breed mi doporučil, abych s vámi nespolupracovala. Povádal, že vás nezajímá,

jaký tatínek doopravdicky byl.“ Dala mi najevo, že mě proto nemá v lásce.

Usmířil jsem ji poněkud přiznáním, že knihu pravděpodobně nikdy nedokončím a že už ani nemám jasnou představu, co bych chtěl, nebo co jsem chtěl tou knihou říct.

„Ale kdybyste ji někdy dopsal, vykreslete tatínka radši jako světce, protože takový taky byl.“

Přislíbil jsem, že udělám, co bude v mých silách, abych jej tak zobrazil. Potom jsem se zeptal, zda spějí s Newtem do San Lorenza za účelem opětného rodinného setkání s Frankem.

„Frank se bude ženit,“ řekla Angela. „Letíme na zasnuby.“

„Ach? Kdo je ta šťastná dívka?“

„Ukážu vám ji,“ řekla Angela a vytáhla z kabelky portmonku, obsahující jakousi harmoniku z plastické hmoty. V každém záhybu harmoniky byla nějaká fotografie. Angela listovala fotografiemi a já mezi nimi zahlédl malého Newta na pláži mysu Tresky, dr. Hoenikkera, an přijímá Nobelovu cenu, Angelina vlastní, nehezka dvojčata — holčičky, Franka, jak pouští model letadla na provázku.

A potom mi ukázala snímek dívky, kterou si měl Frank brát.

Se stejným účinkem mě mohla praštit do slabiny.

Na snímku, který mi ukázala, byla Mona Aamonsová-Monzanová, žena, kterou jsem miloval.

52. Bez bolesti

Jakmile už Angela jednou otevřela svoji plastickou harmoniku, nedokázala se přimět, aby ji zavřela, dokud si někdo neprohlédne všechny fotografie.

„Mám tady všechny lidi, co miluju,“ prohlásila.

Podíval jsem se tedy na lidi, co milovala. Vše, co polapila do plastiku, co polapila jako fosilní hmyz do jantaru, byly snímky většiny členů našeho *karassu*. V celé sbírce nebyl jediný příslušník nějakého *granfalónu*.

Bylo tam mnoho snímků dr. Hoenikkera, otce bomby, otce tří dětí, otce *ledu typu 9*. Byl to drobný člověk, ten údajný zploditel trpaslíka a obryně.

Nejvíce mě z Angeliny sbírky fosilií nadchl snímek, který starého pána zachycoval nabaleného od hlavy k patám, obrněného proti zimě v dlouhém kabátě, šále, galoších a vlněné čepici s velikou bambulí na vrcholku.

Tato fotka, jak mi s náhlým zájmutím řekla Angela, byla pořizena v Hyannisu, asi tři hodiny předtím, než starý pán zemřel. Nějaký novinový reportér rozpoznal v tom vánočním skřetovi slavného muže, dr. Hoenikkera.

„Váš otec zemřel v nemocnici?“

„Ach ne! Umřel v naší chatě, ve velkém bílém proutěném křesle, obráceném směrem k moři. Newt s Frankem odběhli sněhem dolů na pobřeží...“

„Byl to strašně teplý sníh,“ řekl Newt. „Bylo to skoro, jako kdybysme chodili v pomerančových květech. Bylo to strašně zvláštní. V žádné z ostatních chat nikdo nebyl...“

„Naše byla jediná, kde se topilo,“ řekla Angela.

„Nikdo jiný na míle daleko,“ vzpomínal Newt zasněně, „a potom jsme s Frankem potkali na pobřeží toho velkého černého psa, labradorského retrievera. Házeli jsme mu do moře klacky a on je nosil zpátky.“

„Já jsem odešla zpátky do vesnice pro další žárovky na vánoční stromeček,“ řekla Angela. „Vždycky jsme měli stromeček.“

„Váš otec si na stromeček potrpěl?“

„Nikdy nic takového neřekl,“ zavrtěl hlavou Newt.

„Já myslím, že ho měl rád,“ řekla Angela. On se prostě moc neprojevoval. Někteří lidé jsou už takoví.“

„A někteří zas naopak,“ řekl Newt. Pokrčil slabě rameny.

„Na tom teď nezáleží,“ řekla Angela. „Ale když jsme se vrátili domů, našli jsme ho v tom křesle.“ Potrásla hlavou. „Myslím, že ani moc netrpěl. Vypadal, jako když spí. Určitě by tak nevypadal, kdyby byl cítil nějakou, třeba jen sebemenší bolest.“

Vypustila ze svého příběhu jednu zajímavou část. Vypustila skutečnost, že téhož Štědrého večera si ona, Frank a malý Newt rozdělili otcův *led typu 9*.

53. Prezident Fabri-Teku

Angela mě povzbuzovala, abych si prohlédl všechny snímky.

„To byste nevěřil, ale tohleto jsem já.“ Ukazovala mi dospívající dívku, vysokou nějakých sto osmdesát čísel. Svírala na fotce klarinet a měla na sobě parádní stejnokroj kapely ilijské střední školy. Vlasy měla zastrčené pod vysoký husarský klobouk. Stydlivě roztahovala tvář v dobrosrdečném úsměvu.

A potom mi Angela, žena, které pánbůh nenadělil dočista nic, čím by mohla přivábit muže, ukázala fotografii svého manžela.

„Tak tohle je Harrison C. Connors.“ Ustrnul jsem. Její manžel byl nápadně hezký muž a z jeho obličeje bylo patrné, že si je toho dobře vědom. Byl to elegant každým coulem a jeho oči měly lenivě dravý výraz Dona Juana.

„Co — co dělá?“ zeptal jsem se.

„Je prezidentem Fabri-Teku.“

„Elektronika?“

„To bych vám nemohla říct, ani kdybych to věděla. Je to strašně tajný státní podnik.“

„Zbraně?“

„Tak, válka vůbec.“

„Jak jste se poznali?“

„Pracoval u tatínka jako laborant,“ řekla Angela. „Potom se přestěhoval do Indianapolisu a založil Fabri-Tek.“

„Takže vaše svatba byla šťastným vyvrcholením mnohaleté lásky?“

„Kdepak. Já ani netušila, že o mně ví. Líbil se mi, to ano, ale začal si mě všimat až po otcově smrti.“

Projížděl náhodou jednoho dne Iliem. Posedávala jsem tenkrát po našem velkém domě a říkala jsem si, že mám už život za sebou...“ Mluvila o příšerných dnech po smrti svého otce. „V celém tom vel-

kém domě jsem byla jen já a maličký Newt. Frank zmizel a duchové dělali v domě desetkrát větší rámus než já s Newtem. Zasvětila jsem celý život péči o tatínka; vozila jsem ho do práce a z práce, nabalovala jsem ho, když byla zima, vybalovala, když bylo horko, nutila jsem ho do jídla, proplácela jeho účty. A najednou jsem neměla co dělat. Nikdy jsem neměla žádné blízké přátele, jedinou duši, k níž bych se mohla obrátit, krom maličkého Newta.

A potom,“ pokračovala, „se ozvalo zaťukání na dveře — a na prahu stanul Harrison Connors. Byl to nejkrásnější muž, jakého jsem kdy spatřila. Vešel dovnitř a povídali jsme si o tatínkových posledních dnech a vůbec o těch starých časech.“

Angela jen taktak, že se teď nerozplakala.

„Čtrnáct dní nato jsme se vzali.“

54. Komunisti, nacisti, roajalisti, parašutisti a daňoví přestupníci

Když jsem se Vrátil na své původní místo v letadle, připadáje si jako zpráskaný pes, rozlítostněn, že moje láska, Mona Aamonsová-Monzanová, případně Frankovi, pokračoval jsem ve čtení rukopisu Philipa Castla.

Vyhledal jsem si v rejstříku heslo *Monzanová, Mona Aamonsová* a našel tam doporučení, abych se obrátil na heslo *Aamonsová, Mona*.

Našel jsem si tedy *Aamonsová, Mona*, a objevil jsem pod tímto heslem bezmála tolik stránkových odkazů jako pod jménem samotného ‚Papá‘ Monzany.

A hned za *Aamonsová, Mona* následovalo heslo *Aamons, Nestor*. Nalistoval jsem si tudíž těch pár stránek týkajících se Nestora a zvěděl jsem, že to byl Monin otec, rodilý Fin, architekt.

Nestor Aamons byl za druhé světové války zajat nejprve Rusy a později zase Němci. Ti ho ovšem neposlali domů, ale přinutili ke službě v ženijní jednotce wehrmachtu, vyslané do boje proti jugoslávským partyzánům. Byl zajat *četníky*, roajalistickými srbskými

partyzány. Osvobodili ho italští parašutisté, kteří četníky přepadli, a Fin byl dopraven do Itálie.

Italové ho pověřili vypracováním projektu na opevnění Sicílie. Aamons ukradl na Sicílii rybářský člun a dostal se na něm do neutrálního Portugalska.

Tam také potkal amerického daňového přestupníka Juliana Castla.

Když se Castle dověděl, že Aamons je architekt, pozval ho, aby jej doprovázel na ostrov San Lorenzo a navrhl pro něj nemocnici, která se měla nazývat Dům naděje a milosrdenství v džungli.

Aamons nabídku přijal. Navrhl nemocnici, oženil se s domorodou ženou jménem Célie, stal se otcem prvotřídní dcery a zemřel.

55. Nikdy si neopatřujte vlastní knihu rejstříkem

Co se života *Aamonsové, Mony* týče, podával o něm už sám rejstřík břeskný, surrealistický obrázek mnoha vzájemně si odporujících sil, které si s ní z vůle osudu pohrávaly, a Moniných bázlivých reakcí na tyto síly.

„*Aamonsová, Mona* stálo v rejstříku, „adoptována Monzanem, z důvodů pozdvižení jeho popularity, 194-9, 216 pozn.; dětská léta pod střechou Domu naděje a milosrdenství, 63-81; dětský románek lásky s Philipem Castlem, 72n.; drtivá smrt Nestora A., otce, drtivá smrt Célie A., matky, 92n.; erotický symbol národa a její rozpaky nad touto rolí, 80, 95n.; 166 pozn., 209, 247, pozn., 400-406, 566 pozn., 678; léta prožitá s Bokononem, 92-8, 196-7; naivní rysy povahy, 67-71, 80, 95n., 116 pozn., 209, 274 pozn., 400-406, 566 pozn., 678; navrácí se k Bokononovi, 197; navrácí se k Monzanovi, 199; opouští Bokonona, 199; opouští Monzana, 197; píše dopis Spojeným národům, 200, poezie o ní, 2 pozn., 26, 114, 119, 311, 316, 477 pozn., 501, 507, 555 pozn., 689, 718 n., 799 n., 800 pozn., 841, 846m., 908 pozn., 971, 974; poezie vlastní, 89, 92, 193; pokus o sebezohavení, aby skoncovala se svým postavením erotického symbolu ostrovanů, 90, 95n., 116, 209, 247 pozn., 400-406, 566 pozn., 678; snoubenkou Philipa Castla, 193; vzdělávána Bokononem, 63-80; xylofonová virtuózka, 71.“

Ukázal jsem toto rejstříkové heslo Mintonovým a zeptal jsem se, zda se jim nezdá, že je to okouzující biografie sama o sobě, biografie zdráhavé bohyně lásky. Jak se už v životě někdy stává, dostalo se mi neobyčejně zasvěcené odpovědi. Ukázalo se, že Claire Mintonová se kdysi živila jako profesionální rejstříkářka. Nikdy předtím jsem o takovém povolání neslyšel.

Pověděla mi, že svými výdělky za sestavování rejstříků udržovala před léty manžela na studiích, že se na tom dají vydělat slušné peníze a že jen pár lidí to dokáže dělat opravdu dobře.

Prohlásila, že opatřit vlastní knihu rejstříkem může: napadnout jen nejamatérštějšího autora. Zeptal jsem se jí, co si myslí o práci Philipu Castla.

„Lichotící pisateli, urážející čtenáře,“ odpověděla. „Příliš nekritická k autorovým neřestem, abych tak řekla,“ upřesnila svůj názor s jeduplnou roztomilostí odborníka. „Vždycky se musím tak trochu stydět, když vidím rejstřík, který pro svoji knihu sestavil sám autor.“

„Stydět?“

„Takový rejstřík prozradí na autora spoustu věcí,“ poučila mne. „Je to nestoudné sebeodhalování — alespoň pro zkušené oko.“

„Claire dokáže vyčíst z rejstříku celý charakter,“ řekl její manžel.

„Ach?“ řekl jsem. „Co byste mi tedy mohla říct o Philipu Castlovi?“

Chabě se pousmála. „To bych snad ani cizím lidem neměla povídat.“

„Promiňte.“

„Očividně vysvítá, že je zamilovaný do Mony Aamonsové-Monzanové,“ řekla.

„Počítám, že tohle platí o každém muži v San Lorenzu.“

„Chová ke svému otci smíšené pocity,“ řekla.

„To platí o každém muži na zemi,“ ponoukal jsem ji jemně.

„Je rozkolísaný.“

„Který smrtelník není?“ Nedával jsem se odradit. Tehdy jsem to ještě nevěděl, ale počínal jsem si velice bokomonisticky.

„Nikdy se s ní neožení.“

„Proč ne?“

„Víc vám už říci nemohu,“ odpověděla.

„Jsem potěšen, že jsem se mohl setkat s rejstříkářem, který respektuje soukromí ostatních.“

„Nikdy neopatrujte rejstříkem svoji vlastní knihu,“ uzavřela.

Duprass, praví nám *Bokonon*, je ve svém bezmezném soukromí lásky velice cenným nástrojem pro nabytí a rozvíjení názorů, jež jsou snad prazvláštní, leč pravdivé. Týkalo se to nepochybně i lstivého zkoumání knižních rejstříků, jak je prováděli manželé *Mintonovi*, *Duprass*, praví nám *Bokonon*, je také mile domýšlivým uskupením. Uskupení *Mintonových* nebylo výjimkou.

O něco později jsem se potkal s velvyslancem *Mintonem* v uličce letadla, z doslechu jeho manželky, a on mi dal najevo, jak je pro něho důležité, abych ocenil, co jeho paní dokáže vyčíst z rejstříků.

„Víte proč si *Castle* nikdy tu dívku nevezme, třebaže ji miluje, třebaže ona miluje jeho, třebaže spolu vyrůstali?“ zašeptal mi.

„Ne, pane, nevím.“

„Protože je homosexuál,“ zašeptal *Minton*. „Tohle má žena taky pozná z rejstříku.“

56. Samosvorná veverčí klec

Když byli *Lionel Boyd Johnson* a desátník *Earl McCabe* vyvrženi nazí na pobřeží *San Lorenza*, četl jsem, byli tam přivítáni lidmi, kteří na tom byli ještě hůře než oni dva. Lid *San Lorenza* neměl nic než choroby, které nedokázal léčit, natožpak pojmenovat. *Johnson* a *McCabe* vlastnili oproti tomu jiskřivé poklady gramotnosti, ctižádostivosti, zvědavosti, zlosti, neuctivosti, zdraví, humoru a značné informovanosti o vnějším světě.

A opět jedno kalypso:

*Ach, našel jsem tady
převelice bédný lid,
co nepoznal jakživ hudbu,
co neuměl pivo pít.
Ať by člověk v míru složil*

*kam chtěl svoje kosti,
byl buď na majetku církve
nebo té s.r.o. společnosti.*

Tato výpověď o majetkové situaci na San Lorenzu roku 1922 je podle Philipa Castla naprosto přesná. Castlové cukrovary, společnost s.r.o., byly, jak tomu už náhoda chtěla, založeny pradědečkem Philipa Castla. V roce 1922 vlastnily každou píd' úrodné půdy na ostrově.

„Podniky Castlových cukrovarů na San Lorenzu,“ psal mladý Castle, „nikdy nevykázaly čistý zisk. Nicméně díky tomu, že společnost nevyplácela dělníkům za práci žádné mzdy, držela se rok od roku nad hladinou, vydělávajíc pouze tolik, aby to stačilo na platy katanů dělnictva.“

Státním zřízením byla anarchie, s výjimkou omezených období, kdy Castlové cukrovary potřebovaly nabýt dalšího majetku či provést nějakou práci. V takových obdobích byl státním zřízením feudalismus. Šlechta se skládala z plantážníků Castlových cukrovarů, což byli po zuby ozbrojení běloši ze zámoří. Rytířský stav tvořili mohutní domorodci, kteří za nepatrné dary a směšná privilegia byli na rozkaz svolní zabíjet, mrzačit nebo mučit. O duchovní potřeby lidu lapeného do této démonické veverčí klece pečovala hrstka panděratých kněží.

„Sanlorenzská katedrála, vyhozená do povětří roku 1923, byla všeobecně pokládána za jeden z divů Nového světa,“ psal Castle.

57. Nechutný sen

Na skutečnosti, že se desátníku McCabemu a Johnsonovi podařilo uchvátit vládu nad San Lorenzem do svých rukou, není nic zázračného. San Lorenza se zmocnilo mnoho lidí — a ani v jediném případě jim v tom také nikdo nebránil. Důvod byl prostý: Bůh, ve Svě Nekonečné Moudrosti, učinil ostrov bezcenným.

Prvním mužem, jehož sterilní dobytí San Lorenza stojí zaznamenáno v análech, byl Hernando Cortez. Cortez a jeho muži vystoupili na břeh, aby zde nabrali čerstvou vodu, roku 1519, dali

ostrovu jeho jméno, prohlásili jej za majetek krále Karla Pátého a nikdy se již nevrátili. Pozdější výpravy sem přijížděly za zlatem a diamanty a rubíny a kořením, a když nic z toho nenalezly, upálily pro zábavu a kacířství pár domorodců na hranici a zase odpluly.

„Když roku 1682 prohlásila San Lorenzo svým majetkem Francie,“ psal Castle, „žádný Španěl proti tomu nic nenamítal. Když roku 1699 prohlásilo San Lorenzo svým majetkem Dánsko, nenamítal nic žádný Francouz. Když roku 1704 prohlásilo San Lorenzo svým majetkem Holandsko, nenamítal nic žádný Dán. Když roku 1706 prohlásila San Lorenzo svým majetkem Anglie, nenamítal nic žádný Holanďan. Když roku 1720 prohlásilo znovu San Lorenzo svým majetkem Španělsko, nenamítal nic žádný Angličan. Když se roku 1786 zmocnili afričtí černoši britské otrokářské lodi, ztroskotali s ní u břehů San Lorenza a prohlásili San Lorenzo za nezávislý stát, po pravdě však císařství i s císařem, nenamítal nic žádný Španěl.“

Císařem se stal Tum-bumwa, jediný člověk, který kdy považoval ostrov za hodný obrany. Maniak Tum-bumwa nechal postavit sanlorenzskou katedrálu a vybudovat fantastická opevnění na severním břehu ostrova, opevnění, v nichž se nyní nachází soukromé sídlo tak zvaného prezidenta republiky.

Proti těmto opevněním nebylo nikdy zaútočeno, aniž kdy nějaký příčetný člověk uvedl důvod, proč by na ně zaútočeno být mělo. Nikdy nic nebránila. Traduje se, že při jejich stavbě zahynulo čtrnáct set lidí. Traduje se, že z těchto čtrnácti set jich byla asi polovina veřejně popravena pro podprůměrnou pracovní horlivost.

Castlovy cukrovary vstoupily na půdu San Lorenza roku 1916, v dobách cukrové horečky za první světové války. Ostrov byl tehdy bez jakékoli vlády. Společnost se domnívala, že za tehdejší vysoké ceny cukru mohou být výnosně obdělána dokonce i jíloviště a šterkopískové pláně San Lorenza. Nikdo nic nenamítal.

Když zde pak roku 1922 přistáli McCabe s Johnsonem a prohlásili, že se ujímají vlády nad ostrovem, Castlovy cukrovary se odtud schlíple odkradly jako z nechutného snu.

58. Tyranie s jistou obměnou

„Noví podrobitelé San Lorenza se vyznačovali přinejmenším jednou vlastností, která byla skutečně nová,“ psal mladý Castle. „McCabe a Johnson chovali sen učinit San Lorenzo Utopií.“

S tímto cílem na mysli přetvořil McCabe od základu ekonomii a zákony ostrova.

Johnson vypracoval plán nového náboženství.

Castle pak opět citoval z kalyps:

*Chtěl jsem zkrátka vzbudit zdání
že má život pevný řád,
aby všichni byli šťastni,
nikdo nemusel se bát:
Vymyslel jsem proto ze lží
pravdy umnou náhradu
a náš trudný svět obrátil
v raj-skou za-hra-du.*

Ze čtení mě vyrušilo zatahání za rukáv mého saka. Vzhlédl jsem. V uličce po mém boku stál maličký Newt Hoenikker. „Napadlo mě, jestli byste se nešel posadit k baru,“ řekl, „a nehodil do sebe pár panáků.“

Hodili jsme tedy do sebe pár panáků, což Newtovi rozvázalo jazyk natolik, aby mi vyprávěl o Zince, ruské baletce, své trpasličí lásce. Hnízdečkem lásky, jak pravil, jim byla otcova chata na mysu Tresky.

„Možná že se už nikdy neožením, ale aspoň jsem prožil líbáanky.“

Vyprávěl mi o idylických hodinách, které on a jeho Zinka strávili v objetí, schoulení ve starém bílém proutěném křesle Felixe Hoenikkera, proutěném křesle obráceném k moři.

A Zinka mu tančila. „Představte si ženu, která tančí jen a jen pro mne.“

„Vidím, že ve vás nezůstala žádná lítost.“

„Zlomila mi srdce. Nebylo mi z toho dvakrát dobře. Ale to byla cena, kterou jsem musel zaplatit. V tomhle světě není nic zadarmo.“

Navrhl galantní přípitek. „Na všechny milenky a ženy,“ vykřikl.

59. Připoutejte se

Seděl jsem u baru s Newtem, H. Lowe Crosbym a ještě dvěma neznámými lidmi, když se pod námi objevilo San Lorenzo. Crosby mluvil o pind'ourech. „Víte, co mám na mysli, když řeknu pind'our?“

„Ten výraz znám,“ řekl jsem, „ale zřejmě u mne nevyvolává tytéž představy, co u vás.“

Crosby měl v hlavě a podléhal opilecké iluzi, že může mluvit upřímně, bude-li přitom dávat najevo své přátelství. Mluvil upřímně a přátelsky o Newtově vzrůstu, tedy o něčem, co až dosud nikdo jiný v baru nekomentoval.

„Nemyslím tím takovýhle mrňousy.“ Crosby spustil šunkovitou ruku na Newtovo rameno. „Pind'oura nedělá z chlapa vejška. To je záležitost jeho myšlenkových pochodů. Viděl jsem už chlapy čtyřikrát tak velký, jako je tenhle mrňous, a stejně to byli pind'ouři. A viděl jsem mrňousy — tedy takhle mrňavý zase ne, ale přísambůh že pořádný prcky — a musím říct, že to byli praví chlapi.“

„Díky,“ řekl mile Newt, aniž jen letmo pohlédl na obludnou ruku na svém rameni. Jakživ jsem neviděl člověka, který by se dokázal lépe vyrovnat s takovým ponižujícím tělesným handicapem. Projela mnou vlna obdivu.

„Mluvil jste o pind'ourech,“ připomenul jsem Crosbymu v naději, že odstraní břímě ruky z Newtova ramene.

„To bych řek, že mluvil.“ Crosby se napřímil.

„Ještě jste nám neřekl, kdo je tedy podle vás pind'our.“

„Pind'our je každej, kdo si vo sobě myslí, jakej že není chytrák, a nedokáže udržet zobák sklapnutej. Ať řekne kdo chce co chce, vždycky se s ním musí hádat. Vy řeknete, že se vám něco líbí, a přísambůh že von vám vysvětlí, že se vám to nemá co líbit. Pind'our dělá co může, abyste si v jeho přítomnosti připadal jako blbec. Ať řeknete co řeknete, všechno ví líp.“

„To není zrovna přitažlivá charakteristika,“ poznamenal jsem.

„Moje dcera si kdysi chtěla vzít pind'oura za muže,“ řekl chmurně Crosby.

„A vzala si ho?“

„Rozmáčknuł jsem ho jako štěnici.“ A Crosby při vzpomínce na pindourovy řeči a skutky praštil mocně pěstí do barového pultu. „Ježíšmarjá!“ řekl, „všichni jsme přece študovali!“ Přelétl pohledem opět na Newta. „Študoval jste?“

„V Cornellu,“ řekl Newt.

„V Cornellu,“ zvolal Crosby potěšeně. „Můj ty bože, já študoval taky v Cornellu.“

„On také.“ Newt pohodil hlavou ke mně.

„Tři cornelliáni — a všichni v jednom letadle!“ řekl Crosby a měli jsme na krku oslavu dalšího *granfalónu*.

Když naše rozjaření trochu polevilo, zeptal se Crosby Newta, do čeho dělá.

„Jsem malíř.“

„Pokojů?“

„Obrazů.“

„To mě tedy podržte,“ řekl Crosby.

„Vraťte se prosím na svá místa a připoutejte se,“ upozornila nás letuška. „Přistáváme na Monzanově letišti v Bolívaru, republika San Lorenzo.“

„Kristepane! Ale počkejte ještě moment,“ řekl Crosby, shlížeje na Newta. „Tak si najednou uvědomuju, že jsem to vaše jméno už někdy slyšel.“

„Můj otec byl otcem atomové bomby.“ Newt neřekl, že Felix Hoenikker byl *jedním* z otců bomby. Řekl, že jejím otcem byl Felix.

„To je fakt?“ zeptal se Crosby.

„To je fakt.“

„Já měl ale na mysli něco jinýho,“ řekl Crosby. Bylo vidět, jak úporně přemýšlí. „Mělo to co dělat s nákou baletkou.“

„Snad abychom se vrátili na svá místa,“ řekl Newt a poněkud ztoporněl.

„Byla v tom nějaká ruská baletka.“ Crosby byl tak obluzený chlastem, že se nijak neostýchal myslet nahlas. „Vzpomínám si na článek, kde se psalo, že ta baletka byla nejspíš špiónka.“

„Prosím vás, pánové,“ řekla letuška, „opravdu se už musíte vrátit na svá místa a připoutat se.“

Newt zdvihl k H. Lowe Crosbymu nevinné zraky. „Víte určitě, že šlo o jméno Hoenikker?“ A snaže se vyloučit jakoukoli záměnu, poctivě své jméno Crosbymu přehláškoval.

„Třeba jsem to poplet,“ řekl H. Lowe Crosby.

60. Podprivilegovaný národ

V pohledu shůry měl ostrov tvar překvapivě pravidelného pravoúhelníku. Z okolního moře čněly kruté a zbytečné kamenné jehly. Rýsovaly kol ostrova souměrný kruh.

Na jižním konci ostrova leželo přístavní město Bolívar.

Bylo to jediné město ostrova.

Bylo to jeho hlavní město.

Bylo zbudováno na bažinaté náhorní plošině. Rozjezdové dráhy letiště Monzano se táhly na straně přivrácené k moři.

Na sever od Bolívaru se prudce zdvihaly hory, vyplňující zbytek ostrova svými zvířeckými hrby. Nazývaly se hory Sangre de Crosto, ale mně připadaly jako vepři u koryta.

Bolívar měl v průběhu dějin mnoho jmen: Caz-a-caz-ma, Santa Maria, Saint Luis, Saint George, Port Glory a ještě řadu dalších. Současné jméno dostal od Johnsona a McCabeho roku 1922, na památku Simona Bolívara, velkého latinskoamerického idealisty a hrdiny.

Když Johnson a McCabe vstoupili do města, bylo postaveno z větroví, plechu, lísek na ovoce a bláta. Spočívalo na katakombách dobrého trilionu šťastných hrobařů, katakombách prokutaných kyselou břeckou splašek, kalu a bláta.

V takřka stejném stavu jsem město našel i já, nemluvě ovšem o falešné architektonické tváři obrácené k moři.

Johnson a McCabe neuspěli ve svém plánu pozdvihnout národ z bídy a špíny.

Neuspěl ani ‚Papá‘ Monzano.

Nikdo v tom nemohl uspět, neboť San Lorenzo je právě tak neplodné jako stejně rozlehlé území na Sahaře nebo na polárním ledovém vrchlíku.

Zároveň je ale tak hustě zalidněno jako kterákoli jiná země, Indii a Čínu nevyjímaje. Na každou neobyvatelnou čtverečnou míli připadá čtyři sta padesát obyvatel.

„V průběhu idealistického stádia McCabeovy a Johnsonovy reorganizace San Lorenza bylo vyhlášeno, že veškerý státní důchod bude rozdělován rovným dílem mezi všechny dospělé obyvatele,“ psal Philip Castle. „Poprvé a naposledy, kdy se o to pokusili, činil každý podíl něco mezi šesti a sedmi dolary.“

61. Jakou hodnotu má jeden desátník

Na celnici letiště Monzana jsme byli vyzváni, abychom se podrobili prohlídce zavazadel a směnili všechny peníze, které hodláme v San Lorenzu utratit, za místní měnu, čili *desátníky*, o nichž ‚Papá‘ Monzano tvrdil, že mají hodnotu padesáti amerických centů.

Celnice byla nová a čistá, ale stěny byly již křížem krážem polepeny záplavou varovných vyhlášek.

KDOKOLI BUDE V SAN LORENZU PŘISTIŽEN PŘI PROVOZOVÁNÍ BOKONONISMU, říkála jedna, ZEMŘE NA HÁKU!

Jiný plakát zobrazoval Bokonona, vychrtlého starého černocho s doutníkem v zubech. Vypadal moudře, laskavě a pobaveně.

Pod podobiznou stála slova: HLEDÁ SE ŽIVÝ NEBO MRTVÝ, ODMĚNA 10 000 DESÁTNÍKŮ!

Prohlédl jsem si plakát zblízka a našel u jeho dolního okraje reprodukci policejní identifikační karty, kterou musel Bokonon vyplnit roku 1929. Byla zde reprodukována zřejmě proto, aby seznámila Bokononovy pronásledovatele s jeho otisky prstů a rukopisem.

Zaujala mne však některá slova, kterými Bokonon roku 1929 vyplnil řádky formuláře. Kdekoli to jen bylo možné, zaujímal vyložene kosmický postoj, bera v úvahu například takové věci, jako je krátkost života a délka věčnosti.

Jako své hlavní povolání uvedl: „Být mrtev.“ Jako své vedlejší povolání uvedl: „Být naživu.“ ŽIJETE V KŘESŤANSKÉ ZEMI! KAŽDÉ ZAHŘÁVÁNÍ S CHODIDLY BUDE POTRESTÁNO HÁKEM! stálo na další vyhlášce. Postrádalo to pro mne smyslu, neboť jsem ještě nevěděl, že bokononisté propojují své duše vzájemným pritisknutím chodidel proti chodidlům.

A největší záhadou ze všech, neboť jsem knihu Philipa Castla nestačil pročíst celou, mi bylo, jak se Bokonon, věrný přítel desátníka McCabeho, mohl stát psancem.

62. Proč Hazel neměla nahnáno

V San Lorenzu nás vystoupilo celkem sedm: Newt s Angelou, velvyslanec Minton s chotí, H. Lowe Crosby s chotí a já. Když jsme prošli celními formalitami, byli jsme vyhnáni před letištní budovu a na nízkou přehlídkovou tribunu.

Tam jsme stanuli tváří v tvář neobyčejně tichému davu.

Pět tisíc nebo ještě víc Sanlorenzaňanů zíralo přímo na nás. Ostrované měli barvu ovesné mouky. Byl to hubený lid. Nebylo vidět jediného vypaseného člověka. Všem chyběly zuby. Mnozí z nich měli křivé nebo nateklé nohy.

Jeden jediný pár očí nebyl nezakalený.

Ženy měly obnažená a nevýrazná prsa. Muži měli kolem beder volné zástěry, ledva zakrývající pyje podobné kyvadlům stojacích hodin.

Byla tam spousta psů, ale ani jeden neštěkl. Byla tam i spousta dětí, ale ani jedno nezaplakalo. Tu a tam někdo zakašlal — a to bylo vše.

V čele davu stála v pozoru vojenská kapela. Nehrála.

Před kapelou stáli vlajkonoši. Třímali dva prapory, hvězdnatou vlajku Spojených států a vlajku San Lorenza. Vlajku San Lorenza tvořily zlaté prýmký desátníka námořní pěchoty v jasně modrém poli. V bezvětrí dne visely prapory splihle k zemi.

Měl jsem dojem, že ke mně odkudsi zdáli zalehl dunivý úder do mosazného bubnu. Nic takového se však neozvalo. To jen má duše

rezonovala pod úderem mosazného, zvonivého žáru sanlorenzského podnebí.

„Ani nevíš, jak jsem ráda, že je to křesťanská země,“ zašeptala Hazel svému manželovi. „Určitě bych jinak měla nahnáno.“

Za námi stál xylofon.

Xylofon nesl třpytivý nápis. Nápis byl z granátů a umělých diamantů.

Stálo na něm: MONA.

63. Pokorní a volní

Po levé straně naší tribuny stálo ve vyrovnané řadě šest vrtulových stíhaček, vojenská pomoc Spojených států republiky San Lorenzo. Na trupu každého z letadel byl s dětinskou krvežíznivostí namalován hroznýš královský drtící ve svém objetí d'ábla. Z d'áblůvých uší, nosu a úst prýštila krev. Z jeho satansky rudých prstů vyklouzávaly podávky.

Před každým letadlem stál pilot v barvě ovesné mouky; mlčky jako všichni ostatní.

Potom se nad tím zduřelým tichem rozlehla píseň ne nepodobná komářímu pískotu. Byl to zvuk blížící se sirény. Siréna patřila černé nablýskané limuzíně „Papá“ Monzany.

Limuzína zastavila těsně před námi. Od pneumatik se zakouřilo.

Vylezl z ní „Papá“ Monzano, jeho adoptivní dcera Mona Aamonsová-Monzanová a Franklin Hoenikker.

Shromážděný dav pak na malátný, pánovitý povel „Papá“ Monzany zapěl sanlorenzskou státní hymnu. Zpívala se na melodii písně „Dům v lesích.“ Slova byla napsána roku 1922 Lionelem Boydem Johnsonem, Bokononem. Slova zněla takto:

*Kde lepší život uhlídáš,
než nabízí ti ostrov náš;
žraločí kuráž naši muži mají,
ženy zas cudnou duši,
a děti, jak se sluší,*

*ve škole zdárně prospívají.
San Lorenzo! San Lorenzo!
Žijeme ve štěstí, zahnali jsme bídu.
Nepřítel v hrůze uteče,
když zpěv se k němu donese
pokorného, volného, San Lorenza lidu.*

64. Mír a hojnost

A potom dav opět znehybněl.

„Papá“ s Monou a Frankem vystoupili na tribunu a připojili se k nám. Bil jim přitom do kroku jeden vířivý buben. Potom „Papá“ namířil na bubeníka prst a bubnování ustalo.

Přes vojenskou blůzu měl připnuté podramenní pouzdro. Blýskala se v něm pochromovaná pětačtyřicítka. Byl to starý, starý muž, jako tolik jiných členů mého *karassu*. Vypadal zuboženě. Pohyboval se krátkými a prkennými kroky. Byl dosud tlustý, ale sádlo na něm rychle tálo, neboť jeho prostá uniforma byla samý fald. Bulvy jeho ropuších očí mu žlutě svítily. Ruce se mu třásly.

Jeho tělesným strážcem byl generálmajor Franklin Hoenikker, oblečený do bílé uniformy. Frank — s tenkými zápěstími a úzkými ramínky — vypadal jako dítě, které přetáhlo hodiny, kdy má jít do postele. Na prsou měl metál.

Vnímal jsem ty dva, „Papá“ Monzanu a Franka, s jistými obtížemi — nikoli proto, že by mi něco bránilo v pohledu, ale protože jsem nemohl odtrhnout oči od Mony. Byl jsem vzrušený, zkormoucený, rozjitřený, nepřičetný. Mona byla ztělesněním všech mých nenasytných, pošetilých snů o pravé ženě pro mne. Viděl jsem v ní, potěš Bůh, její hřejivou a smetanovou duši, věčný mír a hojnost.

Byla to úchvatně vyrovnaná dívka — a to jí bylo pouhých osmnáct. Zdála se rozumět všemu a být vším, čemu bylo zapotřebí rozumět. V *Knihách Bokononových* je o ní jmenovitá zmínka. Bokonon o ní mimo jiné říká: „Mona má prostotu všeho.“

Její šaty byly bílé a řeckého střihu.

Na malých hnědých nožkách měla nízké zlaté sandály.

Její bledě zlaté vlasy byly dlouhé a splývaly jí volně na ramena.
Její boky byly lyrou.
Ach bože.

Věčný mír a hojnost.

Byla jedinou krasavicí v celém San Lorenzu. Byla státním pokladem. „Papá“ ji dle Philipa Castla adoptoval proto, aby smísl přísnost svého panování s božstvím.

Do čela tribuny byl přitlačen xylofon. A Mona začala hrát. Hrála „Když den se končí“. Bylo to jediné tremolo — stoupající, klesající, a opět stoupající.

Dav upadl v opojení krásou.

A potom nadešla chvíle, aby nás „Papá“ přivítal.

65. Nejlepší čas pro návštěvu San Lorenza

„Papá“ byl samouk a býval majordomem u desátníka McCabeho. Hranice ostrova v životě nepřekročil. Mluvil docela obstojnou americkou angličtinou.

Všechno, co kdokoli z nás na tribuně pronesl, burácelo do uší davu troubami posledního soudu.

Cokoli z těchto trub vyšlo, valilo se přes hlavy davu širokým, krátkým bulvárem, odrazilo se od skleněných průčelí tří nových budov a vrátilo se kejhavě zpátky.

„Bud’te vítáni,“ řekl „Papá“. „Přicházíte k nejlepšímu příteli, jakého kdy Amerika měla. Amerika je mnohde špatně chápána, ale nikoli zde, pane velvyslanče.“ Uklonil se H. L. Crosbymu, výrobci bicyklů, kterého zřejmě považoval za nového velvyslance.

„Vím, že jsem tady v dobrý zemi, pane prezidente,“ řekl Crosby. „Všechno, co jsem o ní slyšel, mi zní úplně velkolepě. Ale je tu jedna maličkost...“

„Ach?“

„Já totiž nejsem velvyslanec,“ řekl Crosby. „Přál bych si jím být, ale jsem jenom prostej, obyčejnej obchodník.“ Uráželo ho, že musí říci, kdo je skutečný velvyslanec. „Tamhleto je ten hlavoun.“

„Ach!“ ,Papá‘ se usmál svému omylu. Náhle mu však úsměv zmizel ze rtů. Tělo mu zkroutila jakási vnitřní muka, prohnula ho do předklonu, zavřela mu oči — přiměla ho, aby se soustředil na přežití té strašné bolesti.

Frank Hoenikker mu nanicovatě, nešikovně přispěl ku pomoci. „Není vám dobře?“

„Odpusťte,“ zašeptal posléze ,Papá‘ a částečně se napřímil. V očích mu stály slzy. Setřel si je a ještě trochu se napřímil. „Prosím za prominutí.“

Zdálo se, že si není příliš jist, kde vlastně je a co se od něho očekává. Potom se rozpomenul. Potrásl Horlicku Mintonovi srdečně rukou. „Jste tady mezi přáteli.“

„Jsem o tom přesvědčen,“ řekl zdvořile Minton.

„Mezi křesťany,“ řekl ,Papá‘.

„Výborně.“

„Antikomunisty,“ řekl ,Papá‘.

„Výborně.“

„Nenajdete tu jediného komunistu,“ řekl ,Papá‘. „Mají moc velký strach z háku.“

„Ani se jim nedivím,“ řekl Minton.

„Vybrali jste si k návštěvě ten nejlepší čas,“ řekl ,Papá‘. „Zítřek bude jedním z nejšťastnějších dnů v dějinách naší země. Zítřak oslavíme náš největší státní svátek, Den Stovky mučedníků za demokracii. Bude to také den zasnub generálmajora Hoenikkera s Monou Aamonsovou-Monzanovou, nejvzácnější osobou mého života, jakož i života celého San Lorenza.“

„Přeji vám hodně štěstí, slečno Monzanová,“ řekl Minton vřele. „A vám blahopřeji, generále Hoenikkere.“

Oba mladí lidé pokývli na znamení díků hlavou.

Ted’ byla řada na Mintonovi, který pronesl řeč o tak zvané Stovce mučedníků za demokracii a lhal přitom, až se prášilo. „V celé Americe není školáka, který by neznal příběh ušlechtilé sanlorenzské oběti v dobách druhé světové války. Sto udatných Sanlorenzaňanů, jejichž památku zítra uctíme, položilo na oltář vlasti vše, co svobodymilovní lidé mohou dát. Prezident Spojených států mne

požádal, abych jej na zítřejší slavnosti osobně zastoupil a vrhl do moře věnec, dar lidu Ameriky lidu San Lorenza.“

„Lid San Lorenza je vám, vašemu prezidentovi a šlechtnému lidu Spojených států za tuto pozornost hluboce vděčný,“ řekl ‚Papá‘. „Bude nám neskonale poctou, když na zítřejší zasnubní slavnosti vhodíte do moře váš věnec.“

„Pocta je na mé straně.“

‚Papá‘ nám pak všem nakázal, abychom mu na druhý den prokázali čest svou přítomností při obřadu vržení věnce a zasnubní hostiny. Měli jsme se dostavit do jeho paláce v pravé poledne.

„Jaká to dítko nám ti dva zplodí!“ řekl ‚Papá‘, vybízejte nás, abychom upřeli své pohledy na Franka a Monu. „Jaká to krev! Jaká to krása!“

Zasáhla ho nová vlna bolesti.

Znovu zavřel oči a schoulil se kolem své bolesti do klubička.

Čekal, až bolest přejde, ale ta nepřecházela.

V trýznivých mukách se od nás odvrátil a stanul čelem k davu a k mikrofonu. Pokusil se davu pokynout, nepodařilo se mu to. Pokusil se davu cosi říci, nepodařilo se mu to.

A pak z něho vyrazila slova. „Táhněte domů,“ vykřikl seškrčeným hlasem. „Táhněte domů!“

Dav se rozprášil jako listí.

‚Papá‘ se opět obrátil k nám, groteskně zkroucený bolestí.

A pak se zhroutil.

66. To nejmnocnějši na světě

Nebyl mrtev.

Rozhodně však na mrtvého vypadal; až na to, že jím tu a tam uprostřed té zdánlivé smrti projelo křečovitě zachvění.

Frank hlasitě protestoval, že ‚Papá‘ není mrtvý, že *nemůže* být mrtvý. Byl celý bez sebe. „‚Papá‘! Nesmíte umřít! Nesmíte!“

Frank rozepnul ‚Papá‘ Monzanovi límec u košile a blůzu, třel mu zápěstí. „Vzduch! Potřebuje vzduch! Zaveďte mu umělé dýchání!“

Piloti stíhaček nám přiběhli na pomoc. Jeden z nich měl dostatek duchapřítomnosti, aby se rozběhl pro letištní sanitku.

Kapela a vlajkonosi, kterým se nedostalo žádného rozkazu, zůstávali stát v rozechvělém pozoru.

Vyhledal jsem očima Monu a zjistil jsem, že se i nadále tváří zcela klidně a že poodstoupila k zábradlí přehlídkové tribuny. Smrt, měla-li sem zavítat, ji nijak neděsila.

Hned vedle ní stál jeden z pilotů. Nehleděl na ni, ale celý se leskl potem, což jsem prisuzoval tomu, že se jí ocitl tak nablízku.

„Papá“ teď nabyl čehosi jako vědomí. Rukou rozechvělou jako do klece jaté ptáče ukázal na Franka. „Ty...“ řekl.

Všichni jsme utichli, aby nám neuniklo jediné slovo.

Rty se mu pohybovaly, ale neslyšeli jsme nic než bublavý chropot.

Pak někdo dostal nápad, který se v té chvíli zdál skvělý — nicméně s odstupem času se jeví jako úděsný. Někdo — myslím že nějaký pilot — sejmul se stojánku mikrofon a podržel jej u „Papá“ Monzanových bublajících úst, aby jeho slova zesílil.

A tak se náměstím rozlehlo smrtelné chroptění a spazmické jódlování a odrazem od nových budov se zase vrátilo zpátky.

A pak přišla slova.

„Ty,“ řekl sípavě Frankovi, „ty — Franklin Hoenikker — budeš příštím prezidentem San Lorenza. Věda — v tvých rukou je věda. Věda je to nejmocnější na světě.“

„Věda,“ řekl „Papá“. „Led.“ Obrátil své žluté oči v sloup a znovu pozbyl vědomí.

Pohlédl jsem na Monu.

Její výraz se nezměnil.

Oproti tomu rysy pilota po jejím boku ztuhly do kataleptické strnulosti člověka, jemuž je připínána na prsa pamětní medaile Kongresu.

Spustil jsem oči níže a spatřil jsem něco, co jsem neměl vidět.

Mona se vyzula z jednoho sandálu. Její malá hnědá nožka byla bosá.

A touto nožkou hnětla a hnětla a hnětla — nárt letcovy vysoké šněrovací boty.

67. Hu-a-aá-háák!

„Papá“ nezemřel — tehdy ještě ne.

Odvezla ho velká červená letištní ambulance.

Mintonovi byli odvezeni na své velvyslanectví americkou limuzínou.

Newt s Angelou byli odvezeni do Frankova domu sanlorenzskou limuzínou.

Crosbyovi a já jsme byli odvezeni do hotelu Casa Mona jediným sanlorenzským taxíkem, funebráckým chryslerem ročníku 1939, s tvrdými, mizerně odpérovanými sedadly. Na dveřích taxíku stála slova: Castlova dopravní kancelář, s.r.o. Taxi patřilo Philipu Castlovi, majiteli hotelu Casa Mona, synu zcela nesobeckého muže, s nímž jsem přijel udělat interview.

Crosbyovi i já jsme byli vyvedeni z míry. Naše ohromení se projevovalo otázkami, na něž jsme chtěli okamžitou odpověď. Crosbyovi chtěli vědět, kdo je to Bokonon. Pomyšlení, že by se někdo mohl „Papá“ Monzanovi vzepřít, je krajně pobuřovalo.

Já jsem zcela nepatřičně pocítil nutnost okamžitě zjistit, co bylo zač těch Sto mučedníků za demokracii.

Nejprve se dostalo odpovědi Crosbyovým. Sanlorenzský dialekt jim byl nesrozumitelný, a tak jsem pro ně musel překládat. Crosbyho základní otázka zněla: „Kdo to ksakru je ten pind’our Bokonon?“

„Moc špatný člověk,“ řekl šofér. Ve skutečnosti však řekl toto: *Moohoc špha-athný čehelovhěkh.* “

„Komunista?“ zeptal se Crosby, vyslechnuv můj překlad.

„To bych řek.“

„Má nějaké stoupence?“

„Co prosím?“

„Jestli někdo věří tomu, co hlásá?“

„Ech kdepak, pane,“ řekl šofér. „Takový blázen se nenajde.“

„Proč ho ještě nechytily?“ naléhal Crosby.

„Ten se chytit nedá,“ řekl šofér. „Na to je moc chytrý.“

„Tak to ho tedy musí lidi schovávat a dávat mu jíst, poněvadž jinak by ho už dávno čapli.“

„Nikdo ho neschovává, nikdo ho neživí. Takový hlupák by se nenašel.“

„Jste si tím jistý?“

„Samosebou,“ řekl šofér. „Každý, kdo dá tomu bláznivému dědkovi najíst, kdo ho u sebe nechá přespát, ten dostane hák. A nikdo nechce na hák.“

Poslední slovo vyslovil takhle: „*hu-a-aá-háák*“.

68. Chstovkha muhuče-dlhníků

Zeptal jsem se šoféra, kdo bylo těch Sto mučedníků za demokracii. Všiml jsem si, že bulvár, kterým projíždíme, nese jméno bulvár Stovky mučedníků za demokracii.

Šofér mi sdělil, že už hodinu po napadení Pearl Harboru vyhlásilo San Lorenzo válku Německu a Japonsku.

San Lorenzo zrekrutovalo sto mužů, aby bojovali na straně demokracie. Těchto sto mužů se nalodilo na parník směřující k břehům Spojených států, kde měli být vyzbrojeni a vycvičeni.

Parník byl potopen německou ponorkou ihned, jakmile vyplul z bolívarského přístavu.

„*Ah tooho, paháne,*“ uzavřel, „*byhyla tahaá chstovkha muhuče-dlhníků zahaá dhaemho-ghracji.*“

„A to, pane,“ řekl ostrovním dialektem, „byla ta Stovka mučedníků za demokracii.“

69. Velká mozaika

Crosbyovým a mně se dostalo zvláštního zážitku, stáli se prvními hosty nového hotelu. Byli jsme první, kdo se měl zapsat do knihy hostů hotelu Casa Mona.

Nejprve přistoupili k recepčnímu pultu Crosbyovi, ale H. Lowe Crosby byl zcela čistými stránkami knihy tak zaražen, že se nedokázal přimět k zápisu. Krátce se nad tím zadumal.

„Zapište se nejdříve vy,“ řekl konečně. A potom, abych ho snad nepodezíral z pověřivosti, projevil přání vyfotografovat si muže, který na čerstvou omítku vstupní haly nanášel obrovskou mozaiku.

Mozaika byla portrétem Mony Aamonsové-Monzanové. Na výšku měřila šest metrů. Muž, který na ní pracoval, byl mladý a svalnatý. Seděl na vrcholku malířských štaflí. Měl na sobě pouze režné kalhoty.

Byl to běloch.

Mozaikář právě sestavoval ze zlatých kostiček jemné chmýří na prohbí Moniny labutí šíje.

Crosby přešel na druhou stranu haly, aby si ho vyfotografoval, a pak se vrátil zpátky, aby oznámil, že ten chlap je největší pind'our, jakého kdy potkal. Když mi to Crosby říkal, měl barvu rajského protlaku. „Nemůžete mu říct jedinou věc, aby vám ji nevobrátil naruby.“

Odebral jsem se tedy k mozaikáři, chvíli jsem ho sledoval a pak jsem řekl: „Závidím vám.“

„Vždycky jsem si říkal,“ povzdychl si, „že když si dost dlouho počkám, někdo nakonec přijde a začne mi závidět. Pořád jsem si říkal, že musím být trpělivý, že se dřív nebo později nějaký závistivec určitě natrefí.“

„Vy jste Američan?“

„Dostalo se mi toho štěstí.“ Nevyrůitelně pokračoval v práci; nebyl ani zvědavý, jak vypadám. „Chcete si mě taky vyfotit?“

„Vadilo by vám to?“

„Myslím a tudíž jsem, a tudíž jsem i fotografovateľný.“

„Obávám se, že u sebe nemám aparát.“

„Tak si pro něj, proboha, dojděte! Nebo snad patříte k těm, co spoléhají na svou paměť? To snad ne.“

„Pochybuju, že bych mohl někdy zapomenout na tvář, na které pracujete.“

„Zapomenete na ni, až budete v pánu, a já taky. Až budu v pánu, zapomenu na všechno — a vám doporučuju, abyste udělal totéž.“

„Stála vám modelem, nebo ji děláte podle fotografie, nebo jak?“

„Dělám ji nebo jak.“

„Cože?“

„Dělám ji nebo jak.“ Poklepal si na spánek. „Mám všechno v téhle té záviděníhodné hlavě.“

„Vy ji znáte?“

„Dostalo se mi toho štěstí.“

„Frank Hoenikker má kliku.“

„Frank Hoenikker má hovno.“

„Vidím, že jste upřímný.“

„Jsem taky bohatý.“

„To rád slyším.“

„Chcete-li slyšet slovo znalce, peníze ještě nemusí přinášet lidem štěstí.“

„Díky za informaci. Právě jste mě ušetřil spousty námahy. Zrovna jsem si totiž chtěl nějaké peníze vydělat.“

„Jak?“

„Psaním.“

„Napsal jsem svého času knihu.“

„Jak se jmenovala?“

„*San Lorenzo*,“ řekl, „*země, dějiny, lid*.“

70. Vychován Bokononem

„Z toho tedy vyplývá,“ řekl jsem mozaikáři, „že jste Philip Castle, syn Juliana Castla.“

„Dostalo se mi toho štěstí.“

„Přijel jsem navštívit vašeho, otce.“

„Vy jste cesták s aspirinem?“

„Ne.“

„To je špatný. Tátovi zrovna dochází aspirin. A co takhle zázračné drogy? Tatíček má rád, když se může tu a tam vytáhnout s nějakým zázrakem.“

„Nenabízím drogy. Jsem spisovatel.“

„Proč si myslíte, že spisovatel nenabízí drogy?“

„Tohle беру. Vinen v plném rozsahu obžaloby.“

„Tatíček by potřeboval nějakou knížku pro lidi, co umírají v hrozných bolestech. Nepředpokládám, že byste něco takového napsal.“

„Zatím ne.“

„Počítám, že by se na tom daly trhnout pěkný peníze. Tady máte další cenný týpek.“

„Mohl bych snad přejinačit tříadvacátý žalm, přehrát ho do poněkud jiné polohy, a nikdo by pak nepoznal, že to není ode mne.“

„Bokonon ho už zkoušel přejinačit,“ řekl. „Bokonon zjistil, že se v něm nedá změnit jediné slovo.“

„Toho taky znáte?“

„Dostalo se mi toho štěstí. Byl mým vychovatelem, když jsem byl ještě malý kluk.“ Sentimentálně máchl rukou k mozaice. „Byl taky Moniným vychovatelem.“

„Byl to dobrý vychovatel?“

„Mona i já umíme číst a psát a ovládáme malou násobilku,“ řekl Castle, „pokud tím míníte tohle.“

71. Štěstí být Američanem

Přistoupil k nám H. Lowe Crosby, aby si s Castlem, tím pind'ourem, rozdál další kolo.

„Jak si vlastně říkáte?“ poškleboval se Crosby, „bítník, nebo jak?“

„Říkám si bokononista.“

„To je ale proti zákonům téhle země, není?“

„Dostalo se mi náhodou toho štěstí být Američanem. Můžu říkat, že jsem bokononista, kdy se mi zachce, a prozatím to ještě nikomu nevadilo.“

„Já zas vyznávám poslušnost zákonům té který země, kde se zrovna nacházím.“

„To je vám docela podobný.“

Crosby zesinal. „Trhni si nohou, tatrmane!“

„Trhni si nohou ty, kašpare,“ řekl vlídně Castle, „a můžeš se taky dát vycpat.“

Crosby přepochodoval halou k recepčnímu a prohlásil: „Musím si stěžovat támhle na toho chlapa, na toho pind'oura, na toho takzvanýho umělce. Máte tu docela hezkou zemičku, která by ráda rozpumpovala turistickéj ruch a získala nový investice do svýho průmyslu. Ale po tom, jak se mnou ten chlap mluvil, nechci už San Lorenzo v životě vidět — a každýmu přítelovi, kterej se mě zeptá na San Lorenzo, řeknu, aby se mu vyhnul jak čert kříži. Budete mít možná na zdi pěkněj vobraz, ale přísámboh, že ten pind'our, co vám ho dělá, je ten nejdrzejší, nejvodpornější zkurvysyn, jakýho jsem v životě potkal.“ Recepční vypadal na omdlení. „Pane...”

„Poslouchám,“ řekl Crosby, v kterém se hněvem všechno jen vařilo.

„Pane — to je majitel hotelu.“

72. Pind'ourský Hilton

H. Lowe Crosby a jeho manželka se z knihy hostů hotelu Casa Mona opět vypsali. Crosby jej nazval ‚pind'ourským Hiltonem‘ a vyžádal si ubytování na americkém velvyslanectví.

Tak jsem se stal jediným hostem hotelu o sto pokojích.

Můj pokoj byl velice příjemný. Jeho okna, ostatně jako okna všech pokojů, byla obrácena na Bulvár Stovky mučedníků za demokracii, Monzanovo letiště a bolívarský přístav v dáli za ním. Casa Mona byla vybudována na způsob knihovny s pevnými postranicemi a zadní deskou a čelní plochou z modrozeleného skla. Sprostota a bída města, ležícího za hotelem a po jeho stranách, tak zůstávaly skryty.

Pokoj byl klimatizovaný. Vládl v něm takřka mrazivý chlad. A protože jsem do tohoto chladu vstoupil z třesnutí vedra, rozkýchal jsem se.

Na nočním stolku byly čerstvé květiny, nicméně postel ještě nebyla povlečená. Nebyl na ní ani polštář. Ležela na ní jenom zbrusu nová matrace značky Krasospánek. Ve skříni chyběla ramínka a v koupelně toaletní papír.

Vyšel jsem tedy do chodby, abych se poohlédl po pokojské, která by mne vybavila trochu kompletněji. Na chodbě nikdo nebyl, ale na jejím opačném konci byly otevřené dveře, odkud ke mně doléhaly velice slabé zvuky života.

Došel jsem k oněm dveřím a našel za nimi prostorné apartmá s podlahou pokrytou pytlovinou. Malovalo se tam, ale když jsem stanul ve dveřích, malíři nemalovali. Seděli na polici táhnoucí se po celé délce okenní stěny.

Oba byli vyzuti. Oči měli zavřené. Jeden seděl naproti druhému. Tiskli proti sobě bosá chodidla svých nohou.

Každý se přitom držel za kotníky, dávaje tak svému tělu pevnost trianglu.

Odkášlal jsem si.

Muži se skulili z police a spadli na pocákanou pytlovinu. Přistáli na všech čtyřech a v této poloze už zůstali — zády vzhůru, s nosy až u země.

Očekávali, že budou zabiti.

„Promiňte,“ řekl jsem, celý užaslý,

„Neříkejte to nikomu,“ zaškemral plačtivě jeden z nich. „Prosím vás — neříkejte to nikomu.“

„Co nemám nikomu říkat?“

„Co jste viděl.“

„Nic jsem neviděl.“

„Jestli to někomu povíte,“ řekl a s lící přitisknutou k podlaze pozdvihl ke mně úpěnlivé zraky, „jestli to někomu řeknete, umřeme na *hu-a-aá-hááku!*“

„Poslyšte, přátelé,“ řekl jsem, „bud’ jsem přišel moc brzy, nebo moc pozdě, ale opakuju vám, že jsem neviděl nic, o čem bych se měl před někým zmiňovat Vstaňte — prosím vás.“

Vstali, nespouštějíce ze mne oči. Chvěli se a hrbili záda. Nakonec jsem je přesvědčil, že o tom, co jsem viděl, opravdu nikomu nepovím.

Co jsem viděl, byl samozřejmě bokononistický rituál zvaný *bokomaru*, aneb prolnutí vnitřních vědomí.

My bokononisté věříme, že je nemožné setrvat s někým chodidlo na chodidlu, aniž bychom k němu nezahořeli láskou, mají-li ovšem oba zúčastnění čisté a pečlivě ošetřované nohy.

Základem tohoto obřadu nohou je následující kalypso:

*Opři šlapku proti šlapce,
malík proti maličku;
pak mne budeš milovati
jako Zemi — matičku.*

73. Černá smrt

Když jsem se vrátil do svého pokoje, zastihl jsem tam Philipa Castla — mozaikáře, dějepisce, rejstříkáře své vlastní knihy, pind'oura a hoteliéra, jak mi instaluje do koupelny roli toaletního papíru.

„Mockrát vám děkuju.“ řekl jsem.

„Jste upřímně vítaným hostem.“

„Tomuhle tedy říkám hotel se zlatým srdcem. Kolikpak hoteliérů by projevilo tak osobní zájem o pohodlí svého hosta?“

„Kolik hoteliérů má jen jednoho hosta?“

„Měl jste tři.“

„Bejvávalo.“

„Snad mi do toho nic není, ale nedokážu dost dobře pochopit, jak člověka vašich zájmů a nadání může přitahovat hoteliérství.“

Rozpačitě stáhl obočí. „Nechovám se ke svým hostům tak, jak bych měl, co?“

„Znal jsem několik lidí z cornellské hotelové školy a nemohu se ubránit dojmu, že by s Crosbyovými jednali poněkud odlišným způsobem.“

Truchlivě přikývl. „Já vím, já vím.“ Bezmocně rozhodil paže. „Čert mě vem, jestli vůbec vím, proč jsem tenhle hotel postavil — počítám, že to má něco společného s celým mým životem. Pořád být něčím zaměstnaný, nepropadat osamělosti.“ Potrásl hlavou. „Měl

jsem na vybranou: stát se poustevníkem, nebo si otevřít hotel — nic jiného mi nezbývalo.“

„Nevyrůstal jste snad v otcově nemocnici?“

„Pravdaže. Vyrůstal jsem tam společně s Monou.“

„No a nejste někdy v pokušení naložit se svým životem tak, jako s ním naložil váš otec?“

Mladý Castle se teskně usmál, ale přímé odpovědi se vyhnul. „Je to podivný člověk. Tedy otec,“ dodal. „Myslím, že se vám bude líbit.“

„Počítám že ano. Tak nesobeckých lidí, jako je on, je věru málo.“

„Jednou,“ řekl Castle, „to mi bylo asi patnáct, vypukla nedaleko ostrova vzpoura na řecké lodi, plující z Hongkongu do Havany s nákladem proutěného nábytku. Vzbouřenci se zmocnili lodi, ale nevěděli, jak ji řídit, a ztroskotali s ní na skaliskách poblíž zámku ‚Papá‘ Monzany. Všichni kromě krys se utopili. Krysy a proutěný nábytek vyvrhlo moře na břeh.“

Zdálo se, že tím je příběh u konce, ale nebyl jsem si tak docela jist. „A dál?“

„A tak někteří přišli zadarmo k nábytku, a druzí zase k dýmějovému moru. V otcově nemocnici zemřelo v deseti dnech čtrnáct set lidí. Viděl jste někoho umírat na dýmějový mor?“

„To neštěstí mi nebylo dopráno.“

„Mízní žlázy ve slabinách a v podpaží zduří do velikosti grapefruitu.“

„Tomu docela věřím.“

„Tělo po smrti zčerná — v případě San Lorenza na nejčernější uhel Newcastleu. Když se mor plně rozběsnil, vypadalo to v Domě naděje a milosrdenství v džungli jako v Osvětimi nebo Buchenwaldu. Haldy mrtvol se kupily do takové výše a šíře, že buldozer, který je měl shrnovat do společného hrobu, uvízl a nemohl se hnout. Otec pracoval celé dny beze spánku; pracoval nejen beze spánku, ale pracoval taky bez výsledku. Moc lidí nezachránil.“

Castlovo hrůzostrašné vyprávění přerušilo zařinčení mého telefonu.

„Pane na nebi,“ řekl Castle, „to jsem ani nevěděl, že telefony jsou už zapojeny.“ Zdvihl jsem sluchátko. „Haló?“ Volal mne

generálmajor Franklin Hoenikker. Jeho hlas zněl udýchaně a k smrti vyděšeně. „Poslouchejte! Musíte okamžitě přijet do mého bytu. Musíme si spolu promluvit. Může to mít ohromný význam pro celý váš další život!“

„Nemohl byste mi aspoň naznačit, o co jde?“

„Do telefonu ne, do telefonu ne. Přijďte do mého domu. A přijďte okamžitě! Prosím vás!“

„Tak dobře.“

„Věřte, že si z vás nedělám legraci. Jde skutečně o nesmírně důležitou věc ve vašem životě. O tu vůbec nejdůležitější, jaká vás kdy potkala.“ Zavěsil. „Co se děje?“ zeptal se Castle. „Nemám nejmenší potuchy. Frank Hoenikker chce se mnou okamžitě mluvit.“

„Nikam nespěchejte. To chce klid. Je to pitomec.“

„Prý je to důležité.“

„Jak ten může vědět, co je důležité? Vyřežu vám z banánu daleko lepšího panáka.“

„Tak mi tedy dopovězte ten váš příběh.“

„Kde jsem přestal?“

„Dýmějový mor. Buldozer uvízl v mrtvolách.“

„Ach ano. Jedné bezesné noci jsem tedy pracoval společně s otcem. Mohli jsme jen chodit a hledat nějakého živého pacienta, který by se dal léčit. Od postele k posteli jsme nacházeli samé mrtvé.

A najednou se otec rozchechtal,“ pokračoval Castle.

„Nedokázal přestat. S baterkou v ruce vyšel do noci. A pořád se chechtal. Světlo jeho baterky tancovalo po hromádách mrtvol. Pak mi položil ruku na hlavu a víte, co mi ten báječný člověk řekl?“ zeptal se Castle.

„To nevím.“

„Synu,“ řekl mi otec, „tohle všechno bude jednou tvoje.““

74. Kolíbka

Odjel jsem jediným sanlorenzským taxíkem do Frankova domu.

Projeli jsme místy odporné bídy. Vyšplhali jsme se do svahu hory McCabeho. Vzduch se postupně ochlazoval. Mrholilo.

Frankův dům býval kdysi domovem Nestora Aamonse, Monina otce, architekta Domu naděje a milosrdenství v džungli.

Aamons si ho sám projektoval.

Dům se klenul nad vodopádem a jeho terasa vybíhala do mlžnatého oparu, stoupajícího z padajících vod. Byla to důmyslná mřížová konstrukce z velice lehkých ocelových trámů a nosníků. Prostory mezi mřížovím byly rozmanitě otevřené, vyplněné místním kamenem, prosklené, nebo zahalené plátěnými závěsy.

Spíše než uzavírat do svých zdí, měl tento dům hlásat, že člověk je v něm ustavičně něčím prapodivným zaměstnán.

U vchodu mě zdvořile přivítal sluha a současně mi sdělil, že Frank není dosud doma. Očekával ho však každou chvíli. Frank zanechal příkazy v tom smyslu, abych se u něho cítil šťasten a v největším pohodlí, a abych zůstal jak na večeři, tak na noc. Sluha, jenž se mi představil jako Stanley, byl prvním břichatým Sanlorenzaňanem, kterého jsem spatřil.

Stanley mě pak zavedl do mého pokoje. Vedl mne kolem jádra domu, dolů po schodišti z přírodního kamene, schodišti nepravidelně překrývaném a odkrývaném obdélníky rámovanými ocelí. Moji postel tvořil tlustý kus pěnové gumy natažený na kamenném výstupku, výstupku vytesaném přímo do skály. Stěny mé komnaty byly z plátna. Stanley mi předvedl, jak je mohu dle libosti stáhnout nebo vyrolovat vzhůru.

Zeptal jsem se Stanleyho, zda je v domě ještě někdo jiný, a on mi řekl, že pouze Newt. Newt, jak mi řekl, je na visuté terase a maluje tam obraz. Angela, jak řekl, odjela na návštěvu Domu naděje a milosrdenství v džungli.

Odebral jsem se na závratnou terasu vzepjatou nad vodopádem a našel jsem tam malého Newta, jak spí ve žlutém křídlatém křesle.

Obraz, na němž Newt pracoval, stál na stojanu u hliníkového zábradlí. Obraz byl zarámován do mlhavého pohledu na oblohu, moře a údolí.

Newtův obraz byl malý, černý a strupatý.

Sestával z křížem krážem vedených čar v klišovitě pastózní černi. Čáry utvářely jakousi pavučinu a já uvažoval, zda by to nemohly být

lepkavé sítě lidské marnosti, rozvěšené k proschnutí za bezměsíční noci.

Trpaslíka, který tuto úděsnou věc stvořil, jsem nebudil. Kouřil jsem a naslouchal neskutečným hlasům v šumění vod.

Posléze vzbudil malého Newta mocný výbuch kdesi daleko pod námi. Zahromoval údolím vzhůru a odebral se k pánubohu. Bylo to dělo v bolívarském přístavu, jak mi řekl Frankův majordomus. Střílelo se z něho každý den přesně v pět.

Malý Newt se zavrtěl.

Celý rozespalý zdvihl černé, barvou zmazané ruce k ústům a bradě, kde po sobě zanechaly černé šmouhy. Protřel si oči a nadělal si černé šmouhy i kolem nich.

„Ahoj,“ řekl mi ospale.

„Ahoj,“ řekl jsem. „Líbí se mi ten váš obraz.“

„Víte, co to je?“

„Počítám, že pro každého může znamenat něco jiného.“

„Je to kolíbka z provázku.“

„Aha,“ řekl jsem. „Výborně. Ty čáry jsou provázek. Je to tak?“

„Kolíbka je jednou z nejstarších lidských her. Dokonce i Eskymáci ji znají.“

„Neříkejte.“

„Snad už nějakých sto tisíc let nebo ještě déle proplétají dospělí provázek mezi prsty, aby ho pak strkali před oči svým dětem.“

„Hmm.“

Newt zůstal schoulený v křesle. Roztáhl zmazané ruce, jako by mezi nimi vypínal kolíbkou. „Není divu, když z toho děti cvokají. Celá ta kolíbka je jen několik X mezi něčímá rukama a dětičky na všechna ta X civí a civí a civí...“

„A?“

„A žádnou kolíbkou nikde nevidí.“

75. Vyřídte mé poručení Albertu Schweitzerovi

A potom přišla Angela Hoenikkerová-Connersová, Newtova bidlovitá sestra, a spolu s ní Julian Castle, Philipův otec a zakladatel

Domu naděje a milosrdenství v džungli. Castle měl na sobě pytlovitě šaty z bílého plátna a úzkou kravatu. Pod nosem měl tenký knírek. Byl plešatý. Byl kostnatý. Myslím, že to byl světec.

Představil se Newtovi a mně na visuté terase. Všechny poukazy na svoji možnou svatost překazil hned, jak promluvil: cedil slova koutkem úst jako nějaký filmový gangster.

„Slyšel jsem o vás, že jste následovníkem Alberta Schweitzera,“ řekl jsem mu.

„Z povzdálí...“ Zločinecky se ušklíbl. „Nikdy jsem toho pána nepotkal.“

„Určitě ale musí o vaší práci vědět, stejně jako vy víte o jeho.“

„Možná že jo a možná že taky ne. Sešel jste se s ním někdy?“

„Ne.“

„Jednoho dne snad ano.“

„Nu,“ řekl Julian Castle, „kdybyste se náhodou na vašich cestách s dr. Schweitzerem setkal, můžete mu říct, že on žádný hrdina není.“ Zapálil si mohutný doutník.

Když se doutník rozdýmal, ukázal na mne jeho rudým koncem. „Můžete mu říct, že já v něm hrdinu nevidím,“ opakoval, „ale můžete mu taky říct, že díky jemu je mým hrdinou Ježíš Kristus.“

„Myslím, že to rád uslyší.“

„Je mi putna, jestli bude rád, nebo ne. Tohleto se týká akorát Ježíše a mne.“

76. Julian Castle souhlasí s Newtem, že nic nemá smysl

Julian Castle s Angelou přistoupil k Newtovu obrazu. Castle stočil ukazováček a jako kukátkem jím zašilhal na obraz.

„Co si o tom myslíte?“ zeptal jsem se ho.

„Je to *černé*. Co je to — peklo?“

„Znamená to, co to znamená,“ řekl Newt.

„Pak je to peklo,“ zavrčel Castle.

„Ještě před chvílí jsem slyšel, že je to kolíbka z provázku,“ řekl jsem.

„Důvěrná informace vždycky pomůže,“ řekl Castle.

„Mně se to dvakrát nelíbí,“ postěžovala si Angela. „Myslím, že je to šeredné, ale já modernímu umění nerozumím ani za mák. Někdy bych si přála, aby Newt chodil do nějakých kursů, kde by mu konečně řekli, jestli něco umí, nebo ne.“

„Tak vy jste samouk?“ zeptal se Julian Castle Newta.

„Kdopak není?“ odpověděl Newt protiotázkou. „Tomu říkám pádná odpověď,“ uznal Castle.

Podjal jsem se úkolu vysvětlit hlubší význam kolíčky sám, neboť Newtovi se očividně nechtělo omílat tuhle písničku znovu od začátku.

Castle rozšafně přikývl. „Takže je to vlastně obraz bezvýznamnosti všeho! Nemohl bych snad souhlasit více.“

„Vy s tím opravdu souhlasíte?“ zeptal jsem se. „Ještě před chvílí jste tu říkal něco o Ježíšovi.“

„Co?“ řekl Castle.

„Ježíš Kristus.“

„Ach,“ řekl Castle. „*Ten*.“ Pokrčil rameny. „Lidi musí pořád o něčem mluvit, mají-li si udržet svoje hlasové fondy v pořádku pro případ, že by je někdy napadlo něco skutečně závažného.“

„Aha.“ Pochopil jsem, že nebude nijak snadné napsat o něm poutavou reportáž. Rozhodl jsem se soustředit na jeho svaté skutky a zcela ignorovat ty ďábelskosti, které si myslí a říká nahlas.

„Můžete mě citovat,“ řekl. „Člověk je veskrze ničemný tvor, který nedělá nic, co by stálo za námahu, a neví nic, co by stálo za vědění.“

Potrásl Newtovi rukou. „Nemám pravdu?“

Newt přikývl, třebaže na okamžik jako by mu prolétlo hlavou podezření, zda se celý případ trochu nepřehání. „Naprosto.“

A potom ten světec přistoupil k Newtovu obrazu a sejmul jej se stojanu. Široce se na nás na všechny usmál. „Svinstvo — jako všechno ostatní.“

A mrštil obrazem přes zábradlí visuté terasy. Obraz plachtíl stoupavým vzdušným proudem vzhůru, pak se takřka zastavil, vrátil se jako bumerang zpátky a zakrojil se do vodopádu.

Malý Newt neměl, co by na to řekl.

Angela se ozvala první. „Máš obličej celý od barvy, miláčku. Běž si ho umýt.“

77. Aspirin a *boko-maru*

„Povězte mi, doktore,“ řekl jsem Julianu Castlovi, „jak se daří ‚Papá‘ Monzanovi?“

„Jak to můžu vědět?“

„Myslel jsem, že ho snad léčíte vy.“

„My spolu...“ Castle se usmál. „On se mnou nemluví, tak je to. Naposledy, což bylo asi před třemi lety, mi řekl, že jediné, co mě zachránilo před hákem, je moje americké občanství.“

„Čím jste si ho popudil? Přišel jste sem, abyste tu založil za svoje vlastní peníze bezplatnou nemocnici pro jeho lid...“

„‚Papá‘ má výhrady proti celkové péči, kterou zahrnujeme naše pacienty,“ řekl Julian Castle, „zvláště pacienty na smrtelném loži. V Domě naděje a milosrdenství v džungli poskytujeme pacientům, kteří o to požádají, poslední obřady bokononistické církve.“

„Co je to za obřady?“

„Jsou velice prosté. Začínají předzpěvováním a opakováním určitého textu. Mám vám začít předzpěvovat?“

„Jestli dovolíte, tak já ještě smrt na jazyku nemám.“

Děsuplně na mne zamrkal. „Jste moudrý, že se máte na pozoru. Lidé, podstupující poslední obřady, obvykle na jisté nárážky umírají. Ale myslím, že toho bychom vás mohli uchránit, kdybychom se vyhnuli obřadu nohou.“

„Obřadu nohou?“

Pověděl mi o roli přisuzované bokononisty nohám.

„Tím se tedy vysvětluje, co jsem viděl v hotelu.“ Vyprávěl jsem mu o dvou malířích na okenním rámu.

„A víte, že to opravdu funguje,“ řekl. „Lidé, kteří to provozují, skutečně smýšlejí lépe jeden o druhém i o celém světě.“

„Hmm.“

„*Boko-maru*.“

„Co prosím?“

„Tak se tomu dotýkání nohama říká,“ vysvětlil mi Castle. „Funguje to. Jsem vděčný za všechno, co funguje. Jen málo věcí totiž skutečně funguje, víte.“

„Pravděpodobně ne.“

„Sotva bych asi dokázal ten špitál spravovat, nebýt aspirinu a *boko-maru*.“

„Soudím,“ řekl jsem, „že navzdory zákonům, navzdory tomu *hu-a-aá-hááku*, hrstka bokononistů tady na ostrově pořád ještě přežívá.“ Rozesmál se. „Tak vy jste na to ještě nepřišel?“

„Na co?“

„Že v San Lorenzu nenajdete člověka, který by nebyl zapáleným, bokononistou, *hu-a-aá-háák* nehu-a-aá-háák.“

78. Ocelový kruh

„Když se Bokonon a McCabe před lety ujali vlády nad touhle bídnou zemí,“ řekl Julian Castle, „vyhnali odtud všechny kněze. Bokonon potom cynicky a hravě vymyslel náboženství nové.“

„To už vím,“ řekl jsem.

„Nu, a když bylo konečně zřejmé, že žádná vládní ani ekonomická reforma nevytrhne národ z jeho bídy, stalo se toto náboženství jediným opravdovým nástrojem naděje. Pravda byla lidu nepřítelem, poněvadž pravda byla úděsná, a tak si Bokonon předsevzal poskytovat lidu stále dokonalejší a dokonalejší lži.“

„Jak došlo k tomu, že se stal psancem?“

„To byl jeho vlastní nápad. Požádal McCabeho, aby jej i jeho náboženství postavil mimo zákon, neboť věřil, že jen tak může náboženský život lidu dostat ten pravý ríz, správný šmak. Napsal o tom mimochodem básničku.“

Castle pak přednesl následující báseň, která se v *Knihách Bokononových* pohříchu nenalézá:

*Tak chtě nechtě, jednoho dne
ukázal jsem vládě záda,*

*neboť dobrá vskutku víra
není nic než velezrada.*

„Bokonon přišel také s myšlenkou háku, jakožto nejprůhodnějšího trestu pro bokononisty,“ pokračoval. „Viděl něco takového v kabinetu hrůzy panoptika madame Tussaudové.“ Démonicky zamrkal. „To taky pro ten pravý říz.“

„Zemřelo už na háku hodně lidí?“

„Zpočátku ne, zpočátku ne. Zpočátku to všechno bylo jen na oko. Mezi lid byly sice mazaně rozšiřovány pověsti o vykonaných popravách, ale ve skutečnosti nikdo nevěděl o nikom, kdo by tímhle způsobem zemřel. McCabe si prostě seděl pěkně v teplíčku a krvežíznivě vyhrožoval bokononistům — což byli všichni do jednoho.

A Bokonon se uchýlil do útulné skrýše v džungli,“ pokračoval Castle, „kde po celý boží den psal a kázal a pochutnával si na dobrotách, snášených mu tam jeho učedníky.“

McCabe zatím organizoval nezaměstnané, což byli prakticky všichni, a pořádal s nimi obrovské hony na Bokonona.

Zhruba každých šest měsíců McCabe triumfálně oznamoval, že Bokonon je obklopen ocelovým kruhem, který se nelítostně svírá.

A potom museli vůdcové tohoto nelítostného kruhu oznámit McCabemu, kterého zlostí div neranila mrtvice, že Bokononovi se podařilo nemožné.

Unikl, vypařil se, žil, aby mohl opět příštího dne kázat. Zázrak.

79. Proč zdrsněla McCabeho duše

„McCabe a Bokonon neuspěli ve zvýšení toho, co se obecně pokládá za životní úroveň,“ řekl Castle. „Pravda byla taková, že život byl stejně krátký, stejně surový, stejně podlý jako vždycky. Ale lidé už nemuseli té hrozně pravdě věnovat tolik pozornosti. S narůstáním živé legendy o krutém tyranovi ve městě a ušlechtilém světcí v džungli vzrůstalo i štěstí národa. Všichni byli ustavičně zaměstnáni

coby herci v dramatu, jemuž rozuměli, jemuž mohl rozumět a tleskat každý a všude.“

„A tak se stal život uměleckým dílem,“ zauvažoval jsem nahlas.

„Ano. Mělo to jen jeden jediný háček.“

„Ach?“

„Pro duše dvou hlavních aktérů, McCabeho a Bokonona, bylo toto drama příliš krušné. Jako mladí mužové si byli ve všem podobní; napůl byli anděly, napůl piráty.

Drama však vyžadovalo, aby pirátská polovina Bokononova a andělská polovina McCabeho odumřely. A tak McCabe a Bokonon vykoupili štěstí národa za strašnou cenu smrtelných muk — McCabe poznáním trýznivých muk tyрана a Bokonon poznáním trýznivých muk světce. Pro praktický život se vlastně oba dva stali duševně neschopnými.“

Castle ohnul ukazováček levé ruky. „A potom lidé skutečně začali umírat na *hu-a-á-hááku*.“

„Ale Bokonon nebyl nikdy polapen?“ zeptal jsem se.

„Takového bláznovství se McCabe jakživ nedopustil. Nikdy vlastně nepodnikl ani jediný vážný pokus o Bokononovo dopadení. A bylo by to docela jednoduché.“

„Proč ho tedy nechytit?“

„McCabe měl vždycky sdostatek rozumu, aby věděl, že beze světce, proti němuž může vést válku, stal by se on sám zcela bezvýznamným. ‚Papá‘ Monzano to chápe taky.“

„A lidé pořád umírají na háku?“

„Je to osudově nevyhnutelné.“

„Měl jsem tím na mysli,“ řekl jsem, „jestli ‚Papá‘ skutečně dává popravovat lidi tímhle krutým způsobem?“

„Každé dva roky připravuje jednoho — jen aby udržel kotel ve varu, abych tak řekl.“ Povzdychl si a zdvihl zrak k večerní obloze.

„Huš, huš, huš.“

„Prosím?“

„To říkáme my bokononisté vždycky,“ řekl, „když pocítíme, že život kolem nás je plný záhad.“

„Vy?“ Užasl jsem. „Vy jste také bokononista?“

Pohlédl mi zpřímá do očí. „Vy taky. Uvidíte.“

80. Procezovači vodopádu

Spolu se mnou a Julianem Castlem byli na visuté terase ještě Angela a Newt. Pili jsme koktajly. Po Frankovi nebylo stále ani vidu, ani slechu.

Angela i Newt byli podle všeho zdatní pijáci. Castle se mi svěřil, že jeho playboyská léta ho stála ledviny a z toho důvodu že je bohužel nucen pít pouze zázvorové pivo.

Angela si po několika drincích začala stěžovat, jak svět převezl jejího otce. „Dal jim tolik, a oni jemu tak málo.“

Naléhal jsem na ni, aby uvedla nějaký příklad skrblictví světa, a dostalo se mi přesných čísel. „Společnost General Forge and Foundry mu vyplácela prémii pětáctýřiceti dolarů za každý patent, získaný na podkladě jeho práce,“ řekla. „Stejnou patentovou prémii vyplácela společnost kterémukoli jinému zaměstnanci.“ Potřásla smutně hlavou. „Pětáctýřicet dolarů — když pomyslíte, k čemu některé ty patenty byly!“

„Hm,“ poznamenal jsem. „Soudím, že dostával taky nějaký plat.“

„Nejvíc to dotáhl na osmadvacet tisíc dolarů ročně.“

„Řekl bych, že to je víc než slušné.“

Velice ji to popudilo. „Víte vy, kolik vydělává taková filmová hvězda?“

„Spoustu peněz, alespoň tu a tam.“

„Víte, že dr. Breed vydělával ročně o deset tisíc dolarů víc než tatínek?“

„To bylo rozhodně nespravedlivé.“

„Mám už té nespravedlnosti plné zuby.“

Pohoršením až vřeštěla, a tak jsem raději odvedl řeč jinam. Zeptal jsem se Juliana Castla, co se podle něho stalo s obrazem, který hodil do vodopádu.

„Tam dole je malá vesnička,“ řekl mi. „Asi tak pět nebo deset chatrčí. Mimochodem, je to také rodiště ‚Papá‘ Monzany. Vodopád tam končí ve velké kamenné prohlubni.“

Vesničané mají přes průrvu v prohlubni nataženu drátěnou síť. Tou průrvou vytéká voda do potoka.“

„Takže vy myslíte, že Newtův obraz je teď v té síti?“ zeptal jsem se.

„Toto je chudá země — pokud jste si toho ještě nevšiml,“ řekl Castle. „V síti nic dlouho nezůstane. Docela si dovedu představit, jak se teď Newtův obraz suší na slunci společně se špačkem mého doutníku. Čtyři čtvereční stopy lepkavého plátna, čtyři opracované a do pravého úhlu spojené laťky rámu, a navíc hrstka cvočků a doutník. Celkem vzato docela slušný úlovek pro nějakého chudého nebožáka.“

„Někdy bych ječela vzteky,“ řekla Angela, „když pomyslím, jak jsou někteří lidé placeni a jak málo platili tatínkovi — a kolik jim on toho dal.“ Začínala se dostávat do plačtivé špičky.

„Nebreč,“ prosil ji něžně Newt.

„Někdy se tomu prostě neubráním,“ řekla.

„Dojdi si pro klarinet,“ pobídl ji Newt. „Ten ti vždycky pomůže.“

Zprvu jsem tento návrh považoval za poněkud komický, ale Angelina reakce mě přesvědčila, že byl jak vážně míněný, tak praktický.

„Když se dostanu do téhle nálady,“ řekla Castlovi a mně, „je to to jediné, co mi pomůže.“

Příliš se však ostýchala, aby si došla pro klarinet rovnou. Museli jsme ji dlouho prosit a ona zatím vypila dva další drinky.

„Hraje fakticky báječně,“ sliboval malý Newt.

„Rád bych si vás poslechl,“ řekl Castle.

„Tak dobře,“ řekla posléze Angela a nejistě se postavila na nohy. „Tak dobře — zahraju.“

Sotvaže byla z doslechu, Newt se za ni omluvil. „Užila si svoje. Potřebuje si odpočinout.“

„Byla nemocná?“ zeptal jsem se.

„Její manžel se k ní chová strašně hanebně,“ řekl Newt. Nijak se před námi netajil svou nenávistí k Angelinu krásnému a mladému manželovi, mimořádně úspěšnému Harrisonu C. Connersovi, prezidentovi Fabri-Teku. „Doma se sotva ukáže — a když už přijde, je ožralý jako čuně a pusu má celou od rtěnky.“

„Z jejích slov se zdálo,“ řekl jsem, „že žije ve šťastném manželství.“

Malý Newt roztáhl ruce na nějakých patnáct centimetrů od sebe a rozevřel prsty. „Vidíte kolíbkou? Vidíte kolíbkou pro kočičku?“

81. Bílá nevěsta syna zřízence Pullmanových vagónů

Netušil jsem, jaké zvuky vyloudí Angelin klarinet. Nikdo by si nedokázal představit, jaké zvuky vyloudí.

Očekával jsem něco patologického, ale rozhodně jsem neočekával takovou hloubku, zběsilost a takřka nesnesitelnou krásu té nemoci duše.

Angela navlhčila a nadržala náustek, ale nevydala jediný předběžný tón. Oči se jí jasně leskly a její dlouhé, kostnaté prsty se naprázdno kmitaly nad nezvučnými klapkami.

Napjatě jsem čekal a vzpomínal na slova Marvinu Breeda — že jediným Angeliným útočištěm v jejím bezútěšném životě s otcem byl její pokoj, kde se zamykala a za doprovodu gramofonových desek hrála na klarinet.

Newt položil na talíř velkého gramofonu v pokoji před terasou dlouhohrající desku. Obal desky přinesl s sebou a podal mi ho.

Nahrávka se jmenovala *Klavír v kočičinci*. Byla to nedoprovázená klavírní hudba od Meada Luxe Lewise.

„Narozen v Louisville, Kentucky, roku 1905,“ četl jsem. „Lewis nedbal o hudbu ani v nejmenším až do svých šestnáctých narozenin, kdy mu jeho otec věnoval housle. O rok později uslyšel náhodou hrát na klavír Jimmy Yanceye. ‚Tohle,‘ vzpomíná Lewis, ‚bylo teprv to pravé.‘ Krátce nato,“ četl jsem dále, „se Lewis začal učit hrát na klavír ve stylu boogie-woogie. Vstřebával do své hry vše, co mohl pochytit od staršího Yanceye, který zůstal až do své smrti blízkým Lewisovým přítelem a jeho zářným vzorem. Jelikož otec byl zřízencem Pullmanových vozů,“ četl jsem, „žila rodina Lewisových nedaleko železniční tratě. Rytmus projíždějících vlaků přešel mladému Lewisovi do krve a později také složil klavírní boogie-

woogie, dnes již klasické dílo svého druhu, které vešlo ve známost jako ‚Honky-tonk vlakové blues‘.“

Vzhlédl jsem od své četby. První skladba desky skončila. Jehla gramofonu se loudavě proškrabávala prázdnými rýhami ke druhé. Druhou skladbou, jak jsem se dozvěděl z obalu, bylo ‚Dračí blues‘.

Meade Lux Lewis zahrál sám pouze čtyři takty — a pak se k němu připojila Angela Hoenikkerová.

Oči měla zavřené.

Strnul jsem úžasem.

Byla obrovská.

Improvizovala na hudbu syna zřízence Pullmanových vagónů; z tekuté lyriky přešla v drsnou oplzlost, do podrážděné roztěkanosti vylekaného dítěte, do děsivého snu heroinového opojení.

Její glissanda hovořila o nebi a pekle, jakož i o všem, co leželo mezi.

Taková hudba od takové ženy mohla být pouze projevem schizofrenie nebo posedlosti ďáblem.

Vstávaly mi vlasy, jako by se Angela válela po zemi s pěnou u úst a blábolila plynnou babylonštinou.

Když dohrála, vykřikl jsem na stejně zasaženého Juliana Castla: „Můj ty bože — život! Kdo z nás dokáže porozumět jen jedinému jeho prchavému okamžiku?“

„Ani se o to nepokoušejte,“ řekl. „Předstírejte jenom, že rozumíte.“

„To je — to je moc dobrá rada.“ Zmalátněl jsem. Castle přednesl další báseň:

*Tygr musí na lov,
pták musí létat;
člověk musí sedět a divit se: „Proč, proč, proč?“
Tygr musí spát, pták musí přistát;
člověk se musí ujišťovat, že pochopil.*

„Z čeho to je?“ zeptal jsem se.

„Z čeho by to mohlo být jiného než z *Knih Bokononových*?“

„Rád bych si je někdy přečetl.“

„Není tak snadné je sehnat,“ řekl Castle. „Nebyly nikdy vydány tiskem. Přepisují se ručně. A nic jako kompletní přepis pochopitelně neexistuje, neboť Bokanon k nim každý den přidává něco nového.“

Malý Newt si opovržlivě odfrkl. „Náboženství!“

„Co prosím?“ řekl Castle.

„Vidíte kolíbkou?“ zeptal se Newt. „Vidíte kolíbkou pro kočičku?“

82. *Zah-mah-ki-bo*

Generálmajor Franklin Hoenikker se neukázal ani na večeri.

Telefonoval a trval na tom, že chce mluvit pouze se mnou a s nikým jiným. Řekl mi, že bdí u lože „Papá“ Monzany; že „Papá“ umírá v hrozných bolestech. Frankův hlas zněl bázně a opuštěně.

„Poslyšte,“ řekl jsem, „co kdybych se vrátil do hotelu a sešli jsme se spolu později, až tahle krize pomine?“

„Ne, ne, ne. Zůstaňte, kde jste! Chci vás mít někde, kde bych s vámi mohl okamžitě mluvit!“ Propadal panice, že bych snad mohl uniknout z jeho dosahu. A protože jsem si jeho zájem o mou osobu stále nedovedl vysvětlit, začínal jsem propadat panice také.

„Mohl byste mi aspoň naznačit, proč se mnou chcete mluvit?“ zeptal jsem se.

„Do telefonu ne.“

„Týká se to vašeho otce?“

„Týká se to vás.“

„Něčeho, co jsem udělal?“

„Něčeho, co teprv uděláte.“

Odkudsi z pozadí se z Frankova konce drátu ozývalo slepičí kdákání. Potom jsem uslyšel zvuk otevíraných dveří a xylofonovou hudbu, zaléhající tam z nějaké sousední komnaty. Byla to opět píseň „Když den se končí“. A pak se dveře zavřely a já už žádnou hudbu neslyšel.

„Byl bych vám vděčný třeba jen za nepatrný náznak, co ode mne očekáváte — abych se na to jaksi mohl připravit,“ řekl jsem.

„*Zah-mah-ki-bo*.“

„Cože?“

„To je takové bokononistické slovo.“
„Já neznám žádná bokononistická slova.“
„Je tam Julian Castle?“
„Ano.“
„Zeptejte se ho,“ řekl Frank. „Už musím jít.“ Zavěsil.
Zeptal jsem se Juliana Castla, co to znamená *zah-mah-ki-bo*.
„Chcete na to jednoduchou nebo vyčerpávající odpověď?“
„Začněme tou jednoduchou.“
„Osud — nevyhnutelné určení.“

83. Dr. Schlichter von Koenigswald vyrovnává skóre

„Rakovina,“ řekl u večere Julian Castle, když jsem mu pověděl, že Papá umírá v bolestech.

„Rakovina skoro všeho. Říkáte, že se dneska na tribuně zhroutil?“

„A pořádně,“ potvrdila Angela.

„To bylo následkem drog,“ prohlásil Castle. „Nachází se teď ve stavu, kdy jsou drogy a bolest zhruba v rovnováze. Větší dávka drog by ho zabila.“

„Já bych se asi zabil sám, myslím,“ zamumlal Newt. Seděl na jakési vysoké skládací stoličce, kterou s sebou vozil, kdykoli jel někam na návštěvu. Byla zhotovena z hliníkových trubek a režného plátna. „Je to lepší než sedět na slovníku, atlasu a telefonním seznamu,“ poznamenal, když ji vztyčoval.

„Právě tak to udělal desátník McCabe,“ řekl Castle. „Jmenoval svým zástupcem svého majordoma a pak se zastřelil.“

„Taky rakovina?“ zeptal jsem se.

„Nemohu si tím být jistý, ale přesto myslím, že ne. Já osobně se domnívám, že se utrápil ničemností, od níž pro něj nebylo úlevy. Stalo se to ještě před mým příchodem.“

„Tohle je mi ale veselá debata,“ řekla Angela.

„Myslím, že by všichni souhlasili, že žijeme ve veselých dobách,“ řekl Castle.

„Nu,“ řekl jsem, „já myslím, že vy, který jste naložil se svým životem opravdu po svém, máte mnohem víc důvodů k veselosti než většina ostatních.“

„Víte, kdysi jsem míval také jachtu.“

„Obávám se, že vám nerozumím.“

„Mít jachtu je taky důvod, proč být veselejší než většina ostatních.“

„Kdo je vlastně lékařem ‚Papá‘ Monzany?“ zeptal jsem se, „když ne vy?“

„Jeden z mých lékařů, nějaký doktor Schlichter von Koenigswald.“

„Němec?“

„Něco takového. Sloužil čtrnáct let u SS. Z toho šest let byl táborovým lékařem v Osvětimi.“

„V Domě naděje a milosrdenství teď činí pokání, co?“

„Ano,“ řekl Castle, „a mohu říct, že dělá značné pokroky; zachraňuje životy napravo nalevo.“

„To je mu ke cti.“

„Ano. Když se bude takhle činit i nadále, tedy štvát se dnem i nocí, počet jím zachráněných lidí dosáhne počtu těch, které nechal zemřít — v roce 3010.“

Tak tady máte dalšího člena mého *karassu*: dr. Schlichtera von Koenigswalda.

84. Zatmění

Frank nebyl doma ještě ani tři hodiny po večeři. Julian Castle se omluvil a vrátil se do Domu naděje a milosrdenství v džungli.

Angela, Newt a já jsme seděli na visuté terase. Hluboko pod námi čarovně zářila světla Bolívaru. Nad střechou kancelářské budovy Monzanova letiště se tyčil obrovský světelný kříž. Zvolna se otáčel, poháněn motorem, a s elektrickou pietou se obracel ke všem světovým stranám.

Na sever od nás se na ostrově nacházela ještě další jasná místa. V přímém pohledu nám bránily hory, ale viděli jsme na obloze kopule

jejich světél. Požádal jsem Stanleyho, majordoma Franka Hoenikkera, aby mi identifikoval zdroje těch září.

Vyjmenoval mi jeden po druhém, ve směru hodinových ručiček.

„Dům naděje a milosrdenství v džungli, palác ‚Papá‘ Monzany a Ježíšova pevnost.“

„Ježíšova pevnost?“

„Výcvikový tábor našich vojáků.“

„To se tak jmenuje po Ježíši Kristu?“

„Jistěže. Proč ne?“

Na severu se objevila nová, rychle narůstající světelná bublina. Než jsem se stačil zeptat, co to je, vyklubaly se z toho reflektory šplhající do vršku. Reflektory se blížily směrem k nám. Patřily nedlouhému konvoji.

Konvoj se skládal z pěti amerických vojenských nákladňáků. V kruhových střílnách na střechách stáli samopalníci.

Konvoj se zastavil na příjezdové cestě k Frankovu domu. Vojáci okamžitě vysákali na zem. A okamžitě se pustili do hloubení okopů a kulometných hnízd. Vyšli jsme s Frankovým majordomem před dům, abychom se zeptali velícího důstojníka, co se to děje.

„Dostali jsme rozkaz bdít nad bezpečností příštího prezidenta San Lorenza,“ řekl důstojník ostrovním dialektem.

„Ještě tady není,“ informoval jsem ho.

„O tom nic nevím,“ řekl. „Mám rozkazy zakopat se kolem domu. To je všechno, co vím.“

Pověděl jsem o tom Angele a Newtovi.

„Myslíte, že skutečně hrozí nějaké nebezpečí?“ zeptala se mne Angela.

„Já se ve zdejších poměrech taky nevyznám,“ řekl jsem.

V tom okamžení došlo k výpadku proudu. Všechna elektrická světla v San Lorenzu zhasla.

85. Samá foma

Frankovi sloužící přinesli petrolejové lampy; řekl nám, že výpadky proudu jsou v San Lorenzu zcela obvyklé, že není důvodu k

obavám. Nicméně jsem poznal, že se svého neklidu jen tak snadno nezbavím, neboť Frank mluvil o mém *zah-mah-ki-bo*.

Měl jsem z jeho slov pocit, jako by na mé svobodné vůli záleželo stejně pramálo jako na svobodné vůli čuníka přivlečeného na chicagská jatka.

Znovu jsem si vzpomněl na kamenného anděla v Iliu.

A naslouchal jsem vojákům venku — břinkotu, rachotu a huhlání jejich nádenické dřiny.

Nedokázal jsem se ani pořádně soustředit na rozhovor Angely a Newta, přestože se dostali na docela zajímavé téma. Vyprávěli mi, že jejich otec měl k nerozeznání podobného bratra, dvojče. Nikdy se s ním nesetkali. Jmenoval se Rudolf. Naposledy o něm slyšeli, že má továrnu na hudební automaty v Curychu ve Švýcarsku.

„Tatínek se o něm jen málokdy zmínil,“ řekla Angela.

„Tatínek se o komkoli zmiňoval jen málokdy,“ prohlásil Newt.

Starý pán měl také sestru, jak mi řekli. Jmenovala se Celie. Žila na Shelter Islandu v New Yorku a chovala velké knírače.

„Posílá nám vždycky o vánocích pohled,“ řekla Angela.

„S obrázkem velkého knírače,“ řekl malý Newt.

„Stejně je to divné, že se v různých rodinách najde tolik různých lidí,“ poznamenala Angela.

„Jak hezky a pravdivě řečeno,“ souhlasil jsem. Omluvil jsem se své skvělé společnosti a zeptal jsem se Stanleyho, majordoma, zda by se v domě náhodou nenašel opis *Knih Bokononových*.

Stanley předstíral, že neví, o čem to mluvím. A potom zabručel, že *Knihy Bokononovy* jsou pěkné svinstvo. A potom zdůraznil, že každý, kdo je čte, by měl skončit na háku. A potom mi přinesl opis, který měl Frank na nočním stolku.

Byl to těžký svazek, přibližně velikosti neprokráceného slovníku. Byl psán rukou. Odvlekl jsem jej do své ložnice, k mému plástu pěnové gumy na prahorní skále.

Rejstřík v knize žádný nebyl, takže mé pátrání po plném významu slova *zah-mah-ki-bo* bylo značně obtížné; nevedlo, po pravdě řečeno, toho večera k ničemu.

Dověděl jsem se jistě věci, leč ty mi příliš nepomohly. Poučil jsem se kupříkladu o Bokononově kosmogonii, v níž *Borasisi*, Slunce,

drželo v náruči *Pabu*, Měsíc, a doufalo, že mu *Pabu* porodí ohnivé dítě. Ale ubohá *Pabu* porodila děti, které byly chladné, které neplály, a *Borasisi* je od sebe s odporem odmrštil. To byly planety, kroužící v bezpečné vzdálenosti kolem svého strašlivého otce.

Potom byla zavržena i chudinka *Pabu* a odešla žít ke svému oblíbenému dítěti, jímž byla Země. *Pabu* si Zemi oblíbila proto, že na ní žili lidé; a lidé k ní vzhlíželi, milovali ji a cítili s ní.

A jaký názor na svoji vlastní kosmogonii choval Bokonon?

„*Foma!* Lži!“ napsal. „*Samá foma!*“

86. Dvě malé termosky

Těžko věřit, že jsem té noci vůbec spal, ale zřejmě jsem spát musel — neboť jak jinak bych mohl být znenadání probuzen řadou výbuchů a přívalem světla?

Při prvním výbuchu jsem se skulil z lůžka a v bezmyšlenkovitém zápalu dobrovolného hasiče jsem se rozběhl ke středu domu.

Střetl jsem se tam s Angelou a Newtem, kteří se vyřítili ze svých postelí podobně jako já.

Rázem jsme se všichni zastavili a začali ostýchavě rozebírat přízračné zvuky znějící kolem, třídíce je na rádio, elektrický umývač nádobí, čerpadlo — to vše znovuvzkříšeno k hlučnému životu návratem elektrického proudu.

Všichni tři jsme už byli natolik vzhůru, abychom si dokázali uvědomit směšnost situace, skutečnost, že jsme na situaci, která se zdála smrtelně nebezpečná, ačkoliv taková vůbec nebyla, reagovali komicky lidským způsobem. A tak abych dokázal, že jsem opět pánem nad svým iluzorním osudem, šel jsem a vypnul jsem rádio.

Rozesmáli jsme se.

A všichni, ve snaze zachránit tvář, jsme se začali předhánět, kdo z nás je větším pozorovatelem lidských duší, osobou s nejpohotovějším smyslem pro humor.

Nejpohotovější byl Newt: Upozornil mě, že svírám v rukou svůj pas, portmonku a náramkové hodinky. Vůbec jsem netušil, co jsem

tváří v tvář smrti popadl — vlastně jsem ani nevěděl, že jsem něco popadl.

Rozjařeně jsem kontroval otázkou, proč Angela s Newtem drží v rukou malé termosky; naprosto stejné, červenošedé termosky, schopné pojmut asi tak tři šálky kávy.

Bylo pro ně oba novinkou, že s sebou takové termosky mají. Zděsili se, že je nacházejí ve svých rukou.

Od vysvětlování je ušetřila další řada výbuchů zvenčí. Rozhodl jsem se přijít tomu rámusu na kloub a s udatností, stejně neopodstatněnou, jako byla moje předchozí panika, jsem se vydal na výzvědy, abych před domem objevil Franka, kterak se vrtá v generátoru přimontovaném na jednom z nákladňáků.

Generátor byl novým zdrojem našeho proudu. Benzínový motor, který jej poháněl, hlučně stílel a čadil. Frank se jej pokoušel seřadit.

Po jeho boku stála božská Mona. Sledovala mě s touž tváří jako vždy, smrtelně vážně.

„Chlapče, mám pro vás novinku,“ zařval na mě Frank a vykročil k domu.

Angela s Newtem byli dosud v obývacím pokoji, ale nějak se jim podařilo někam ty své nápadné termosky uklidit.

Obsahem těchto termosek byly samozřejmě částčky dědictví po dr. Felixu Hoenikkerovi, částčky *wampetru* mého *karassu*, kousíčky *ledu typu 9*.

Frank mě vzal stranou. „Už jste se probudil?“

„Jsem čilý jako ryba.“

„Doufám, že jste opravdu při smyslech, poněvadž teď si spolu musíme okamžitě promluvit.“

„Tak spusťte!“

„Raději až o samotě.“ Frank řekl Moně, aby si počínala jako doma. „Zavolám tě, kdybychom tě potřebovali.“

Roztouženě jsem obrátil oči k Moně a projelo mi hlavou, že jsem v životě nikoho nepotřeboval tolik jako ji.

87. Moje vizáž

Tak tedy Franklin Hoenikker — to dítě se ztrápenou tvářičkou — měl hlas témbrou a přesvědčivosti rozbzučeného hřebenu. Na vojně se říkalo, že ten a ten mluví, jako by měl v řiti šroubovák. Právě to byl případ generálmajora Hoenikkera. Chudák Frank neměl takřka žádnou zkušenost v jednání s lidmi.

V domnění, že to vyzní kdovíjak srdečně a důvěryhodně, mi říkal takové prkotiny jako „Líbí se mi vaše vizáž!“ a „Budu s váma mluvit na rovinu jako chlap s chlapem!“

Trval na tom, že musíme do jeho pokoje, kterému říkal „brloh“, a kde si můžeme „...promluvit bez obalu a nedělat s věcmi dlouhé ciráty.“

Sešli jsme tedy po schodišti vytesaném do skály do přírodní jeskyně, prostírající se pod a za vodopádem. Byly tam dva kreslicí stoly, tři kostlivé skandinávské židle z bleďého dřeva a knihovna plná knih o architektuře, knih v němčině, francouzštině, finštině, italštině a angličtině.

To vše zalévala záře elektrických světel; světel, pulsujících v jednom rytmu s odfukováním generátoru.

Ale nejnápadnější na celé jeskyni byly malby na jejích stěnách, obrázky malované s troufalostí předškolního věku, malované hlinkou, jílem a dřevěným uhlím, nevýraznými barvami pravěkého člověka. Ani jsem se Franka nemusel ptát, jak jsou ty malby staré. Mohl jsem je datovat podle jejich námětu. Nebyly to malby mamutů nebo šavlozubých tygrů, ani necudná zpodobení jeskynních medvědů.

Donekonečna opakovaly podobu Mony Aamonsové-Monzanové v jejích dětských letech.

„Tady — tady bývala pracovna Monina otce?“ zeptal jsem se.

„Správně. To byl ten Fin, co projektoval Dům naděje a milosrdenství v džungli.“

„Já vím.“

„Ale o tomhle jsem tady s vámi mluvit nechtěl.“

„O čem tedy? Týká se to nějak vašeho otce?“

„Týká se to vás.“ Frank mi položil ruku na rameno k pohlédnutí do očí. Výsledek byl zdrcující. Frank tím zřejmě míní navodit pocit kamarádství, ale jeho hlava mi v tu chvíli připadala jako světlem oslněná bizarní sůvička, dřepící na vysokém bílém sloupku.

„Snad abyste spustil.“

„Nemá cenu chodit kolem horké kaše,“ řekl. „Myslím, že se mohu prohlásit za docela obstojného znalce lidských charakterů, a zamlouvá se mi vaše vizáž.“

„Děkuju vám.“

„Myslím, že vy a já bychom spolu docela dobře vycházeli.“

„O tom nepochybuju.“

„Ve spoustě věcí se vlastně doplňujeme.“

Byl jsem mu vděčný, když mi spustil ruku z ramene. Zaklel prsty obou rukou do sebe jako dvě ozubená kola. Předpokládám, že jedna ruka měla znamenat jeho, druhá zas představovala mne.

„Potřebujeme jeden druhého.“ Zakvedlal prsty, aby mi názorně předvedl, jak taková dvě ozubená kola pracují.

Chvilí jsem mlčel, navenek však zachovával přátelský výraz.

„Došlo vám, jak to myslím?“ zeptal se konečně Frank.

„Že vy a já — že se pustíme do nějaké společné práce?“

„To je ono!“ Frank si tleskl do dlaní. „Vy jste světa znalý člověk, přivyklý vystupování na veřejnosti, kdežto já jsem spíš technického založení, člověk zvyklý pracovat za scénou a odtud uvádět věci do pohybu.“

„Jak můžete vědět, co já jsem za člověka? Známe se teprve chvíli.“

„Vaše oblečení, vaše řeč a způsoby...“ Položil mi znovu ruku na rameno. „Zamlouvá se mi vaše vizáž!“

„To už jste říkal.“

Frank byl posedlý, abych jeho myšlenku dokončil sám, abych ji s nadšením přijal za svou, ale já stále tápal v temnotách. „Mám vám snad rozumět tak... že mi tady, tady v San Lorenzu, nabízíte nějaké zaměstnání?“

Nadšeně zatleskal. Překypoval radostí. „To je ono! Co byste říkal ročnímu platu sto tisíc dolarů?“

„Propánajána!“ vykřikl jsem. „Co bych za to musel dělat?“

„Prakticky nic. A každý večer byste popíjel ze zlatých číší, jedl ze zlatých talířů a bydlel ve vlastním paláci.“

„Co je to za místo?“

„Místo prezidenta republiky San Lorenzo.“

88. Proč se Frank nemohl stát prezidentem

„Já? Prezidentem?“ zalapal jsem po dechu.

„Kdo jiný by se na to hodil?“

„Nesmysl!“

„Neříkejte ne, dokud jste to ještě ani nerozvážil.“ Frank mě úzkostlivě pozoroval.

„Ne!“

„Vždyť jste to pořádně nerozvážil.“

„Dost, abych věděl, že je to šílenství.“

Frank znovu utvořil ze svých prstů dvě ozubená kola. „Pracovali bychom *společně*. Stál bych ve všem za vámi.“

„Jo. Takže kdyby mě odpráskli zepředu, vy byste to slíznul taky.“

„Odpráskli?“

„Zastřelili! Zavraždili!“

Frank byl upřímně zmaten. „Proč by vás měl kdo zastřelit?“

„Aby se mohl stát prezidentem sám.“

Frank zavrtěl hlavou. „V San Lorenzu se nikdo nechce stát prezidentem,“ ujistil mne. „Je to proti jejich náboženství.“

„Je to snad i proti *vašemu* náboženství? Myslel jsem, že novým prezidentem máte být vy.“

„Já...“ řekl; a najednou jako by nemohl pokračovat dále. Vypadal uštvane.

„Vy co?“ zeptal jsem se.

Obrátil tvář k vodní cloně zastírající jeskyni. „Dospělost, alespoň jak já ji chápu,“ řekl mi, „znamená vědomí omezenosti vlastních možností.“

Nelišil se příliš ve své definici dospělosti od Bokonona. „Dospělost,“ říká nám Bokonon, „je hořké zklamání, proti němuž

neexistuje léku, pokud alespoň částečným lékem nemůže být zván smích.“

„Znám hranice svých možností,“ pokračoval Frank. „Jsou to tytéž hranice, které omezovaly mého otce.“

„Ach?“

„Mám spousty dobrých nápadů, stejně jako je mívával můj otec,“ řekl Frank mně a vodopádu, „ale když měl vystoupit na veřejnosti, byl prostě nemožný a se mnou je to zrovna tak.“

89. *Duffle*

„Přijmete to místo?“ naléhal úzkostlivě Frank.

„Ne,“ řekl jsem.

„A znáte někoho, kdo by o to místo mohl stát?“ Frank tu předváděl klasickou ilustraci toho, co Bokonon nazývá *duffle*. *Duffle* je v bokononistickém slova smyslu osud tisíců a tisíců lidí, ocitnuvších se v rukách *stuppy*. *Stuppa* je výraz pro nerozhodné dítě.

Zasmál jsem se.

„Je na tom snad něco legračního?“

„Na můj smích prosím nedbejte,“ omluvil jsem se. „V tomhle ohledu jsem notorický zvrhlík.“

„Smějete se snad mně?“

Zavrtěl jsem hlavou. „Kdepak.“

„Čestné slovo?“

„Čestné slovo.“

„Vždycky jsem byl lidem jenom pro smích.“

„To se vám jistě jenom zdálo.“

„Všelijak na mě pokřikovali. To se mi nezdálo.“

„Lidé jsou někdy krutí, aniž by to tak mysleli,“ naznačil jsem. Na tohle bych mu však čestné slovo nedal.

„Víte, co na mě pokřikovali?“

„Ne.“

„Pokřikovali: ‚Hej, kam kráčíš, agente X9?‘“

„Nevidím na tom nic tak zlého.“

„Tak mi tenkrát říkali,“ pronesl Frank při trpké vzpomínce, „tajný agent X9.“

Neprozdil jsem mu, že to vím.

„Kam kráčíš, agente X9“ opakoval znovu Frank.

Představil jsem si ty posměváčky, představil jsem si, kam je nakonec rozvál a došťal Osud. Vtipálci, kteří tenkrát na Franka pokřikovali, měli dnes jistě teplá, pohodlná místa v závodech General Forge and Foundry, v ilijských Elektrických podnicích, u Telefonní společnosti...

A tady, přísambůh, mi nabízel tajný agent X9, generálmajor, že mě učiní králem... tady, v jeskyni zacloněné tropickým vodopádem.

„Ti by se divili, kdybych se byl zastavil a řekl jim, kam kráčím.“

„Chcete říct, že jste měl už tenkrát jistou předtuchu, že jednou skončíte tady?“ Byla to vyloženě bokomonistická otázka.

„Kráčel jsem do *Jackova zátiší kutilů*,“ řekl, aniž měl jen trochu ponětí o tom, co je to antiklimax.

„Aha.“

„Oni věděli, že tam chodím, ale nevěděli, co se tam děje. Ti by se zatraceně divili — a zvláště holky — kdyby přišli na to, co se tam *ve skutečnosti* děje. Holky si myslely, že já o holkách nic nevím.“

„Co se tam tedy *ve skutečnosti* dalo?“

„Přehýbal jsem tam den co den Jackovu manželku. Proto jsem taky ve škole pořád usínal. Proto jsem taky nikdy nedosáhnul plné potence.“

Vytrhl se z této nechutné rozpomínky. „No tak, staňte se prezidentem San Lorenza. S vaší osobností jste pro tenhle úřad jako stvořený. Prosím vás!“

90. Pouze jeden háček

A ta noční doba a ta jeskyně a ten vodopád — a ten kamenný anděl v Iliu...

A 250 000 cigaret a 3 000 litrů chlastu a dvě manželky a zase bez manželky...

A nikde žádná láska, která by na mne čekala... A duchaprázdný život pokaňhaného pisálka...

A *Pabu*, Měsíc, a *Borasisi*, Slunce, a jejich děti...

Všechno se spolčilo do jednoho jediného kosmického *vin-ditu*, mocného postrčení k bokoninismu, k víře, že Pánbůh řídí můj život a že má pro mne zvláštní úkol.

A já v hloubi duše *sarénoval*, což značí, že jsem se zdánlivému požadavku mého *vin-ditu* podrobil.

V hloubi duše jsem souhlasil stát se příštím prezidentem San Lorenza.

Navenek jsem byl stále opatrný, podezíravý. „Musí v tom být jistě nějaký háček,“ hledal jsem skulinu.

„Není.“

„Budou se konat volby?“

„Tady se nikdy nekonaly. Jenom prostě oznámíme, kdo je novým prezidentem.“

„A nikdo proti tomu nebude nic namítat?“

„Tady nikdo nic proti ničemu nenamítá. Lidi to nezajímá. Je jim to dočista fuk.“

„Pak v tom *musí* být nějaký háček!“

„Byl by tu snad jeden,“ připustil Frank.

„Já to věděl!“ Začal jsem před svým *vin-ditem* couvat.

„Co je to? Jaký je to háček?“

„On to vlastně ani háček není, poněvadž to nemusíte udělat, když nebudete chtít. Ale bylo by to od vás moudré.“

„Tak sem s tou moudrostí.“

„Víte, až se stanete prezidentem, myslím, že byste se měl oženit s Monou. Ale nemusíte, když nebudete chtít. Vy jste tady šéfem.“

„Ona by si mě vzala?“

„Jestliže je ochotna vzít si mne, vezme si i vás. Stačí, abyste ji o to požádal.“

„Proč by měla souhlasit?“

„V *Knihách Bokononových* je předpovězeno, že se provdá za příštího prezidenta San Lorenza,“ řekl Frank.

91. Mona

Frank přivedl Monu do jeskyně jejího otce a zanechal nás o samotě.

Zpočátku naše rozmluva vážla. Ostýchal jsem se. Měla na sobě průsvitný župan. Měla na sobě blankytně modrý župan. Byl to docela prostý župan, v pase lehce stažený pavučinovou nitkou. Vše ostatní bylo vymodelováno samotnou Monou. Její prsa byla jako granátová jablka nebo cokoliv, nač jen pomyslíte, ale nic nepřipomínala více jako prsa mladé ženy.

Byla takřka bosá. Její nehty byly elegantně pěstěné. Na nohou měla sotva postačující zlaté sandály.

„Jak — jak se máte?“ zeptal jsem se. Srdce mi divoce tlouklo. V uších mi vřela krev.

„Člověk se nikdy nemůže dopustit chyby,“ ujistila mě.

Nevěděl jsem, že toto je obvyklá formule, kterou zdraví všichni bokononisté, když se setkají s ostýchavým člověkem. Reagoval jsem tudíž horečnatou úvahou na téma, zda je možné pochybit, nebo ne.

„Můj ty bože, nemáte ani tušení, kolika chyb já se už dopustil. Máte před sebou mistra světa v chybování,“ plácal jsem — a tak pořád dál. „Víte něco o tom, co mi Frank před chvílí povídal?“

„O mně?“

„O všem možném, ale zejména o vás.“

„Řekl vám, že mě můžete mít, když o to budete stát.“

„Ano.“

„Je to pravda.“

„Já-já-já...“

„Ano?“

„Já nevím, co mám teď říct.“

„Jistě by vám tedy pomohlo *boko-maru*,“ naznačila.

„Cože?“

„Sundejte si boty,“ poručila mi. A s nesmírným půvabem se vyzula ze svých sandálů.

Jsem muž znalý světa a měl jsem dle staršího přepočtu již více než třiapadesát žen. Mohu klidně říci, že jsem viděl ženy svlékat se všemi

možnými způsoby. Byl jsem svědkem zdvižení opony nad všemi obměnami posledního aktu.

A přesto, jediná žena, která dokázala vyloudit z mého hrdla bezděčný sten, neudělala nic víc, než že si vyzula sandály.

Pokoušel jsem se rozvázat tkaničky. Žádný novomanžel si nikdy nepočínal nešikovněji. Jednu botu jsem sundal, ale na druhé se mi zadrhl uzel. Zlomil jsem si na něm nehet u palce; nakonec jsem strhl botu s nohy, aniž jsem uzel rozvázal.

Pak šly dolů ponožky.

Mona již zatím seděla na zemi, nohy ve vzduchu, za zády opřená o své oblé paže, hlavu zvrácenou dozadu, oči zavřené.

Bylo již jenom na mně, aby mohlo začít mé první — mé první, ó Bože...

Boko-maru.

92. Básníková oslava jeho prvního *boko-maru*

Toto nejsou slova Bokononova. Jsou má vlastní.

*Luzný přízraku,
neviditelný opare...*

Já —

Má duše —

*Přízraku, tak dlouho chorý láskou,
tak dlouho, předlouho sám:*

Zdaž střetáš jinou duši líbeznou?

Dlouho jsem špatně

radil ti,

jak duši dvě

setkat se má.

Podušky mých chodidel!

Má duše, má duše,

spěj, utíkej,

duše líbezná;

k polibkům.

Mmmmmmmmmmmmmmmmm.

93. Jak jsem málem přisel o svoji Monu

„Už se vám se mnou bude mluvit volněji?“ zeptala se Mona.

„Jako bych vás znal tisíc let,“ přiznal jsem. Bylo mi do pláče.
„Miluji vás, Mono.“

„Miluji vás.“ Řekla to zcela prostě.

„Ten Frank je ale blázen!“

„Ach?“

„Že se vás vzdává.“

„Nemiluje mě. Vzal by si mě jen proto, aby vyhověl přání ,Papá‘
Monzany. Miluje jinou.“

„Koho?“

„Zenu, s níž se poznal v Iliu.“

Tou šťastnou ženou musela být manželka majitele *Jackova zátiší
kutilů*. „Řekl vám to?“

„Dnes v noci, když mě vyvázal, abych si mohla vzít vás.“

„Mono?“

„Ano?“

„Je — je ve vašem životě ještě někdo jiný?“

Vyvedlo ji to z míry. „Mnoho jiných,“ řekla.

„*Které milujete?*“

„Miluji každého.“

„Tak — tak jako mě?“

„Ano.“ Zdálo se, že jí ani nepřichází na mysl, že by mi to mohlo vadit.

Vstal jsem ze země, usedl do křesla a začal si natahovat ponožky a boty.

„Počítám tedy, že to — to, co jsme právě dělali — provozujete —
i s jinými, je to tak?“

„*Boko-maru?*“

„*Boko-maru.*“

„Samozřejmě.“

„Nepřeji si, abyste to od této chvíle dělala s někým jiným než se mnou,“ prohlásil jsem.

Do očí jí vyhrkly slzy. Libovala si ve své promiskuitě; podráždilo ji, že se ji pokouším zahanbit. „Činím lidi šťastnými. Láska není nic špatného; je to dobrá věc.“

„Jako váš manžel budu vyžadovat všechnu vaši lásku pro sebe.“

Její oči se zvolna rozšiřovaly. „*Sin-watt!*“

„Co to má znamenat?“

„*Sin-watt!*“ vykřikla. „Člověk, který chce všechnu lásku druhého. To je moc špatná věc.“

„V manželství je to velice dobrá věc. Je to to jediné, na čem záleží.“

Seděla dosud na zemi a já, teď už opět v botách a ponožkách, jsem stál nad ní. Připadal jsem si neobyčejně vysoký, ačkoli nejsem neobyčejně vysoký; a připadal jsem si neobyčejně silný, ačkoli nejsem neobyčejně silný; a můj hlas ve mně budil úctu jako hlas někoho zcela cizího. Zněla z něho ocelová autorita, která mi byla neznámá.

A jak jsem tak promlouval tóny bucharu, ponenáhlu se mi rozbřeskovalo, co se děje, co se již stalo. Začínal jsem již panovat.

Řekl jsem Moně, že jsem ji hned krátce po svém přiletu viděl provozovat vertikální *boko-maru* s jakýmsi pilotem na přehlídkové tribuně. „S tím chlapem jste skoncovala,“ řekl jsem. „Jak se jmenuje?“

„Já nevím,“ zašeptala. Oči teď měla sklopené k zemi.

„A co mladý Philip Castle, s tím taky něco máte?“

„Myslíte *boko-maru*?“

„Myslím cokoli a všechno. Slyšel jsem, že jste vyrůstali pohromadě.“

„Ano.“

„Bokonon vás oba vychovával společně?“

„Ano.“ Ta vzpomínka jí opět rozjasnila tvář.

„Počítám, že v těch dobách bývalo *boko-maru* na denním pořádku?“

„Ach ano!“ vydechla šťastně.

„S tím se už také vícekrát nasetkáte. Je vám to jasné?“

„Ne.“

„Ne?“

„Neprovdám se za *sin-wata!*“ Vstala. „Sbohem.“

„Sbohem?“ Zdrtilo mě to.

„Bokonon nás učí, že je velice špatné nemilovat každého stejně.

Co o tom říká vaše náboženství?“

„Já — já žádné nevyznávám.“

„Já *ano*.“

Mé panování se skončilo. „To vidím,“ řekl jsem.

„Sbohem, pane, který nevyznáváte žádné náboženství.“ Vykročila ke kamennému schodišti.

„Mono...“

Zastavila se. „Ano?“

„Mohl bych přistoupit na vaše náboženství, kdybych si to přál?“

„Samozřejmě.“

„Přeji si to.“

„Výborně. Miluji tě.“

„A já miluji tebe,“ vzdychl jsem.

94. Nejvyšší hora

Tak jsem se na úsvitu nového dne zasnoubil s nejkrásnější ženou na světě. A souhlasil jsem stát se příštím prezidentem San Lorenza.

„Papá“ dosud nezemřel a Frank měl pocit, že by se mi, pokud to ještě půjde, mělo dostat jeho požehnání. A tak hned po východu *Borasisi*, Slunce, odjeli jsme s Frankem v džípu, který jsme zrekvírovali jednotce střežící příštího prezidenta, do paláce „Papá“ Monzany.

Mona zůstala ve Frankově domě. Posvátně jsem ji políbil a ona upadla do posvátného spánku.

Jeli jsme přes hory, háji divokých kávovníků, jimiž k nám zprava probleskovaly plameny vycházejícího slunce.

A právě za východu slunce se mi poprvé zjevil kytovitý majestát nejvyšší hory ostrova, hory McCabeho. Byl to strašlivý hrb, modrá velryba s podivným kamenným klínem vraženým do hřbetu v jeho

nejvyšším bodě. V měřítku velryby mohl být tento klín pahýlem zlomené harpuny a připadal mi s ostatkem hory tak nesourodý, že jsem se Franka zeptal, zda to není dílo lidských rukou.

Řekl mi, že je to přírodní útvar. A navíc prohlásil, že co mu je známo, žádný smrtelník dosud na vrchol McCabeho hory nevystoupil.

„*Nevypadá* to na příliš obtížný výstup,“ poznamenal jsem. Až na klín na jejím vrcholku neskýtala hora o nic odpudivější stoupání než obyčejné radniční schody. A samotný klín, tedy rozhodně z dálky, se zdál být příhodně lemován rampami a římsami.

„Je snad posvátná nebo co?“ zeptal jsem se.

„Kdysi snad bývala. Ale od Bokononova příchodu už ne.“

„Proč ji tedy ještě nikdo nezlezl?“

„Nikoho to prostě nenapadlo!“

„Možná že já ji zlezu.“

„Klidně. Nikdo vám nebrání.“ Jeli jsme mlčky dále.

„Co je vlastně bokononistům svaté?“ zeptal jsem se po chvíli.

„Pokud můžu říct, tak ani Bůh.“

„Vůbec nic?“

„Pouze jedno.“

Zkusil jsem hádat. „Moře? Slunce?“

„Člověk,“ řekl Frank. „Nic víc. Jenom člověk.“

95. Vidím hák

Konečně jsme dojeli ke hradu.

Byl nízký a černý a krutý.

Na cimbuří se dosud povalovala děla. Viděl jsem mezizubí v cimbuří, podsebití a střílny, hustou směs divokého vína a ptačích hnízd.

Severní bašty navazovaly na strmý sráz příšerné propasti, řítící se šest set stop dolů do vlačných vod moře.

Vyvolávalo to otázku, jakou vyvolávají všechny takové kamenné haldy: Jak dokázali titěrní lidé přemístit tak obrovské balvany? A

jako všechny takové kamenné haldy, dávala i tato odpověď sama. To nemá hrůza přemístila tyto obrovské balvany.

Hrad byl zbudován dle přání Tum-bumwy, císaře San Lorenza, kreténa, uprchlého otroka. Říkalo se, že Tum-bumwu k němu inspiroval obrázek v pohádkové knížce.

Musel to být pořádně krvavý škvár.

Ještě předtím, než jsme dorazili k hradní bráně, vedly nás vyjeté koleje cesty skrze hrubý oblouk ze dvou telefonních sloupů překlenutých příčným trámem.

Zprostřed trámu visel obrovský železný hák. Na hák byla napíchnutá cedule.

„Tento hák,“ hlásala slova na ceduli, „je vyhrazen pro Bokonona.“

Ohlédl jsem se, abych se na hák podíval ještě jednou, a ten ostrý kus železa mi potvrdil, že zde mám skutečně vládnout. Dám hák strhnout!

A namlouval jsem si, že budu vládcem přísným, spravedlivým a dobrosrdečným a že můj národ bude vzkvétat.

Fata morgana.

Přelud!

96. Zvonek, kniha a slípka ve škatuli na klobouky

Frankova a moje návštěva „Papá“ Monzany se neuskutečnila ihned. Dr. Schlichter von Koenigswald, ošetřující lékař, zamumlal, že musíme ještě asi půl hodiny počkat.

A tak jsme čekali v předpokoji komnat „Papá“ Monzany, v místnosti bez jediného okna. Místnost měřila třicet čtverečních stop a byla zařízena jen několika hrubými lavicemi a karetním stolkem. Karetní stůl nesl elektrický ventilátor. Stěny byly z kamenných kvádrů. Nevisel na nich jediný obraz, nebyla na nich jediná dekorace.

Do zdi byly nicméně zapuštěny železné kruhy, sedm stop nad podlahou a na šest stop od sebe. Zeptal jsem se Franka, zda tato místnost nesloužila kdysi jako mučírna.

Řekl mi, že ano a že deska, na níž stojím, je příklopem hladomorny.

V předpokoji lhostejně postávala stráž. Byl tam také křesťanský duchovní, přichystaný převzít péči o duchovní potřeby „Papá“ Monzany, až tyto potřeby nastanou. Měl s sebou mosazný stolní zvonek, škatuli na klobouky proděravělou řadou otvorů, bibli a řeznický nůž — což všechno teď leželo na lavici po jeho boku.

Řekl mi, že v krabici na klobouky má živou slepici. Nakrmil ji prášky pro spaní, a proto je prý zticha.

Jako všichni Sanlorenzaňané starší pětadvaceti let vypadal přinejmenším na šedesát. Představil se mi jako dr. Vox Humana, a vysvětlil, že tak byl pojmenován po varhanním rejstříku, který, když byla roku 1923 vyhozena do povětří sanlorenzská katedrála, omráčil jeho matku. Jeho otec, řekl mi bez všeho ostychu, byl neznámý.

Zeptal jsem se, jakou křesťanskou církev to zastupuje, a otevřeně jsem se přiznal, že slepice a řeznický nůž jsou pro mé pojetí křesťanské věrouky naprostou novinkou.

„Co se toho zvonku týče,“ poznamenal jsem dále, „ten mi tu připadá docela na, místě.“

Ukázalo se, že je to inteligentní člověk. Svůj doktorát, který mi zapůjčil k nahlédnutí, získal od Univerzity biblického studia pro země západní polokoule se sídlem v Little Rocku v Arkansasu. Vešel s univerzitou do styku prostřednictvím pokoutního inzerátu v časopise Věda pro každého, jak mi řekl. Řekl mi ještě, že si vzal heslo univerzity k srdci, což prý také vysvětluje slípku a řeznický nůž. Heslo univerzity znělo takto:

VDECHNĚME NÁBOŽENSTVÍ ŽIVOT!

Řekl, že si ke křesťanství musel hledat svou cestu sám, neboť katolická a protestantská církev byly spolu s bokononismem postaveny mimo zákon.

„Mám-li, tedy být křesťanem za takovýchhle podmínek, musím si ustavičně vymýšlet spoustu nových figlů.“

„*Mahlali tehy,*“ řekl dialektem, „*byht' krst'henhim zaha thakvovhliich pohomhyneka, muhu sisi hustá vitchněh vyhýchle tosthu nóvhyh phíghej.*“

Potom vyšel z komnat ‚Papá‘ Monzany dr. Schlichter von Koenigswald, vyhlížející velice německy, velice unaveně. „Teď už k němu můžete.“

„Dáme si pozor, abychom ho příliš neunavili,“ slíbil Frank.

„Kdybyste ho zabili,“ řekl von Koenigswald, „myslím, že by vám byl jenom vděčný.“

97. Křesťan

‚Papá‘ Monzano a jeho nelítostná choroba sdíleli lože zhotovené ze zlaté bárky — madlo kormidla, lanová záchytky, vidlice vesel, všechno bylo pozlacené. Jeho lože bylo záchranným člunem Bokononova starého škuneru *Dámsky pantoflíček*; záchranným člunem lodi, která kdysi dávno přinesla Bokonona a McCabeho ke břehům San Lorenza.

Stěny pokoje byly čistě bílé. Z ‚Papá‘ Monzany však vyzařovala bolest tak palčivá a pronikavá, že se stěny zdály koupat ve zlobné červení.

Od pasu vzhůru byl vysvlečen a jeho břicho lesklé potem bylo samá uzlina. Jeho břicho se chvělo jako návětrná plachta.

Kolem krku měl řetěz s přívěskem ve tvaru válečku o velikosti náboje do brokovnice. Předpokládal jsem, že váleček obsahuje nějaký čarovný prostředek. Byl jsem ale na omylu. Obsahoval odštěpek *ledu typu 9*.

Mluvit mohl ‚Papá‘ jen s velkými obtížemi. Zuby mu drkotaly a dech byl takřka neslyšný.

Jeho bolestí sužovaná hlava ležela na přídi člunu, zvrácená nazad.

Vedle lože stál Monin xylofon. Zřejmě se včerejší noci pokoušela ulevit ‚Papá‘ Monzanovi hudbou.

„‚Papá‘?“ zašeptal Frank.

„Sbohem,“ vydechl ‚Papá‘. Oči měl vyvalené, nevidoucí.

„Přivedl jsem s sebou přítele.“

„Sbohem.“

„Stane se novým prezidentem San Lorenza. Bude mnohem lepším prezidentem, než bych byl já.“

„Led!“ zanaříkal ‚Papá‘.

„Pořád si říká o led,“ ozval se von Koenigswald. „Ale když ho přineseme, tak už ho zase nechce.“

‚Papá‘ zakoulel očima. Ulevil temeni hlavy od váhy svého těla a protáhl si krk. A pak jej opět prohnul do oblouku. „Na tom nezáleží,“ řekl, „kdo bude prezidentem...“ Nedokončil.

Dokončil jsem za něho. „San Lorenza?“

„San Lorenza,“ přisvědčil. Podařil se mu křivý úsměv. „Hodně štěstí!“ zaskuhral.

„Děkuji vám, pane,“ řekl jsem.

„Na tom nezáleží. Bokonon. Chyt’te Bokonona.“

Pokusil jsem se o diplomatickou odpověď. Vzpomněl jsem si, že pro radost národa musí být Bokonon věčně pronásledován a nikdy nesmí být polapen. „Postarám se o něj.“

„Vyříd’te mu...“

Naklonil jsem se blíže, abych vyslechl vzkaz ‚Papá‘ Monzany Bokononovi.

„Vyříd’te mu, že lituju, že jsem ho nezabil,“ řekl ‚Papá‘.

„Vyřídím.“

„Zabijte ho sám.“

„Ano, pane.“

‚Papá‘ natolik ovládl svůj hlas, že teď z něho zněl rozkaz. „Myslím *doopravdy!*“

Nic jsem na to neřekl. Nijak jsem nedychtil po tom, abych někoho zabíjel.

„Učí národ lžím a lžím a zase lžím. Zabijte ho a uče národ pravdě.“

„Ano, pane.“

„Vy a Hoenikker je musíte naučit vědět.“

„Ano, pane,“ slíbil jsem.

„Věda je kouzlo, které opravdu *účinkuje.*“

Odmlčel se, uvolnil, zavřel oči. A potom zašeptal: „Poslední obřady.“

Von Koenigswald přivolal doktora Vox Humana., Dr. Humana vytáhl ze škatule na klobouky zmámenou slíпку, připraven k

poskytnutí posledních křesťanských obřadů dle svého vlastního pojetí.

„Papá“ otevřel jedno oko. „Vás nechci,“ zavrčel na dr. Humana. „Vypadněte!“

„Prosím, pane?“ zeptal se dr. Humana.

„Já jsem bokononistické víry,“ zasípěl „Papá“. „Koukej vypadnout, křesťane smradlavá!“

98. Poslední obřady

Tak se mi dostalo cti být svědkem posledních obřadů bokononistické církve.

Podnikli jsme zoufalý pokus najít mezi vojáky a služebnictvem někoho, kdo by přiznal, že ovládá poslední obřady, a poskytl je „Papá“ Monzanovi. Nenašel se jediný dobrovolník. Nebylo na tom nic divného, uvážíte-li hrozivou blízkost háku a hladomorny.

Nakonec se nabídl dr. von Koenigswald, že by to zkusil. Sám sice nikdy poslední obřady neposkytoval, ale jistě aspoň stokrát při nich pozoroval Juliana Castla.

„Vy jste bokononista?“ zeptal jsem se ho.

„Souhlasím s jednou bokononistickou myšlenkou. Souhlasím, že všechna náboženství, bokononismus nevyjímaje, nejsou nic jiného než samé lži.“

„Není vám to, jako vědci, proti mysli,“ vyptával jsem se, „provádět takovýhle obřad?“

„Já jsem velice špatný vědec. Udělám cokoli, jen když to lidskému tvorů uleví, třeba by to bylo nevědecké. Něco takového by žádný vědec hodný toho jména jakživ neřekl.“

A vylezl k „Papá“ Monzanovi do zlatého člunu. Usedl na zád'. Stísněné prostory ho přinutily, aby si zlaté madlo kormidla zaklesl pod jedno rameno.

Ponožky na nohou neměl, pouze sandály, které si teď sundal. A potom vyroloval dolní konec pokrývky nahoru a odhalil nahá lýtka „Papá“ Monzany. A opřel svá chodidla o chodidla umírajícího, zaujímaje klasickou pozici pro *boko-maru*.

99. Pyon hušinih balthó

„Pan učinit blatt,“ zabrumlal dr. von Koenigswald.

„Pyon hušinih balthó,“ opakoval ozvěnou ‚Papá‘.

„Pán učinil bláto,“ řekl každý vlastním dialektem. Ale dialektové zvláštnosti litanie zde vynechám.

„Pán se cítil osamělý,“ řekl von Koenigswald.

„Pán se cítil osamělý.“

„A tak Pán řekl troše toho bláta: ‚Posad’ se!‘ „

„A tak Pán řekl troše toho bláta: ‚Posad’ se!‘ „

„Hle, co všechno jsem učinil,“ řekl Pán, ‚kopce, moře, oblohu, hvězdy.‘ “

„Hle, co všechno jsem učinil,“ řekl Pán, ‚kopce, moře, oblohu, hvězdy.‘ “

„A já byl trochou toho bláta, jež se posadilo a zíralo kol sebe.“

„A já byl trochou toho bláta, jež se posadilo a zíralo kol sebe.“

„Já šťastný, šťastné bláto.“

„Já šťastný, šťastné bláto.“ ‚Papá‘ Monzanovi kanuly po tvářích slzy.

„Já, bláto, jsem usedl a zřel překrásné dílo Páně.“

„Já, bláto, jsem usedl a zřel překrásné dílo Páně.“

„Dobrá práce, Pane!“

„Dobrá práce, Pane!“ ‚Papá‘ to pronesl celým srdcem.

„Nikdo jiný než Ty, Pane, by nic takového nedokázal! Já rozhodně ne.“

„Nikdo jiný než Ty, Pane, by nic takového nedokázal! Já rozhodně ne.“

„Ve srovnání s Tebou jsem pouhá nicka.“

„Ve srovnání s Tebou jsem pouhá nicka.“

„Jedině tenkrát se cítím alespoň trochu důležitý, když pomyslím na všechno to bláto, kterému nebylo dopřáno posadit se a rozhlédnout kol sebe.“

„Jedině tenkrát se cítím alespoň trochu důležitý, když pomyslím na všechno to bláto, kterému nebylo dopřáno posadit se a rozhlédnout kol sebe.“

„Dostalo se mi tolika štěstí a většině bláta tak málo.“

„Dostalo se mi tolika štěstí a většině bláta tak málo.“

„Těkchuju Ty se tata šesth!“ vykřikl von Koenigswald.

„Dehuhuk Thuj ba thutů šust!“ zasípěl ‚Papá‘. Řekli toto: „Děkuji Ti za tuto čest!“

„Bláto teď opět uléhá a chystá se spát.“

„Bláto teď opět uléhá a chystá se spát.“

„O jaké to vzpomínky pro pouhé bláto!“

„O jaké to vzpomínky pro pouhé bláto!“

„Jak zajímavé druhy povstavšího bláta jsem potkal!“

„Jak zajímavé druhy povstavšího bláta jsem potkal!“

„Miloval jsem vše, nač padl můj zrak!“

„Miloval jsem vše, nač padl můj zrak!“

„Dobrou noc.“

„Dobrou noc.“

„Odejdu teď na nebesa.“

„Odejdu teď na nebesa.“

„Nemohu se už dočkat...“

„Nemohu se už dočkat...“

„Až konečně zjistím, co bylo mým *wampetrem*...“

„Až konečně zjistím, co bylo mým *wampetrem*...“

„A kdo patřil do mého *karassu*...“

„A kdo patřil do mého *karassu*...“

„A co dobrého můj *karass* učinil k Tvé slávě.“

„A co dobrého můj *karass* učinil k Tvé slávě.“

„Amen.“

„Amen.“

100. Frank sestupuje do hladomorny

Ale ‚Papá‘ nezemřel a neodešel na nebesa — tehdy ještě ne.

Zeptal jsem se Franka, na kdy by bylo nejvhodnější načasovat oznámení mého povýšení do prezidentského úřadu. Nijak mi nepomohl, nic ho nenapadlo; všechno nechával na mně.

„Říkal jste, že budete stát ve všem za mnou,“ postěžoval jsem si.

„Jenom co se *technických* záležitostí týče.“ Byl v tom neoblomný. Dával mi najevo, abych se neodvažoval zasahovat do jeho technického pole působnosti, abych si nedovoloval rozšiřovat hranice jeho povinností.

„Rozumím.“

„S lidma si dělejte, co chcete. To je vaše odpovědnost.“

Tato náhlá Frankova abdikace na všechno lidské mnou otřásla a podráždil a mě. Také jsem mu to řekl. Snažil jsem se přitom být co nejjízlivější „Mohl byste mi tedy laskavě říci, co je pro tenhle den všech dnů naplánováno po stránce ryze technické?“

Dostalo se mi přísně technické odpovědi. „Oprava elektrárny a inscenace letecké exhibice.“

„Výborně! Jedním z prvních triumfů mého panování bude tedy navrácení elektřiny národu.“

Frank na tom neshledával nic směšného. Zasalutoval mi. „Pokusím se, pane. Udělám pro vás, co bude v mých silách, pane. Kdy ovšem dodávka šťávy bude obnovena, to vám bohužel zaručit nemohu!“

„Právě tohleto si přeju — vládnout šťavnaté zemi.“

„Udělám, co bude v mých silách, pane.“ Frank mi znovu zasalutoval.

„A ta letecká exhibice?“ zeptal jsem se. „Co to má být?“

Dostalo se mi další prkenné odpovědi. „Dnes v jednu hodinu odpoledne, pane, proletí kolem vašeho paláce šest strojů sanlorenzského letectva a zaútočí na vodní cíle. Bude to součást oslav Dne Stovky mučedníků za demokracii. Americký velvyslanec hodlá při této příležitosti vhodit do moře věnec.“

Provizorně jsem tedy rozhodl, že nechám Franka ohlásit moji apoteózu ihned po obřadu vhození věnce a letecké exhibici.

„Co tomu říkáte?“ zeptal jsem se Franka.

„Vy jste tady šéf, pane.“

„Myslím, že bych si měl k té příležitosti připravit projev,“ řekl jsem. „A mělo by se taky konat něco jako přísaha, aby to vypadalo důstojněji; oficiálněji, abych tak řekl.“

„Vy jste tady šéf, pane.“ Pokaždé, když pronesl tato slova, zdála se ke mně zaléhat z větší a větší dálky, jako by Frank sestupoval po příčlích žebříku do hluboké šachty, zatímco já byl povinován zůstat nahore.

A s mrzutostí jsem si uvědomil, že můj souhlas stát se šéfem poskytl Frankovi tu nejlepší příležitost, aby si mohl dělat, po čem touží ze všeho nejvíce, příležitost k tomu, aby dělal totéž, co dělal jeho otec: přijímat pocty a požívat všeho pohodlí, unikaje přitom veškeré lidské odpovědnosti. Dotvrzoval to svým sestupem do hladomorny ducha.

101. Po vzoru svých předchůdců prohlašuji Bokonona psancem

Sepisoval jsem svoji řeč v kulatém, pustém pokoji v přízemí hradní věže. Byl tam pouze stůl a jedna židle. A také projev, který jsem sepsal, byl kulatý, pustý a chudě vybavený.

Byl plný nadějí. Plný pokory.

A zjistil jsem, že se neobejdu bez opory Boha. Až doposud jsem takovou oporu nikdy nepotřeboval, a proto jsem také nikdy nevěřil, že by taková opora, mohla být k něčemu dobrá.

Ted' jsem však zjistil, že v ni musím uvěřit — a uvěřil jsem.

Kromě toho mi bylo zapotřebí přispění lidu. Vyžádal jsem si seznam hostí, kteří se měli účastnit slavnosti, a objevil jsem, že Julian Castle a jeho syn pozváni nebyli. Okamžitě jsem k nim vypravil posly s pozváním, neboť ti dva věděli o mém lidu daleko více než kdokoli jiný, s výjimkou Bokonona.

Co se pak Bokonona týče:

Obíral jsem se myšlenkou, zda bych ho neměl požádat, aby přijal křeslo v mé vládě, a přivodit takto mému národu jakousi osvícenou éru trvalého míru a blahobytu. A pomýšlel jsem na to, jak za nezměr-

ného jáso tu zástupů vydám rozkaz, aby byl bez prodlení odstraněn ten příšerný hák před hradní bránou.

Potom jsem si ale uvědomil, že osvícená éra by musela nabídnout víc než svatého muže ve vládě, že by to nutně znamenala množství dobrého jídla pro všechny, dobré bydlení pro všechny, dobré školy a zdravotní péči a zajištěný život a práci pro všechny, kdo by si ji přáli — samé věci, které jsme Bokonon ani já nebyli s to zaopatřit.

A tak dobro a zlo muselo i nadále zůstat odděleno; dobro v džungli, zlo v paláci. Dopřát lidu veškerou zábavu, kterou toto rozložení sil poskytovalo, bylo asi tak všechno, co jsme mu mohli dát.

Na dveře mého pokoje se ozvalo zaťukání. Sloužící mi oznámil, že hosté se začínají scházet.

Strčil jsem tedy svůj projev do kapsy a vystoupil jsem po točitém schodišti své věže nahoru. Vystoupil jsem na nejhořejší cimbuří svého hradu a zahleděl jsem se na své hosty, své sloužící, svůj útes a své vlašné moře.

102. Neprátele svobody

Když tak pomyslím na všechny ty lidi na nejhořejším cimbuří, neubráním se myšlence na Bokononovo sto devatenácté kalypso, v němž nás vybízí, abychom zpívali spolu s ním:

„Kam se poděla má stará parta?“

ptal se jeden starý muž.

A já na to zašeptal mu:

„Tvá parta je navždy fuč!“

Přítomni byli: velvyslanec Minton s chotí; H. Lowe Crosby, výrobce cyklů, a jeho Hazel; dr. Julian Castle, humanista a filantrop, a jeho syn, spisovatel a hostinský; malý Newt Hoenikker, malíř obrazů a jeho muzikální sestra, paní Angela Connersová; moje nebeská Mona; generálmajor Franklin Hoenikker; a dvacet vybraných sanlorenzkých byrokratů a vojenských hodnostářů.

Jsou mrtvi; skoro všichni jsou dnes mrtvi.

Jak nám praví Bokonon: „Není nikdy chybou říkat sbohem.“

Na mém cimbuří stál také bufet, bufet obtěžkaný domorodými pochoutkami: pečenými pěnicemi v krustě svého vlastního modrozeleného peří; levandulovými říčními kraby, vyjmutými ze skořápek, nadrobno rozsekanými a po osmažení v kokosovém oleji vloženými zpět do skořápek; na prst dlouhými kousky soltína plněnými banánovou kaší; a konečně jednohubkami z kostiček vařeného albatrosa na nekvašených, neslaných oplatkách z kukuřičného šrotu.

Albatros, jak mi bylo řečeno, byl zastřelen z téhož strážního výstupku v ochozu, kde stál nyní bufet.

Nápoje se podávaly dva, oba nevychlazené: pepsi-kola a domorodý rum. Pepsi-kola byla servírována v reklamních pohárcích z plastiku. Rum se podával v kokosových skořápkách. Nasládlý buket rumu jsem nedokázal určit, přestože mi nejasně připomínal raná léta mládí.

Frank tento buket definoval za mne: „Aceton.“

„Aceton?“

„Součást modelářského lepidla.“

Rum jsem nepil.

Velvyslanec Monton předvedl se svou kokosovou skořápkou mnoho velvyslaneckého, labužnického pozdvihování, předstíraje, jak velice miluje veškeré člověčenstvo a všechny alkoholické nápoje, jež člověčenstvu pomáhají snášet jeho úděl. Pít jsem ho ale neviděl. Měl s sebou, mimochodem, velice zvláštní zavazadlo, jaké jsem dosud nespatriil. Vypadalo jako futrál na lesní roh, ale ukázalo se, že obsahuje pamětní věnec, který měl být vržen do moře.

Jediným, koho jsem viděl pít rum, byl H. Lowe Crosby, který prostě nebyl obdařen čichem. Seděl na kanónu, blokoval svou velkou zadnicí zátravku, popíjel aceton ze skořápky a radoval se ze života. Obrovským japonským triedrem zíral na moře. Prohlížel si terče, upevněné na pohupujících se prámech, zakotvených nedaleko pobřeží.

Terče byly vyřezány z tvrdé lepenky a měly podobu lidských postav.

Šest letadel sanlorenzského letectva je při své demonstraci mělo rozstřílet a ještě na ně svrhnout bomby.

Každý terč byl karikaturou nějaké skutečné osobnosti a jméno této osobnosti bylo vždy napsáno na jeho přední i zadní straně.

Zeptal jsem se po autorovi karikatur a bylo mi řečeno, že jsou dílem dr. Vox Humana, křesťanského duchovního. Stál po mém boku.

„Nevěděl jsem, že jste talentovaný i v tomto směru.“

„Ach ano. V mládí jsem si něco nalámal hlavu, než jsem se rozhodl, čím bych měl být.“

„Myslím, že jste si nakonec vybral to pravé.“

„Modlil jsem se, aby se mi dostalo pokynu shůry.“

„A také se vám ho dostalo.“

H. Lowe Crosby podal triedr své manželce. „Tamhle je starej Pepa Stalin, ten nejbližší, a hned napravo od něj Fidel Castro.“

„A támhle zase Hitler,“ uchichtla se potěšeně Hazel. „A támhle ten pacholek Mussolini a nějaký starej Japončík.“

„A támhleten paprika, to je přece Karel Marx!“

„A támhle zase císař Vilém, se vším všudy, i s tím bodlem na helmici,“ vrkala Hazel. „Jakživa bych si nepomyslila, že ho ještě někdy uvidím.“

„A támhle je Mao. Vidíš strejce Maa?“

„Teď to tedy slízne, co?“ zeptala se Hazel. „Tohle bude největší překvápko v jeho životě. Tomu tedy říkám skvělý nápad.“

„Jsou tam prakticky všichni nepřátelové, co kdy svoboda měla,“ prohlásil H. Lowe Crosby.

103. Lékařské dobrozdání

Nikdo z hostů dosud netušil, že se mám stát prezidentem. Nikdo netušil, jak blízek smrti je ‚Papá‘ Monzano. Frank vydal oficiální prohlášení, že ‚Papá‘ v klidu odpočívá, že ‚Papá‘ posílá všem své nejsrdečnější poručení.

Program slavnosti, ohlášený Frankem, stanovil, že nejprve velvyslanec Minton vrhne do moře věnec, kterým uctí památku

Stovky mučedníků; potom zaútočí letadla na mořské cíle, a nakonec on, Frank, osobně pronese několik slov.

Že ihned po jeho slovech přijde na řadu můj projev, o tom se společnosti nezmínil.

Všichni se mnou tudíž jednali jako s obyčejným žurnalistou a já se tu a tam oddával neškodnému *granfalonismu*.

„Ahoj mami,“ řekl jsem Hazel Crosbyové.

„Ale, to je přece můj chlapec!“ Hazel mě mocně přivinula na své parfémované poprsí a oznámila všem kolem: „Tenhle chlapec je taky *Chachar*!“

Castlovi, otec se synem, se drželi stranou společnosti. Jako hosté dlouho v paláci nevítaní byli teď zvědaví, proč byli vůbec pozváni.

Mladý Castle mne nazval ‚Sólokaprem‘. „Dobrý den, Sólokapře. Copak je nového v aréně slova?“

„Na to bych se mohl ptát já vás,“ řekl jsem.

„Pomyslím na vyhlášení generální stávky všech spisovatelů, která by trvala tak dlouho, dokud lidstvo konečně nepřijde k rozumu. Přidáte se?“

„Mají vůbec spisovatelé právo na stávku? To by přece bylo totéž, jako kdyby vysadila policie a hasiči.“

„Nebo vysokoškolští profesori.“

„Nebo vysokoškolští profesori,“ souhlasil jsem. Zavrtěl jsem hlavou. „Kdepak, myslím, že moje svědomí by mi nedovolilo připojit se k takovéhle stávce. Myslím, že když se člověk stane spisovatelem, bere tím na sebe posvátný závazek produkovat plnou parou krásu, osvětlení a radost.“

„Nemohu prostě odolat představě, jaký by to byl pro lidstvo otřes, kdyby z ničeho nic přestaly vycházet knihy, přestaly se hrát nové hry, tisknout nové povídky, nové básně...“

„A co byste pak říkal tomu, až by lidi začali umírat jako mouchy, co?“ ptal jsem se.

„Počítám, že by spíš umírali jako vztekli psi — že by na sebe vrčeli, chňapali po sobě a hryzali si vlastní ocas.“

Obrátil jsem se ke Castlovi staršímu. „Pane doktore, jak umírá člověk, připravený o útěchu literatury?“

„Jedním ze dvou způsobů,“ řekl, „na hnilobný rozklad srdce nebo na atrofii nervové soustavy.“

„To nejsou právě příjemné vyhlídky,“ poznamenal jsem.

„To máte pravdu,“ řekl Castle starší. „Pro lásku boží, pánové, pište, *prosím vás*, dál!“

104. Sulfathiazol

Moje nebeská Mona se ke mně nepřiblížila, ani mne novými pohledy nepovzbudila, abych k ní přistoupil sám. Chovala se jako hostitelka a představovala Angelu a malého Newta Sanlorenzaňanům.

Když tak nyní hloubám nad významem této dívky — když rekapituluji její lhostejnost ke zhroucení ‚Papá‘ Monzany, k našim zasnubám — kolísám mezi vysokými a lacinými slovy ocenění.

Byla snad představitelkou nejvyšší formy ženského duševna?

Nebo byla jen frigidní chladnou rybou, zmámeným otrokem svého xylofonu, kultu krásy a *boko-maru*?

Nikdy se to již nedozvím.

Bokonon nám praví:

*Zamilovaní jsou lháři,
co sami sobě bezostyšně lžou.
Pravdomluvní, ti nepoznají lásky,
jak ústřice jejich oči jsou!*

Předpokládám, že mé instrukce jsou jasné. Mám na Monu vzpomínat jako na vznešenou bytost.

„Povězte mi,“ obrátil jsem se na mladého Philipa Castla v Den Stovky mučedníků za demokracii, „mluvil jste už dneska se svým přítelem a vaším obdivovatelem H. Lowe Crosbym?“

„V šatech, botách a s kravátlí mě nepoznal,“ odpověděl mladý Castle. „Docela příjemně jsme si popovídali o bicyklech. Možná si ještě popovídáme.“

Zjistil jsem, že Crosbyho nápad vyrábět v San Lorenzu bicykly mi už nepřipadá jen zábavný. Jako nejvyšší představitel ostrova jsem si továrnu na bicykly nesmírně přál. Probudil se ve mně náhlý respekt k H. Lowe Crosbymu a k jeho možnostem.

„Jak myslíte, že by asi lid San Lorenza přivykl industrializaci?“ zeptal jsem se Castlů, otce a syna.

„Lid San Lorenza,“ řekl mi otec, „se zajímá jenom o tři věci: o rybaření, smilstvo a bokononismus.“

„Myslíte, že na pokroku by zájem neměli?“

„Něco z něj už poznali. Pokrok má pouze jeden jediný aspekt, který je dokáže opravdu vzrušit.“

„Co je to?“

„Elektrická kytara.“

Omluvil jsem se a přešel ke Crosbyovým.

Stál u nich Frank Hoenikker a vysvětloval jim, kdo je to Bokonon a proti čemu se staví. „Staví se proti vědě.“

„Jak se může někdo se zdravým rozumem stavět proti vědě?“ ptal se Crosby.

„Nebýt penicilínu, byla bych dneska mrtvá,“ řekla Hazel. „A moje maminka právě tak.“

„Jak stará je vaše maminka?“ zeptal jsem se.

„Sto šest let. Není to úžasné?“

„To si myslím,“ přisvědčil jsem.

„A navíc bych dneska byla vdovou, nebýt toho léku, co tenkrát dali manželovi,“ řekla Hazel. Musela se manžela zeptat, „Miláčku, jakpak se jmenoval ten medikament, co ti tenkrát zachránil život?“

„Sulfathiazol.“

A já se dopustil té chyby, že jsem si vzal z nabízeného podnosu jednohubku s albatrosem.

105. Utišující lék

Jak se stalo — „jak bylo *souzeno* se stát,“ řekl by Bokonon — albatrosí maso se s mým žaludkem nepohodlo tak vášnivě, že mi bylo zle hned, jakmile jsem spolkl první sousto. Byl jsem donucen

seběhnout rychle po kamenném schodišti dolů, abych vyhledal koupelnu. Uchýlil jsem se do koupelny sousedící s pokojí „Papá“ Monzany.

Když jsem se s jistým ulehčením vypotácel ven, střetl jsem se s dr. Schlichterem von Koenigswald, vybíhajícím právě z ložnice „Papá“ Monzany. Popadl mě za ruce a s divým pohledem v očích vykřikl: „Co je to? Co to měl viset na krku?“

„Co prosím?“

„On to spolknul. Ať v tom válečku bylo co bylo, „Papá“ to spolknul — a teď je v pánu.“

Vzpomněl jsem si na váleček, visící „Papá“ Monzanovi kolem krku a vyslovil jsem zcela samozřejmou domněnku. „Kyanid?“

„Kyanid? Copak kyanid promění člověka ve vteřině v beton?“

„Beton?“

„Mramor! Železo! Takhle ztuhlou mrtvolu jsem ještě jakživ neviděl. Ať do ní klepnete kde chcete, rozezvučí se vám jako marimba! Pojdte se podívat!“ Von Koenigswald mě vtlačil do ložnice „Papá“ Monzany. Na loži, ve zlatém člunu, leželo cosi ohyzdného. „Papá“ byl mrtev, ale o jeho mrtvém těle by určitě nikdo neřekl: „Konečně došel klidu.“

Hlavu měl zvrácenou dozadu v takřka nemožném úhlu. Váha těla spočívala na temeni hlavy a na chodidlech, zatímco zbytek těla se klenul nad ložem jako most, vypjatý svým obloukem vysoko ke stropu. Vypadal jako krbový kozlík.

Na první pohled bylo jasné, že zemřel po požití obsahu válečku zavěšeného kolem krku. Jedna ruka svírala váleček s odkrytým víčkem. A palec a ukazováček druhé ruky, jako by právě vpustily špetku něčeho do úst, měl zaklesnuty mezi zuby.

Dr. von Koenigswald vyvlékl z plaňky pozlaceného člunu vidlici pro závěs vesla. Poklepal „Papá“ Monzanovi ocelovou vidlicí na břicho a „Papá“ se skutečně rozezvučel jako marimba.

A jeho rty, chrípí a oční bulvy byly pokryty modrobílou námrazou.

Bůh mi je svědkem, že tento příznak není již dnes žádnou novinkou. Ale tehdy ještě ano. „Papá“ Monzano byl prvním člověkem v dějinách, který zemřel na *led typu 9*.

Zaznamenávám tuto skutečnost, byť snad byla bezcenná. „Sepište všechno,“ říká nám Bokonon. Má tím ovšem na mysli, jak je marné sepišovat anebo číst dějepisná díla. „Jakpak by mohli muži a ženy doufat, že se v budoucnu vystříhají všech vážných chyb, kdyby nebylo přesných záznamů o minulosti?“ táže se ironicky.

A tak ještě jednou: ‚Papá‘ Monzano byl prvním člověkem v dějinách, který zemřel na *led typu 9*.

106. Co říkají bokononisté, než spáchají sebevraždu

Dr. von Koenigswald, humanista s hrozným osvětiským deficitem na svém kontě dobrosrdečnosti, byl druhým, kdo měl zemřít na *led typu 9*. Hovořil o rigoru mortis, tématu, které jsem nakouzl já.

„Rigor mortis nenastává v několika vteřinách,“ prohlásil. „Otočil jsem se k němu zády jenom na okamžik. Blouznil...“

„O čem?“ zeptal jsem se.

„O bolesti, o ledu, o Moně — o všem. A potom ‚Papá‘ řekl: ‚A teď zničím celý svět.‘“

„Co tím asi myslel?“

„To říkají bokononisté vždycky, když chtějí spáchat sebevraždu.“ Von Koenigswald přistoupil k umývadlu s vodou, aby si umyl ruce. „Když jsem se obrátil a pohlédl na něj,“ řekl mi s rukama nad vodou, „byl už mrtev — a ztvrdlý jako socha, právě tak, jak ho vidíte. Přejel jsem mu prsty přes ústa. Připadala mi nějak podivná.“

Strčil ruce do vody. „Jaká chemikálie by mohla...“ Otázka zůstala nedorečena.

Von Koenigswald zdvihl ruce a voda z umyvadla se zdvihla s nimi. Nebyla to už voda, byla to polokoule *ledu typu 9*.

Von Koenigswald přejel po té modrobílé záhadě špičkou jazyka.

Na rtech mu vykvetla jinovatka. Ztuhl v kámen, zakymácel se a padl s rachotem na zem.

Modrobílá polokoule se roztránila. Kousky ledu se rozletěly po celé podlaze.

Skočil jsem ke dveřím a zařval o pomoc.

Seběhli se vojáci a sloužící.

Rozkázal jsem jim, aby okamžitě přivedli do ložnice ‚Papá‘ Monzany Franka, Newta a Angelu.

Konečně jsem spatřil *led typu 9*.

107. Pokochejte se tím pohledem!

Vpustil jsem tři děti dr. Felixe Hoenikkera do ložnice ‚Papá‘ Monzany. Zavřel jsem dveře a opřel jsem se o ně zády. Byl jsem rozhořčený a smrtelně vážný. Věděl jsem, co *led typu 9* dokáže. Viděl jsem to často ve svých snech.

Nebylo pochyb, že Frank dal *led typu 9* ‚Papá‘ Monzanovi. A zdálo se jisté, že když mohl dát někomu *led typu 9* Frank, mohli to udělat i malý Newt s Angelou.

A tak jsem se na ně zhurta osopil a volal je k odpovědnosti z odporného zločinu. Řekl jsem jim, že je po ptákách, že o nich a o *ledu typu 9* všechno vím. Zkoušel jsem je postrašit tvrzením, že *led typu 9* je prostředkem zkázy všeho života na zemi. Mluvil jsem tak rozhorleně, že je ani nenapadlo, aby se mě zeptali, jak jsem se o *ledu typu 9* dověděl.

„Pokochejte se tím pohledem!“ řekl jsem.

Nu, jak nám praví Bokonon: „Bůh za celý svůj život nenapsal jedinou dobrou hru.“ Scéna v ložnici ‚Papá‘ Monzany nepostrádala divadelních kulis a rekvizit a má vstupní řeč byla přímo vynikající.

Avšak hned první replika jednoho z Hoenikkerů všechnu tu nádheru rozvrátila. Malý Newt začal dávit.

108. Frank nám radí, co dělat

A pak se chtělo dávit nám všem.

Newt dělal jen to, co bylo na místě.

„Ani nevíte, jak hluboce s vámi souhlasím,“ řekl jsem Newtovi. A na Angelu a Franka jsem zavrčel: „A teď když známe Newtův názor, rád bych slyšel, co na to řeknete vy dva.“

„Kuck,“ řekla Angela, shrbená v předklonu, jazyk až na bradě. Měla barvu práškového cínu.

„Vy snad smýšlíte taky tak?“ zeptal jsem se Franka. „Chcete nám taky říct, ,kuck‘, generále?“

Frank jen cenil zuby. Měl je zaťaté a slabě, hvízdavě mezi nimi cedil dech.

„Jako ten pes,“ zamumlal malý Newt s očima na von Koenigswaldovi.

„Jaký pes?“

Newt svoji odpovědi spíše vydechl, než zašeptal. Ale akustika té místnosti s kamennými stěnami byla tak dokonalá, že jsme bezhlesé zašeptnutí uslyšeli tak jasně, jako by byl zacinkal křišťálový zvonek.

„Tenkrát na Štědrý večer, když zemřel otec.“

Newt mluvil sám k sobě. A když jsem ho požádal, aby mi vyprávěl o tom psu a noci, kdy jeho otec zemřel, pohlédl na mne, jako bych ho vytrhoval ze snění. Nevěnoval mi však už potom další pozornost.

Bratr a sestra nicméně do jeho snu patřili. A Newt ve své noční můře promlouval k bratrovi. „Tos mu dal ty,“ řekl Frankovi.

„A tak jsi taky dostal tohle skvělé postavení, že jo?“ ptal se Newt zpytavě Franka. „Co jsi mu řekl — že máš něco ještě lepšího, než je vodíková bomba?“ Frank jeho otázku nevzal na vědomí. Pozorně se rozhlížel po pokoji a zahrnoval do svého pohledu každíčkou pozornost. Jeho zaťaté zuby povolily; a pak se prudce rozcvakaly a Frank při každém cvaknutí zamžikal očima. Do tváří se mu počala vracet barva. Řekl nám toto:

„Poslyšte, musíme tu spoušť tady uklidit.“

109. Frank se hájí

„Generále,“ řekl jsem Frankovi, „tohle je určitě jedno z nejpádnějších prohlášení, jaké vůbec nějaký generálmajor v tomto roce učinil. Jak byste doporučoval, coby můj technický poradce, abychom, řečeno vašimi hezkými slovy, ,tu spoušť tady uklidili‘?“

Frank mi dal okamžitou odpověď. Luskal prsty. Viděl jsem, jak se pojednou separuje od příčin té spouště a se vzrůstající hrdostí a energií se ztotožňuje s očišťovači, zachránci světa, generálními poklízeči.

„Košťata, lopatky na smetí, letlampu, vaříč, kýble,“ rozkazoval a luskal, luskal, luskal prsty.

„Chcete snad ty mrtvoly rozmrazit letlampou?“ zeptal jsem se.

Frank teď ve své posedlosti technickými problémy přímo stepoval na hudbu svých prstů. „Ty velké kusy na podlaze smeteme a necháme je roztát v kýblu na vaříči. Potom přejedem každý čtverečný palec podlahy letlampou, abychom zlikvidovali všechny mikroskopické krystalky. Co ale uděláme s mrtvolami — a s postelí...“ Musel ještě trochu přemýšlet.

„Pohřební hranice!“ vykřikl, opravdově potěšen vlastním nápadem. „Dám postavit vedle háku velkou pohřební hranici, mrtvoly a postel na ni vyneseme a všechno to spálíme.“

Vykročil ke dveřím, aby vydal rozkaz k postavení hranice a obstaral vše potřebné pro úklid ložnice.

Angela ho zastavila. „Jak jsi to jen mohl udělat?“ chtěla vědět.

Frank se na ni skelnatě usmál. „Všechno zas bude v pořádku.“

„Jak jsi to jen mohl dát člověku, jako byl ‚Papá‘ Monzano?“ dožadovala se odpovědi Angela.

„Nejdřív to tu uklídíme; povídat si můžeme potom.“

Angela ho držela za ramena a odmítla ho pustit. „Jak jsi to jen mohl udělat?“ Zatřásla s ním.

Frank jí strhl ruce ze svých ramen. Jeho skelnatý úsměv pohasl a na okamžik mu na rtech zahrál ošklivý úšklebek — na okamžik, v němž jí řekl se všim opovržením, jakého byl schopen: „Já jsem si koupil postavení, jako sis ty koupila nóbl manžela a jako si Newt koupil týden na mysu Tresky s ruskou trpaslicí.“

Skelnatý úsměv se mu opět vrátil.

Frank odešel a bouchl za sebou dveřmi.

110. Več může lidstvo doufat?

„Někdy se stává,“ říká nám Bokonon, „že *palu-pah* překročí lidskou schopnost komentáře.“ *Palu-pah* překládá Bokonon na jednom místě jako „hovnivou bouři,“ a opět na jiném jako „hněv Boží,“.

Z toho, co Frank řekl, než za sebou bouchl dveřmi, jsem usoudil, že republika San Lorenzo a tři sourozenci Hoenikkerové nejsou jediní, kdo vlastní *led typu 9*. Bylo nasnadě, že Spojené státy americké a Sovětský svaz jej mají také. Spojené státy ho získaly prostřednictvím Angelina manžela, jehož podnik v Indianapolis byl pochopitelně obklíčen elektrickými ploty a krvežíznivými vlčáky. A Sovětský svaz k němu přišel pomocí Newtovy maličké Zinky, roztomilého diblíka ukrajinského baletu.

Neměl jsem, čím bych to komentoval.

Sklonil jsem hlavu a zavřel oči; čekal jsem na Franka, až se vrátí s těmi prostými nástroji potřebnými k úklidu jedné ložnice — jediné ložnice ze všech ložnic světa, ložnice zamořené *ledem typu 9*.

Pojednou ke mně v tom fialovém, sametovém zapomnění dolehl Angelin hlas, který mi něco říkal. Neozývala se na svou vlastní obranu. Ozývala se na obranu malého Newta. „Newt jí to nedal. Ona mu to ukradla.“

Shledal jsem toto vysvětlení nezajímavým.

„Več může lidstvo doufat,“ ptal jsem se v duchu, „nacházejí-li se na světě lidé typu Felixe Hoenikkera, kteří vloží hračku, jako je *led typu 9*, do rukou tak krátkozrakých dětí, jakými skoro všichni muži a ženy nepochybně jsou?“

111. Šlofik

Frank se vrátil s košťaty a lopatkami, s letlampou a petrolejovým vaříčem a s bytelným starým kbelíkem a gumovými rukavicemi.

Natáhli jsme si rukavice, abychom se snad nedotkli *ledu typu 9* rukama. Frank umístil vaříč na xylofon božské Mony a postavil na něj ten poctivý starý kýbl.

A sbírali jsme větší kusy *ledu typu 9* z podlahy; a házeli jsme je do toho prachobyčejného kýblu, kde roztávaly. Stávaly se opět tou starou dobrou, starou sladkou, starou poctivou vodou.

Angela a já jsme zametali podlahu a malý Newt pátral po kouscích *ledu typu 9*, které jsme mohli přehlédnout, pod nábytkem. A Frank šel ve stopách našich smetáků očistným plamenem letlampy.

Propadli jsme bezmyšlenkovité vyrovnanosti uklízeček a domovníků pracujících dlouho do noci. V celém tom svinském světě jsme uklízeli alespoň tenhle náš kouteček.

A slyšel jsem sám sebe, jak konverzačním tónem říkám Newtovi, Angele a Frankovi, aby mi pověřili o tom Štědrém dnu, kdy zemřel starý pán, aby mi pověřili o tom psovi.

A Hoenikkerovi, v dětinské jistotě, že úklidem zas všechno uvádějí do pořádku, mi vyprávěli svůj příběh.

Ten příběh se odvíjel takto:

Osudného Štědrého večera odešla Angela do vesnice pro elektrické svíčky na stromeček a Newt s Frankem se šli projít na opuštěnou zimní pláž, kde potkali černého labradorského retrievera. Pes se choval přátelsky, ostatně jako všichni labradorští retrieveri, a následoval Franka a malého Newta domů.

Felix Hoenikker umřel — umřel ve svém bílém proutěném křesle s očima upřenýma na moře — zatímco jeho děti byly pryč. Starý pán po celý den škádlil děti nárazkami na *led typu 9*, ukazoval jim malou lahvičku, na jejíž nálepkou namaloval lebku a zkřížené hnáty, na jejíž nálepku napsal: „Pozor! *Led typu 9*! Chraňte před vlhkem!“

A po celý boží den pošťoval starý pán děti takovými slovy, pronášenými v rozjařeném tónu: „No tak, vemte ty svoje rozumky do hrsti. Povídám vám, že to má bod tání pětapadesát stupňů a že se to skládá pouze z vodíku a kyslíku. Co by to tedy mohlo být? Přemýšlejte trochu! Nebojte se napnout mozky. Však se vám nerozskočí.“

„To nám říkal pořád, abychom se nebáli napnout mozky,“ řekl Frank, vzpomínaje těch byvších časů.

„Už ani nevím, kolik mi bylo, když jsem s tím napínáním mozku přestala,“ přiznala se Angela, opřená o svůj smeták. „Nemohla, jsem ho poslouchat, jak začal o vědě. Jen jsem přikyvovala a předstírala,

že se snažím napínat mozek, ale ten můj ubohý mozeček, alespoň co se vědy týče, se nikdy nenapnul víc než starý podvazkový pás.“

Bylo nabíledni, že předtím než starý pán usedl do svého proutěného křesla a umřel, hrál si v kuchyni s vodou, hrnci, kastrolky a *ledem typu 9*. Určitě přeměňoval vodu na *led typu 9* a ten zase na vodu, poněvadž všechny hrnce a kastrolky z celé kuchyně byly rozkramařeny na desce kuchyňského stolu. Hned vedle ležel teploměr, takže starý pán musel také měřit teplotu.

Starý pán si patrně hodlal dát v křesle jenom šlofíka, neboť nechal v kuchyni značný chaos. Části toho nepořádku byla také pánev plná tuhého *ledu typu 9*. Bezpochyby jej chtěl opět rozehrát a zredukovat světové zásoby té modrobílé látky na pouhý kousíček ve své lahvičce — až si trochu oddáchně.

Ale jak nám říká Bokonon: „Každý si může hodit šlofíka, ale nikdo nemůže říci, jak dlouhý ten šlofik bude.“

112. Pompadúrka Newtovy matky

„Mohlo mě napadnout, že je mrtvý, hned jak jsem vstoupila,“ řekla Angela, opět opřená o smeták. „To jeho proutěné křeslo nevydalo jediný zvuk. Jinak pořád mluvilo, vrzalo o sto šest, když v něm tatínek seděl — dokonce i když spal.“

Ale Angela usoudila, že otec spí, a šla zdobit vánoční stromeček.

Newt a Frank se vrátili domů s labradorským retrieverem. Vešli do kuchyně, aby tam našli psovi něco k jídlu. Našli tam loužičky starého pána.

Podlaha byla samá voda a malý Newt vzal hadr na nádobí a utřel ji. Mokřý hadr pak hodil na kuchyňský stůl.

Náhoda chtěla tomu, že hadr padl přímo do pánve s *ledem typu 9*.

Frank si myslel, že to v pánvi je nějaká dortová poleva a podržel pánev Newtovi před nosem, aby se podíval, co svou nepozorností způsobil.

Newt hadr z pánve odloupal a zjistil, že je na omak nějaký podivný, jakoby kovový a studený jako hadina; jako by byl zhotoven z jemně spředeného zlatého pletiva.

„O tom zlatém pletivu mluvím proto,“ řekl malý Newt v ložnici ,Papá‘ Monzany, „že mi ten hadr okamžitě připomněl matčinu pompadúrku; byl na omak zrovna takový jako ta pompadúrka.“

Angela mi rozněžněle vysvětlila, že když byl Newt malé dítě, choval matčinu zlatou pompadúrku jako poklad. Usoudil jsem z toho, že šlo o malou večerní kabelku.

„Připadala mi tak zvláštní, tak nepodobná všemu, co jsem kdy držel v rukou,“ řekl Newt, zpytuje svou starou náklonnost k pompadúrce. „Zajímalo by mne, co se s ní stalo.“

„Mně by zajímalo, co se stalo se spoustou věcí,“ řekla Angela. Její otázka se odrážela zpátky časem — žalostně, hluše.

Nicméně s hadrem na nádobí se stalo to, že jej Newt podržel psovi před čumákem a pes jej olízl. A zmrzl na kost.

Newt šel říci otci o ztuhlém psovi a zjistil, že otec je tuhý taky.

113. Dějiny

Konečně jsme byli s úklidem ložnice ,Papá‘ Monzany hotovi.

Zbývalo však ještě vynést těla na hranici. Dohodli jsme se, že by se tak mělo stát s pompou, že bychom s tím měli počkat, dokud neskončí slavnost na počest Stovky mučedníků za demokracii.

Nakonec jsme postavili von Koenigswalda na nohy, abychom mohli zasanovat místo, kde až dosud ležel. A potom jsme ho ukryli stojmo do šatníku ,Papá‘ Monzany.

Proč jsme ho schovávali, to už sám dneska nevím. Myslím, že proto, abychom scénu poněkud zjednodušili. Co se pak týče Newtova, Angelina a Frankova vyprávění, jak si onoho Štědrého dne rozdělili veškerou světovou zásobu *ledu typu 9*, za tím udělal tečku výčet podrobností vlastního zločinu. Hoenikkerovi si nevzpomínali, že by byl někdo z nich ospravedlňoval převzetí *ledu typu 9* do svého vlastnictví. Povídali si prostě o tom, co asi ten *led typu 9* je, snažili se rozpomenout na otcovy tajuplné narážky, ale o morálce nepadlo ani slovo.

„Kdo to rozděloval?“ zeptal jsem se.

Ale sourozenci Hoenikkerovi vymazali vzpomínky na tuto příhodu ze své mysli tak dokonale, že se nedokázali shodnout ani na tomto základním detailu.

„Newt to nebyl,“ řekla posléze Angela. „To vím docela určitě.“

„Bylas to buď ty, nebo já,“ hloubal Frank s úporně svraštělým čelem.

„Tys přece sundal z police v kuchyni tři sklenice od kompotu,“ řekla Angela. „Ty tři malé termosky jsme si opatřili až na druhý den.“

„Pravda,“ přisvědčil Frank. „A tys potom vzala sekáček a ten *led typu 9* v pánvičce rozsekala.“

„Pravda,“ řekla Angela. „To jsem byla já. A potom někdo přinesl z koupelny pinzetu.“

Newt zdvihl svoji drobnou ruku. „To jsem byl já.“

Angela a Frank žasli, když pomysleli, jak byl už tenkrát malý Newt podnikavý.

„Já to byl, kdo posbíral kousky a dal je do sklenic od kompotu,“ vyprávěl Newt. Ani se nesnažil skrýt, jak si na tomto svém činu zakládá.

„A co jste, lidi, udělali s tím psem?“ zeptal jsem se mdle.

„Strčili jsme ho do trouby,“ odpověděl mi Frank. „Nic jiného se s ním dělat nedalo.“

„Dějiny!“ praví Bokonon. „Čtěte v nich a plačte!“

114. Když jsem cítil pronikat do srdce střelu

Vystoupil jsem znovu po točitém schodišti své věže; znovu jsem vystoupil na nejvyšší cimbuří svého hradu; a znovu jsem se zahleděl na své hosty, své služebnictvo, svůj útes a své vlašné moře.

Hoenikkerovi přišli se mnou. Dveře komnaty ‚Papá‘ Monzany jsme zamkli a mezi služebnictvem jsme rozšířili, že se už cítí mnohem líp.

Nedaleko háku stavěli vojáci pohřební hranici. Nevěděli, k čemu ta hranice bude.

Ten den s sebou přinášel mnohá, mnohá tajemství.

Huš, huš, huš.

Měl jsem za to, že oslavy by již klidně mohly začít, a řekl jsem tedy Frankovi, aby velvyslanci Mintonovi naznačil, že je na čase pronést slavnostní řeč.

Velvyslanec Minton, s pamětním věncem dosud uloženým v pouzdře, přistoupil k parapetu nad mořem. A pronesl úchvatnou řeč na počest Stovky mučedníků za demokracii. Mrtvé, jejich vlast, i život, s kterým se rozloučili, uctil již tím, že slova ‚Stovka mučedníků za demokracii‘ vyslovoval ostrovním dialektem. Z jeho úst zněl tento zlomek dialektu vybraně a lehce.

Zbytek řeči pronesl americkou angličtinou. Měl s sebou předem napsaný projev — a dovedu si představit, jak šroubovaný a bombastický. Když ale zjistil, že má mluvit k tak malé hrdce lidí, z nichž ještě většina byli Američané, zastrčil tu formální řeč zpátky do kapsy.

Lehký mořský vánek mu čechral řídnoucí vlasy. „Udělám teď něco ryze nevelvyslaneckého,“ prohlásil. „Povím vám, co skutečně cítím.“

Možná že se Minton příliš nainhaloval acetonu, anebo snad měl jakousi předtuchu, co se všem kromě mne stane. Každopádně však pronesl velice bokonoinistickou řeč.

„Shromáždili jsme se zde, přátelé,“ řekl, „abychom uctili památku *Chstovkhy muhuuče-dlhníkůů zahaá dhaemho-ghraciji*, mrtvých dětí, mrtvých do jednoho, zavražděných ve válce. Bývá v podobných dnech zvykem nazývat takovéhle ztracené děti muži. Nemohu je nazývat muži z jednoho prostého důvodu: V téže válce, ve které padla *Chstovkha muhuuče-dlhníkůů zahaá dhaemho-ghraciji*, padl také můj jediný syn.

Moje duše na mne naléhá, abych truchlil nikoli pro muže, ale pro děti.

Neříkám, že děti neumírají ve válce jako muži, je-li jim souzeno zemřít. Ke své věčné památce a naší věčné hanbě *dokáží* umírat jako muži, což nám pak dává příležitost k mužným oslavám vlastenec-kých svátků.

Nicméně to jsou zavražděné děti.

Nemíním zde podceňovat onu důmyslnou vojenskou podívanou, která nás čeká — a která bude bezpochyby také podívanou vzrušující...“

Pohlédl pevně každému z nás do očí a potom velice tiše a stranou poznamenal: „A já každé vzrušující podívané provolávám hurá.“

Abychom slyšeli, co říká dále, museli jsme všichni natáhnout uši.

„Dnešní den je však zasvěcen památce stovky dětí, zavražděných ve válce,“ řekl, „a já se ptám: Je tento den opravdu vhodný pro vzrušující podívanou?“

Odpověď zní ano, avšak pouze za jedné podmínky; že totiž my, kdož zde dnes uctíváme jejich památku, budeme cílevědomě a neúnavně pracovat pro omezení hlouposti a zlovůle, a to jak své vlastní, tak všeho lidstva.“

Rezepnul klipsy svého pouzdra s věncem.

„Vidíte, co jsem přinesl?“ otázal se nás.

Otevřel futrál a odhalil našim zrakům šarlatovou podšívku a zlatý věnec. Věnec byl z umělých vavřínových listů, pospojovaných drátem, a byl celý nastříkán havraním stříbrem.

Kolem věnce se vinula hedvábná stuha sametové barvy, na níž bylo vytištěno: „PRO PATRIA,,

A potom Minton zarecitoval báseň ze *Spoonriverské antologie* Edgara Lee Masterse, báseň, která musela být sanlorenzkým hostům zcela nepochopitelná — ostatně stejně jako H. Lowe Crosbymu a jeho Hazel, a také Angele a Frankovi.

*Já byl první plod bitvy v Missionary Ridge.
Když jsem cítil pronikat do srdce střelu,
zatoužil jsem, abych byl zůstal doma a šel do chládku
za vepře, které jsem ukrad Curlu Trenarymu,
abych byl neuplách a nedal se k vojsku.
Tisíckrát lepší je okresní kriminál
než ležet pod touhle okřídlenou mramorovou figurou,
pod tímhle žulovým podstavcem
s nápisem „Pro Patria“.
Co vůbec ta slova znamenají?*

„Co vůbec ta slova znamenají?“ opakoval ozvěnou velvyslanec Horlick Minton. „Znamenají ‚Za vlast‘.“

„Tehle věnec, který jsem s sebou přivezl, je darem lidu jedné země lidu země druhé. Nezáleží na tom, o jaké země jde. Myslete na lidi...

A na děti, zavražděné ve válce.

A na všechny země, co jich je.

Myslete na mír.

Myslete na bratrskou lásku.

Myslete na blahobyt.

Myslete na to, jakým by byl tento svět rájem, kdyby lidé byli dobří a moudří.

Ale jak jsou lidé hloupí a zlovolní, tak je dnes krásný den,“ řekl velvyslanec Horlick Minton. „Z celého srdce je mi líto, mně osobně i jako zástupci mírumilovného lidu Spojených států amerických, že se tohoto krásného dne nedožila *Chstovkha muhuučedlníkůů zahaá dhaemho-ghraciji*.“

A mrštil věnec plavně přes parapet.

Vzduch se rozezněl táhlým bzukotem. Blížila se šestice letadel sanlorenzského letectva, čeřila moje vlašné moře. Blížila se, oby rozstřílela obrazy těch, které H. Lowe Crosby nazval „prakticky všemi nepřáteli, co kdy svoboda měla“.

115. Jak se to stalo

Odebrali jsme se k parapetu, abychom zhlédli tu podívanou. Letadla zatím nebyla větší než zrnka černého pepře. Spatřili jsme je ovšem okamžitě, neboť za jedním z nich se táhl chochol dýmu.

Předpokládali jsme, že ten dým patří k produkci.

Stál jsem vedle H. Lowe Crosbyho, který, jak tomu náhoda chtěla, se střídavě krmil albatrosem a popíjel domorodý rum. Ústy, umaštěnými od albatrosího tuku, šířil kolem sebe výpary modelářského lepidla. Moje nevolnost se znovu přihlásila.

Vytratil jsem se tedy směrem k pevnině, k parapetu na ostrovní straně, a o samotě jsem tam lapal po dechu. Mezi mnou a ostatními leželo šedesát stop staré kamenné dlažby.

Věděl jsem, že letadla poletí nízko, hluboce pod úpatím hradu, a že tudíž o jejich exhibici přijdu. Ale rozbourěný žaludek byl silnější než zvědavost. Jenom jsem otočil hlavu ve směru vrčících motorů. V okamžiku, kdy se jejich palubní zbraně rozštěkaly, jedno z letadel, to, za nímž se táhl kouř, se náhle vynořilo, břichem vzhůru, v plamenech.

Vzápětí mi opět zmizelo z očí a ihned nato narazilo do skály pod hradem. Bomby a palivo explodovaly.

Zbývající letadla přeburácela a jejich hřmění se zvolna vytrácelo do komářího bzukotu.

A potom zapraštěla pukající skála — a jedna z vysokých věží hradu „Papá“ Monzany, podervaná výbuchem, se zřítíla do moře.

Lidé u mořského parapetu užasle pohlíželi na místo, kde stávala věž. A potom se začaly skály sesouvat jedna za druhou a jejich praskot se spředel v takřka orchestrální konverzaci.

Konverzace probíhala ve velice rychlém tempu a přidávaly se k ní neustále nové a nové hlasy. Byly to hlasy hradních podvalů, plačtivě lamentujících, že se jejich zatížení stává neúnosným.

A potom, jen deset stop od mých vratkých nohou, jako blesk přeřala cimbuří puklina. Oddělila mne od mých spolubližních. Hrad hlučně sténal a nařikal. Ostatní již zatím pochopili, v jakém jsou nebezpečí. Měli se společně s tunami zdíva zřítit do moře. A přestože puklina byla široká snad jen stopu, začali ji přeskakovat hrdinskými skoky.

Pouze má způsobná Mona ji překročila prostým krokem.

Trhlina se skřípavě sevřela; a potom se roztlemila ještě šíře, zlověstněji. Na šikmé pasti byli stále ještě polapeni H. Lowe Crosby se svou Hazel a velvyslanec Horlick Minton se svou Claire.

Philip Castle, Frank a já jsme se natáhli přes propast, abychom stáhli Crosbyovy do bezpečí. Teď se naše paže úpěnlivě natahovaly k manželům Mintonovým.

Oba se zdvořile usmívali. Mohu jenom hádat, co se odehrávalo v jejich myslích. Představuji si, že mysleli především na důstojnost, na emocionální proporce především.

Panikaření nepatřilo k jejich stylu. Pochybuji však také, že by k němu patřila sebevražda. Ale zabily je jejich dobré způsoby, neboť záhubě propadlý půlměsíc hradu se teď od nás vzdaloval jako zaoceánský parník vyjíždějící z doku.

Vzdalujícím se Mintonovým zřejmě také přišla na mysl představa daleké cesty, neboť nám s pobledlou roztomilostí mávali na rozloučenou.

Drželi se za ruce.

Hleděli na moře.

Vzdalovali se; a pak se propadli v kataklysmatickém sesuvu dolů. Zmizeli!

116. Hurónské ach-ách

Rozervaný okraj zapomnění byl už jen pár centimetrů od mých vratkých nohou. Pohlédl jsem dolů. Mé vlašné moře všechno pohltilo. K hladině se líně snášela lenivá opona prachu, poslední stopa po všem, co se do něho propadlo.

Palác, jehož masivní, k moři obrácená maska byla teď stržena, vítal sever kolozubým, štětinatým úsměvem malomocného. Štětiny, to byly přelámané konce podvalů. Hned pode mnou zela odkryta velká komnata. Podlaha komnaty, dosud nic netušící podlaha, čněla do prostoru jako skokanský můstek.

Zasnil jsem se na okamžik, jak na něj sestupuji, jak se odrážím a letím krkolomným labutím skokem, jak připažuji ruce, jak se bez jediného šplouchnutí zařezávám do věčnosti, teplé jako krev.

Ze snění mě vytrhl výkřik střemhlav letícího ptáka nad mou hlavou. Jako by se mne ptal, co se to tady děje. „Píí-tííí-ptííp?“ vyptával se.

Pohlédli jsme všichni na ptáka a pak jeden na druhého.

Naplnění zbožným strachem odstoupili jsme od zejícího jícnu. A když jsem sestoupil z dlaždice, na níž jsem doposud stál, dlaždice se

rozkolébala. Nebyla o nic stabilnější než houpačka. A teď se houpala nad tím skokanským můstkem.

A spadla na můstek a změnila jej ve skluzavku. A po skluzavce sjelo všechno zařízení, které v komnatě ještě zbývalo.

Nejprve vyrazil dolů xylofon, pelášící tryskem po svých malých kolečkách. Za ním noční stolek v šíleném závodě s poskakující letlampou. Pak přišly v rychlém sledu na řadu židle.

A pak se někde v tom pokoji pod námi, někde, kam jsme neviděli, pohnulo cosi, co se až dosud pohnout mocně vzpíralo.

A plazilo se to po skluzavce dolů. Konečně to ukázalo svoji zlatou příď. Byl to člun s mrtvým „Papá“ Monzanou.

Dosáhl konce skluzavky. Příď se sklonila dolů. Člun se převrátil. A padal dolů, kýlem vzhůru.

„Papá“ byl z člunu vymrštěn a padal zvlášť.

Zavřel jsem oči.

Ozval se zvuk, jako když se tiše uzavírá fortna velikosti oblohy, jako když se tiše uzavírá mohutná brána nebes. Bylo to hurónské ACH — ÁÁCH!

Otevřel jsem oči — a celé moře bylo *ledem typu 9*.

Vlhce zelená pevnina byla modrobílou perlou.

Obloha potemněla. *Borasisi*, Slunce, se stalo neduživě žlutou koulí, drobnou a krutou.

Obloha se zaplnila červy. Ti červi byla tornáda.

117. Útočiště

Pohlédl jsem na oblohu, do míst, kde se měl vznášet pták. Přímo nad našimi hlavami se svíjel obrovský červ s fialovou tlamou. Bzučel jak celý včelí roj. Klátil se ze strany na stranu. S nemravnou peristaltikou hltavě chlemtal vzduch.

My lidé jsme se rozutekli; prchali jsme z mého rozervaného cimbuří, klopýtali dolů po schodištích na ostrovní straně.

Křičel pouze H. Lowe Crosby a jeho Hazel. „Američani! Američani!“ vykřikovali, jako by snad tornáda zajímaly *granfalóny*, k nimž přináležely jejich oběti.

Vidět jsem Crosbyovy nemohl. Sbíhali po jiném schodišti. Jejich výkřiky i hlasy ostatních, jejich prudké oddychování a pleskání utíkajících nohou se za mnou nesly hradní chodbou jako kejhání husí. Jediným společníkem mi byla moje božská Mona, která mne neslyšně následovala.

Když jsem zaváhal, proklouzla kolem mne a otevřela dveře do předpokoje komnat ‚Papá‘ Monzany. Stěny a strop předpokoje byly tytam. Nicméně kamenná podlaha zůstala. A v jejím středu se rýsoval kulatý poklop hladomorny. Pod červivou oblohou, v záblescích fialového světla z tornádích tlam, které si už na nás brousily zuby, jsem zdvihl poklop.

Jícen hradní lidomorny byl opatřen železnými příčlemi. Zevnitř jsem poklop zase vrátil na jeho místo a sestupovali jsme po železných příčlích dolů.

Při úpatí žebříku jsme odhalili státní tajemství. ‚Papá‘ Monzano si tam nechal zřídit útulný protiletectký kryt. Měl svou vlastní ventilační šachtu a ventilátor na pohon šlapacího kola, přišroubovaného k podlaze. Do jedné zdi byla zapuštěna nádrž s vodou. Voda byla sladká a mokrá, nedotčená dosud *ledem typu 9*. A byl tam i chemický klozet, krátkovlnné rádio, jakož i katalog firmy Sears, Roebuck; a byly tam bedny s lahůdkami, likéry a cukrovím; a bylo tam posledních dvacet ročníků magazínu *National Geographic*.

A byl tam svazek *Knih Bokononových*.

A byly tam dvě postele.

Rozžehl jsem svíčku. Otevřel jsem konzervu Campbellovy slepičí polévky s proskurníkem a postavil jsem ji na propanbutanová kamna. A naplnil jsem dvě sklenky rumem z Panenských ostrovů.

Mona usedla na jednu postel. Já usedl na druhou.

„Řeknu teď něco, co už jistě řekli jiní muži jiným ženám mnohokrát přede mnou,“ sdělil jsem jí. „Přesto ale nevěřím, že by ta slova nesla již někdy takovou váhu, jako ponese nyní.“

„Ach?“

Rozpřáhl jsem ruce. „A jsme sami.“

118. Železná panna a hladomorna

Kniha šestá Knih Bokononových je zasvěcena bolesti, nanejvýš pak metodám mučení, uplatňovaného lidmi na lidech. „Zemřu-li snad někdy na háku,“ varuje nás Bokonon, „počítejte s velice lidským vystoupením.“

Potom mluví o skřipci, Španělských botách, železné panně, palečnicích a hladomorně.

Smrt vždycky vás vykoupí z těch hrůzostrašných béd.

Leč jenom v hladomorně i za smrti lze přemýšlet.

A bylo tomu tak i v mé a Monině kamenné hrobce. Alespoň přemýšlet jsme mohli. A jednou z věcí, o nichž jsem přemýšlel, bylo to, že potravinami zásobená hladomorna nemění vůbec nic na vyhlídce smrti hladem.

Během prvního dne a noci strávených v podzemí otřásala tornáda poklopem naší skryše mnohokrát za hodinu. Tlak uvnitř vždycky náhle poklesl a nám zahučelo v uších a zazvonilo v hlavě.

A rádio — z toho se ozývalo pouze praskání, šumění statických výbojů a jinak už nic. Z jednoho konce pásma krátkých vln na druhý jsem nezaslechl jediné slovo, jediné pípnutí morseovky. Jestli snad ještě tu a tam existoval život, pak rozhodně nevysílal.

A nevysílá dodnes.

Předpokládám, že se stalo toto: Tornáda rozsela zhoubnou modrobílou jinovatku *ledu typu 9* do všech koutů světa a rozervalo na kusy všechno, co se nacházelo na jeho povrchu. A to, co dosud žije, čeká zakrátko smrt žízní — nebo hladem — nebo bezmocným vztekem — nebo apatií.

Obrátil jsem se ke *Knihám Bokononovým*. Stále jsem s nimi nebyl ještě natolik obeznámen, abych nevěřil, že v nich někde jistojistě nenajdu slova duchovní útěchy. Zběžně jsem přelétl varování na titulní stránce *Knihy první*:

„Nebud' blázen! Okamžitě tuto knihu zavři! Není to nic než *foma!*“

Foma jsou samozřejmě lži.

A potom jsem četl toto:

„Na počátku stvořil Bůh zemi a pak se na ni ve svém kosmickém osamění zamyšleně zahleděl.

A Bůh řekl: „Stvořmež z bláta živé tvory, ať to bláto uvidí, co jsme dokázali.“ A Bůh stvořil všechny živoucí tvory, kteří se dnes pohybují po zemi, a jedním z nich byl člověk. Jedině bláto v podobě člověka mohlo mluvit. Když se bláto v podobě člověka posadilo, rozhlédlo a promluvílo, Bůh se k němu naklonil blíže. Člověk zamrkal. „Jaký má tohle všechno smysl?“ zeptal se zdvořile.

„Musí mít všechno nějaký smysl?“ zeptal se Bůh.

„Samosebou,“ řekl člověk.

„Pak tedy nechávám na tobě, abys pro tohle všechno nějaký vymyslel,“ řekl Bůh. A odešel.“

Pomyslel jsem si, že je to žvást.

„Ale ovšem že je to žvást!“ říká Bokonon.

A já se obrátil pro utěšlivá a daleko hlubší tajemství ke své nebeské Moně.

Když jsem tak na ni civěl přes prostor oddělující naše lůžka, dokázal jsem si představit, že za jejíma božskýma očima cíhají tajemství stará jako Eva.

Nebudu se zde šířit o erotické epizodě, která následovala. Tu dívku nezajímalo rozmnožování — nenáviděla to pomyšlení. Než naše rvačka skončila, dostalo se mi od ní, jakož i ode mne samého, za vynález celého toho směšného upoceného postupu, kterým jsou přiváděny na svět nové lidské bytosti, plného uznání.

Když jsem se skřipěním zubů padl opět na svoji postel, domníval jsem se, že skutečně až dosud neměla ponětí, co je to vlastně milování. Ale potom mi řekla, velice něžně: „Bylo by to moc smutné, mít teďka dítě. Nemyslíš?“

„Ano,“ přisvědčil jsem temně. „No ale takhle se přece dělají děti, jestli to náhodou nevíš.“

119. Mona mi děkuje

„Dnes budu ministrem školství,“ říká nám Bokonon. „Zítra budu Helenou Trojskou.“ Význam těchto slov je křišťálově jasný: Každý z nás musí být tím, čím je. A to — za přispění *Knih Bokononových* — byla také převážně náplň mých myšlenek tam dole v hladomorně.

Bokonon mě vyzval, abych zpíval s ním:

*Všechno, co děláme, děláme z musu,
dokavad' nepádném na konci kusu.*

Složil jsem na ta slova melodii a tiše jsem si ji hvízdal, zatímco jsem šlapal do pedálů bicyklu, který poháněl ventilátor, jenž nám obstarával vzduch, dobrý starý vzduch.

„Člověk vdechuje kyslík a vydechuje kysličník uhličitý,“ zavolal jsem na Monu.

„Cože?“

„Věda.“

„Ach tak.“

„Jedna ze záhad života, nad níž člověk dlouho setrval v bludu. Myslel, že zvířata vdechují to, co zvířata vydechují, a zase naopak.“

„To jsem nevěděla.“

„Teď to víš.“

„Děkuji ti.“

„Rádo se stalo.“

Když jsem naší atmosféře našlapal sladkosti a čerstvosti, vyšplhal jsem po železných příčlích, abych se podíval, jaké vládne počasí nahoře. Dělal jsem to několikrát denně. Toho dne, v pořadí čtvrtého, jsem úzkým půlměsícem nadzdvihnutého víka spatřil, že se počasí poněkud ustálilo.

Byla to ovšem ustálenost rázu divoce dynamického, neboť tornáda byla stejně početná jako dříve, a stejně početná zůstávají dodnes. Jejich tlamy už ale nechňapaly a nechlemtaly po zemi. Jejich tlamy se na všech stranách taktně stáhly asi do půlmílové výše. Tato výška se sice chvílemi měnila, ale pouze tak nepatrně, až se zdálo, jako by San Lorenzo chránil nějaký tornádovzdorný skleněný kryt.

Nechali jsme uplynout ještě tři další dny, až jsme konečně nabyli jistoty, že tornáda jsou opravdu tak rezervovaná, jak vypadala. A potom jsme si naplnili polní láhve vodou z naší nádrže a vylezli jsme na povrch.

Vzduch byl suchý, žhavý a naprosto nehybný.

Slyšel jsem kdysi názor, že roční období v mírných pásech by se měla dělit spíše na šest než na čtyři: léto, podzim, uzamykání, zima, odemykání a jaro. Vzpomněl jsem si na to, když jsem se napřímil vedle naší šachty a zíral a naslouchal a číchal.

Ve vzduchu nebylo cítit dočista nic. Nikde se nic nepohnulo. Každý můj krok v modrobílé jinovatce zaskřípěl jako na šterku. A každé zaskřípění se hlasitě rozlehlo. Období uzamykání skončilo. Země byla pevně uzamčena.

Nastala zima. Navěky.

Pomohl jsem Moně z naší díry. Varoval jsem ji, aby se modrobílé jinovatky nedotýkala rukama a také aby se nedotýkala rukama úst. „Takhle blízko jsi ještě nikdy smrti nebyla,“ řekl jsem jí. „Stačí, aby ses dotkla země a potom rtů, a je s tebou amen.“

Potrásala hlavou a povzdychla si. „Špatná máma.“

„Cože?“

„Matka Země — už to není ta hodná máma jako dřív...“

„Haló? Haló?“ volal jsem ruinami paláce. Běsnící vichry vyrvaly v té ohromné kamenné kupě hluboké kaňony. Chvíli jsme pak s Monou vlašně pátrali, zda snad nepřežili ještě další — vlašně proto, že jsme nikde kolem necítili sebemenší příznak života. Nepřežila ani všetečná myška hlodalka.

Oblouk hradní brány byl jediným nedotčeným výtvozem lidských rukou. Šli jsme k němu. Na jeho úpatí bylo bílou barvou napsáno bokoninistické kalypso. Bylo napsáno úhledným písmem. A bylo dosud mokré. Byl to důkaz, že ještě někdo jiný přežil řádění větrů.

Kalypso znělo takto:

*Až přijde den a dokoná
tenhle náš potřeštěný svět,
tu vezme si vše zpět,
co Pánbůh propůjčil nám.*

*A kdyby snad v ten smutný den
chtěls nadávat mu, lát,
pak neboj se a klidně spust'.
Pán bude se jen smát.*

120. Těm, koho to může zajímat

Vzpomněl jsem si na reklamní inzerát dětské knížky nazvané *Knihy všeho vědění*. Chlapeček a holčička tam s důvěrou vzhlíželi ke svému otci. „Tati,“ ptal se chlapeček, „proč je nebe modré?“ Odpověď měla být patrně obsažena v *Knize všeho vědění*.

Mít vedle sebe tatiho, když jsme s Monou sestupovali cestou od hradu, držel bych se ho pevně za ruku a sypal bych ze sebe jednu zvědavou otázku za druhou. „Tati, proč jsou všechny ty stromy přelámané? Tati, proč jsou všichni ti ptáci mrtví? Tati, proč má nebe takovou ošklivou barvu a proč je červivé? Tati, proč je moře takové tvrdé a nehybné?“

Napadlo mě, že bych tyto neodbytné otázky dokázal zodpovědět mnohem líp než kterýkoli jiný smrtelník, pokud ovšem ještě nějakí smrtelníci žijí. Ale tak nebo tak, jenom já jsem věděl, proč se věci vymkly z kloubů — kde a jak.

Ale co na tom?

Uvažoval jsem, kde mohou být mrtví. Odvážili jsme se s Monou už dále než míli od naší hladomorny a nespatriili jsme dosud jedinou lidskou mrtvolu.

Živí mě ani zpoloviny tak nenajímali, pravděpodobně proto, že jsem přesně cítil, že bych měl nejprve narazit na spoustu mrtvých. Nikde jsem neviděl sloupce kouře, jež by mohly stoupat z ohnišť, ale na obzoru plném červů by je beztak bylo sotva vidět.

Jedno však mé oko upoutalo: levandulová koruna kolem toho podivného klínu, kterým vrcholil hrb McCabeho hory. Měl jsem pocit, že mě volá, a dostal jsem bláznivý, filmový nápad, vyšplhat s Monou na jeho vrchol. Ale k čemu by to bylo dobré?

Kráčeli jsme již krabatinou na úpatí McCabeho hory. A Mona, jakoby maní, se ode mne odpoutala, sešla z cesty a vyšplhala na jeden z pahrbků. Šel jsem za ní.

Připojil jsem se k ní na vrcholu hřbetu. V němém vytržení zírala do široké, přírodní kotliny. Oči měla suché, neplakala.

Nebylo by to nic divného.

V kotlině byly nahromaděny tisíce a tisíce mrtvých. Na rtech všech nebožtíků stála modrobílá jinovatka *ledu typu 9*.

Jelikož mrtvolly nebyly porůznu roztroušeny ani nakupeny jedna přes druhou, bylo zřejmé, že se zde ti lidé shromáždili až po ústupu strašných větrů. A protože každá mrtvola měla prst v ústech nebo v jejich těsné blízkosti, usoudil jsem, že každý přišel na toto pochmurné místo sám a sám se pak také otrávil *ledem typu 9*.

Byli tam muži, ženy i děti, mnozí z nich v pozici *boko-maru*. Všichni byli obráceni tvářemi ke středu kotliny, jako diváci v amfiteátru.

Zadívali jsme se s Monou do ohniska všech těch zledovatělých očí, zadívali jsme se do středu kotliny. Svítil tam volný kruhový prostor, místo tak pro jediného řečníka.

Obezřetně jsme se přibližovali k prázdné mýtině, vyhýbajíce se morbidním sochám. Našli jsme na ní balvan. A pod balvanem ležel lístek, na němž bylo tužkou napsáno:

„Těm, koho to může zajímat: Tito lidé kolem vás jsou bezmála všichni obyvatelé San Lorenza, kteří přežili řádění větrů, jež se zdvihly, když zamrzlo moře. Tito lidé zajali falešného světce nazývaného Bokononem. Přivedli ho sem, postavili do svého středu a poručili mu, aby jim řekl, co s nimi Všemohoucí zamýšlí a co mají dělat. Ten podvodník jim pak řekl, že Bůh se je bezpochyby pokusil zabít, pravděpodobně proto, že s nimi nadobro skoncoval, a že by tedy měli způsobně a vychovaně zemřít. Což, jak vidíte, také udělali.“

Lístek byl podepsán Bokononem.

121. Dlouho váhám s odpovědí

„To je ale cynik!“ vydechl jsem. Vzhlídl jsem od lístku a vyřeštěně jsem se rozhlédl kotlinou naplněnou smrtí. „Je tady někde?“

„Nevidím ho,“ vydechla slabě Mona. Nebyla zdrcená ani rozezlená. Naopak, zdálo se, že nemá daleko do smíchu. „Vždycky říkal, že by se jakživ neřídil vlastní radou, poněvadž ví, jak jsou bezcenné.“

„Bylo by pro něj lepší, být mezi nimi!“ řekl jsem hořce. „Považ jen tu nestoudnou drzost, poradit všem těmhle lidem, aby se zabili!“

A teď se Mona skutečně rozesmála. Ještě nikdy jsem ji neslyšel smát. Její smích byl křečovitě hluboký a drsný. „Připadá ti to *k smíchu*?“

Líně zdvihla paže. „Je to tak prosté, nic víc. Tak prostě se tím tolik vyřešilo, a pro tolik lidí najednou.“

A stále rozesmátá vstoupila beze spěchu mezi zkamenělé tisíce. V půli svahu se zastavila a obrátila se ke mně. A zavolala na mne: „Přál by sis, kdyby to bylo možné, aby někdo z těchto lidí zase oživnul? Odpověz rychle.“

„Moc dlouho ti to trvá,“ zavolala rozmarně, když přešlo asi půl minuty. A stále ještě trochu rozesmátá se dotkla prstem země, napřímila se, přiložila si prst na rty a zemřela.

Plakal jsem? Říkají, že ano. H. Lowe Crosby, jeho Hazel a malý Newton Hoenikker mne potkali, když jsem škobrtal dolů k cestě. Projížděli tudy jediným sanlorenzkým taxíkem, který bouře zázrakem ušetřily. Říkají, že jsem plakal. Hazel plakala také, z radosti, že jsem naživu.

Vlákali mě do taxíku.

Hazel mne objala paží kolem ramen. „Teď jsi zas u své mami. Teď se už nemusíš ničeho bát.“

Pustil jsem všechno z hlavy. Zavřel jsem oči. A s pocitem hluboké, idiotské úlevy jsem se opřel o tu macatou, upocenou, potrhlou selskou duši.

122. Rodinka švýcarských Robinsonů

Odvezli mě do toho, co zbývalo z domu Franklina Hoenikkera u vodopádu. To, co zbývalo, byla jeskyně pod vodopádem, která pod průhlednou modrobílou bání *ledu typu 9* tvořila jakési iglú.

Domácnost sestávala z Franka, malého Newta a Crosbyových. Přežili všechno v jakési hradní díře, díře mnohem mělčí a daleko nepohodlnější, než byla hladomorna. Odebrali se odtud, hned jak větry polevily, zatímco Mona a já jsme ještě další tři dny setrvali v podzemí.

Náhoda tomu chtěla, že pod obloukem hradní brány našli ten zázračný taxík, čekající jenom na ně. Našli také plechovku bílé barvy a Frank namaloval na přední dveře taxíku bílé hvězdy a na střechu napsal začáteční písmena jejich *granfalónu*: USA.

„A barvu jste nechali stát v bráně,“ řekl jsem.

„Jak to víte?“ zeptal se Crosby.

„Přišel tam ještě někdo jiný a napsal tou barvou báseň.“

Nevypτάval jsem se okamžitě, jak se rozžehnali se světem Angela Hoenikkerová-Connersová a Philip a Julian Castle, neboť bych musel jedním dechem mluvit o své Moně. A k tomu jsem ještě nebyl ochoten.

Obzvlášť jsem nechtěl mluvit o Monině smrti za cesty taxíkem, neboť Crosbyovi a malý Newt mi připadali nevhodně veselí.

Od Hazel se mi pak dostalo k jejich veselosti klíče. „Počkejte, až uvidíte, jak si žijeme. Baštíme všechny možné dobroty. A když potřebujeme vodu, uděláme si ohýnek a trochu si jí rozežřejeme. Víte, jak si říkáme? — Rodinka švýcarských Robinsonů.“

123. O myších a lidech

Následovalo šest podivných měsíců — šest měsíců, v nichž jsem napsal tuto knihu. Hazel to vystihla zcela přesně, když nazvala naši malou společnost „rodinkou švýcarských Robinsonů“, neboť jsme přežili bouři, byli jsme izolováni a živobytí bylo opravdu tou nejmenší starostí. Mělo to dokonce jistý waltdisneyovský půvab.

Pravda, žádné rostliny nebo zvířata nepřežily. *Led typu 9* však spolehlivě konzervoval prasata, srnky, hejna ptáků i jahody, takže je stačilo rozehrát a uvařit. V rozvalinách Bolívaru se daly navíc vyhrabat tuny nejrůznějších konzerv. A zdálo se, že jsme jediní, kdo v San Lorenzu zůstal naživu.

Kvůli jídlu jsme si tedy hlavu nelámali, stejně jako kvůli ošacení nebo střеше nad hlavou, jelikož počasí bylo jednotejně suché, mrtvé a horké. Naše zdraví bylo jednotejně dobré. Všechny bacily zřejmě pomřely také — anebo si prozatím schruply.

Života běh se stal natolik uspokojivým, natolik příjemným, že se nikdo nepodivil ani neprotestoval, když Hazel jednoho dne řekla: „Co se mi na tom ovšem líbí, je, že nejsou žádní komáři.“

Seděla na trojnožce uprostřed mýtiny, kde stával Frankův dům. Sešívala dohromady červené, bílé a modré pruhy látky. Sešívala, jako druhdy Betsy Rossová, americkou vlajku. A nikdo si nedovolil škodolibě poznamenat, že její červená je ve skutečnosti broskvově oranžová, modrá takřka svinibrodskou zelení, a že padesát hvězdiček, které tak pracně vystříhala, nejsou pěticipé americké hvězdy, ale šesticipé hvězdy Davidovy.

Její manžel, který byl odjakživa dobrý kuchař, dusil právě na ohništi nedaleko nás hovězí maso v železnáku.

„Vypadá to výborně, voní to výborně,“ poznamenal jsem.

Mrknul na mne. „Nestřílejte po kuchaři. Dělá, co umí.“

Na pozadí této milé konverzace se ozývalo rozčilující tá-tá-tá a tip-tip-tip automatického vysílače signálu SOS, který sestrojil Frank. Volal o pomoc dnem i nocí.

„Spaste naše dušeeeeé,“ zanotovala spolu s vysílačkou Hazel skloněná nad šitím, „spaste naše dušeeeeé.“

„Jak se ti píše?“ zeptala se mě Hazel.

„Báječně, mami, prostě báječně.“

„Kdy už nám něco z toho ukážeš?“

„Jen co s tím budu hotov, mami, jen co s tím budu hotov.“

„Spousta slavných spisovatelů byli *Chachaři*.“

„Já vím.“

„Budeš jedním z dlouhé, dlouhé řady.“ Nadějně se usmála. „Bude to legrační knížka?“

„Doufám, mami.“

„Ráda se pořádně zasměju.“

„To já vím.“

„Každý z nás něčím vyniká, každý má co dát těm druhým. Ty píšeš knížku, která nás rozesměje, Frank dělá samé vědecké věci, a malý Newt — ten pro nás všechny maluje obrázky a já zase šiju a Lowie vaří.“

„Mnoho rukou lehce zvládne mnoho práce“. Staré čínské přísloví.“

„Tihle Číňani, to byli velcí koumáci.“

„Ano.“

„Škoda, že jsem si o nich víc neprostudovala.“

„No, myslím, že to by bylo dost těžké i za ideálních podmínek.“

„Lituju, že jsem vlastně nic nestudovala hlouběji.“

„Každý z nás něčeho lituje, mami.“

„Nemá cenu plakat nad rozlitym mlíkem.“

„Jak praví básník, mami: ‚Ze všech slov o myších a lidech ta nejsmutnější jsou: To mohlo být.‘ “

„Jak krásně řečeno, a jak pravdivě.“

124. Frankova mravenčí farma

Nechtělo se mi přihlížet, jak Hazel dokončuje vlajku, byl jsem až příliš zamotán v těch popletených plánech, které s ní měla. Posedla ji představa, že jsem se uvolil vztyčit ten bláznivý prapor na vrcholku McCabeho hory.

„Kdybychom my dva, Lowie a já, byli mladší, udělali bychom to sami. Takhle ti jenom můžeme strčit prapor do ruky a popřát ti hodně štěstí.“

„Mami, já si pořád nejsem jistý, jestli je to pro ten prapor skutečně to pravé místo.“

„Víš snad o nějakém vhodnějším?“

„Musíme si to ještě v klidu promyslet.“

Omluvil jsem se a sešel dolů do jeskyně, podívat se, co tam Frank kutí.

Nebylo to nic nového. Pozoroval svoji mravenčí farmu. Vyrýpal v trojrozměrném světě rozvalin Bolívaru několik přeživších mravenců a tím, že je spolu s trochou svinstva uzavřel mezi dvě tabulky skla, omezil rozměry jejich nového světa na pouhé dva. Mravenci nemohli udělat jedinou věc, při které by je Frank nepřistihl a kterou by nekomentoval.

Tento experiment zakrátko vyřešil záhadu, jak mohli mravenci přežít ve světě zbaveném vody. Pokud je mi známo, je to jediný hmyz, který zůstal naživu, a to jen díky tomu, že kolem zrněk *ledu typu 9* vytvářejí jakési pevné koule ze svých tělíček. V jejich středu pak vyvinou takové teplo, že jich to sice polovinu zabije, ale navíc tak vypotí kapičku rosy. Rosa se dá pít. Mrtvolky se dají jíst.

„Jezme, pijme, veselme se, neboť zítra budeme mrtvi,“ řekl jsem Frankovi a jeho drobným mrchožroutům.

Jeho reakce byla pokaždé stejná. Popuzená přednáška o tom, co všechno se mohou lidé od mravenců naučit.

Moje reakce byla již také rituální. „Příroda je ohromná věc, Franku. Příroda je ohromná věc.“

„Víte, proč se mravencům všechno tak daří?“ ptal se mne už potisícáté. „Oni totiž ko-o-pe-ru-jí.“

„Kooperace — to je zatraceně dobré slovo.“

„Kdo je *naučil*, jak získat vodu?“

„Kdo naučil *mě*, jak získat vodu?“

„To je hloupá odpověď a vy to víte.“

„Odpusťte.“

„Bývaly doby, kdy jsem bral hloupé odpovědi vážně. To už mám ale dávno za sebou.“

„Překročil jste mezník.“

„V mnohém jsem dospěl.“

„Na jistý úkor světa.“ Mohl jsem Frankovi říkat takovéhle věci s absolutní jistotou, že je nevnímá.

„Bývaly doby, kdy mě kdekdo hravě oblafnul, poněvadž tenkrát mi ještě scházela sebedůvěra.“

„A přitom pouhé snížení počtu zemského obyvatelstva mohlo vašim svérázným společenským problémům značně ulehčit,“ naznačil jsem. Ale opět hluchému.

„Povězte mi, no povězte mi, kdo ty mravence naučil, jak získat vodu,“ vyzval mne znovu.

Několikrát jsem mu nabídl samozřejmou odpověď, že je tomu naučil Pánbůh. Ale z krušné zkušenosti jsem věděl, že tuto teorii ani neodvrhne, ani nepřijme. Jenom se ještě více rozběsnil a opakoval svoji otázku pořád dokola.

Odešel jsem od Franka, neboť tak mi radily *Knihy Bokononovy*. „Střežte se člověka, který se úporně snaží něčemu přijít na kloub. Přijde na to a zjistí, že není o nic moudřejší než dřív,“ říká nám Bokonon. „Takový člověk je pln vražedné zášti ke všem nevědomým, kteří ke své nevědomosti nedospěli usilovnou prací.“ Šel jsem vyhledat našeho malíře, malého Newta.

125. Tasmánci

Když jsem našel malého Newta, jak maluje zpustošenou krajinu asi čtvrt míle od jeskyně, požádal mě, zda bych ho nezavezl do Bolívaru poohlédnout se po barvách. Sám řídit nemohl. Nedosáhl nohama na pedály.

Jeli jsme tedy a já se ho cestou vyptával, jestli má nějaké pohlavní touhy. Truchlil jsem, že já žádné nemám — dokonce ani žádné takové sny, prostě nic.

„Zdávalo se mi o ženách vysokých šest, osm, deset metrů,“ vyprávěl mi. „Ale dneska? Bože, vždyť já si už ani nedokážu vzpomenout, jak ta moje ukrajinská trpaslice vypadala.“

Rozpomenul jsem se na jeden dávný článek o prapůvodních Tasmáncích, odvěkých naháčích, kteří ještě v sedmnáctém století, kdy se poprvé setkali s bělochy, neměli nejmenší ponětí o zemědělství, chovu zvířat, o jakékoli architektuře, a snad ani o ohni. Běloši na ně shlíželi pro jejich nevědomost s takovým opovržením, že první usedlíci, což byli angličtí trestanci, je dokonce lovili jako zvěř pro zábavu. A život se stal pro Tasmánce tak nepřitažlivým, že se přestali rozmnožovat.

Naznačil jsem tedy Newtovi, zda také nás snad nezabavuje mužství nějaká podobná beznaděj.

Newt k tomu učinil trefnou poznámku. „Hádám, že všechno to vzrušení v posteli má daleko víc společného se vzrušením nad udržením lidské rasy, než si vůbec kdo kdy představoval.“

„Jistě. Mít mezi sebou ženu v plodném věku, mohlo by to naši situaci radikálně změnit. Ale chudák Hazel by už dneska nemohla mít ani mongoloidního blbečka.“

Newt mi prozradil, že o mongoloidních blbečcích ledacos ví. Navštěvoval svého času školu pro zvláštní děti a několik z jeho spolužáků byli mongoloidi. „Z celé třídy uměla nejlíp psát jedna mongoloidka jménem Myrna. Mám tedy na mysli krasopis, ne to, co spisovala. Bože, nevzpomněl jsem si na ni celá léta.“

„Byla to dobrá škola?“

„Pamatuju si jenom to, co vždycky říkával náš ředitel. Když jsme provedli nějakou vylomeninu, hulákal na nás ze školního rádia a pokaždé začínal stejně: ‚Jsem nemocný a unavený člověk...‘ “

„Velice podobně bych popsal pocity, které mám po většinu času já.“

„Možná že právě takovéhle pocity máte mít.“

„Mluvíte jako bokononista, Newte.“

„A proč ne? Pokud vím, je bokononismus jediným náboženstvím, které se vůbec zmiňuje o trpaslících.“

Když jsem nepsal, ležel jsem v *Knihách Bokononových*, ale zmínka o trpaslících mi unikla. Byl jsem Newtovi vděčný, že mě na to upozornil, neboť dotyčný citát v jediném dvojverší postihoval celý krutý paradox bakononistického myšlení, srdceryvnou nezbytnost lži o skutečnosti a srdceryvnou nemožnost takového lhaní.

*Trpaslík, trpaslík, jako páv si vykračuje,
na svět hledí svrchu,
ví totiž, že velikostí skví se člověk ve svém duchu.*

126. Hrajte dál, píšťaly luzné

„Je to ale *skličující* víra!“ vykřikl jsem. Zavedl jsem náš rozhovor do sféry utopií, k dohadům, co by mohlo být, co by mělo být, co může ještě být, kdyby svět opět roztál.

Ale Bokonon byl přítomen i zde, napsal o utopiích celou knihu, *Knihu sedmou*, kterou nazval ‚Bokononova republika‘.

Nazval jsem Bokonona zhovadilým šibeničником a převedl jsem řeč opět jinam. Pronesl jsem řeč o závažných hrdinských skutečích jednotlivců. Zvláště jsem vynášel způsob smrti, jaký si zvolil Julian Castle a jeho syn. Zatímco tornáda dosud běsnila, vydali se pěšky k Domovu naděje a milosrdenství v džungli, aby rozdávali veškerou naději a milosrdenství, které ještě mohli dát. A skvělým mi připadalo i to, jak zemřela Angela. Zdvihla v rozvalinách Bolivaru klarinet a okamžitě na něj počala hrát, aniž by se starala, zda není náustek zamořen *ledem typu 9*.

„Hrajte dál, píšťaly luzné,“ zamumlal jsem chraptivě.

„No, snad vás taky potká hezká smrt,“ řekl Newt.

Byla to velice bokononistická slova.

Vyznal jsem se mu ze svého snu o zlezení McCabeho hory s nějakým skvostným symbolem, který bych tam zanechal. Spustil jsem na okamžik ruce z volantu, abych mu předvedl, jak jsou prosty všech symbolů. „Co by jen ksakru mělo být tím pravým symbolem, Newte. Co by to ksakru mělo být?“ Chopil jsem se znovu volantu. „Na jedné straně je tady konec světa, a na druhé ona, nejvyšší hora, kam oko dohlédne. Teď už vím, co bylo smyslem mého *karassu*, Newte. Pracovat dnem i nocí, snad celé milióny let pro to, abych se jednoho dne ocitl na vrcholku téhle hory.“ Potřásl jsem hlavou a div jsem se nerozplakal. „Co ale, pro lásku boží, co mám přitom třímat v rukou?“

Vyhlédl jsem při té otázce nevidoucima očima z okna vozu, očima tak nevidoucima, že jsem ujel ještě přes půl míle, než mi došlo, že jsem pohlédl do očí starého černocha, živého barevného muže, který seděl při kraji cesty.

A pak jsem zastavil. Zakryl jsem si oči.

„Co se děje?“ zeptal se Newt.

„Spatřil jsem tam vzadu Bokonona.“

127. Konec

Seděl na kameni. Byl bos. Nohy měl ojiněné *ledem typu 9*. Jediným jeho oděvem byl bílý přehoz na postel s modrými štemply. Casa Mona, hlásaly štemply. Našeho příjezdu si vůbec nepovšiml. V jedné ruce držel tužku. V druhé nějaký papír.

„Bokonon?“

„Ano.“

„Mohu se vás otázat, o čem přemýšlíte?“

„Přemýšlím, mladý muži, o závěrečné větě *Knih Bokononových*. Nadešel čas pro závěrečnou větu.“

„Nejde to?“

Pokrčil rameny a podal mi kousek papíru.

A toto jsem četl:

„Kdybych byl mladší, sepsal bych dějiny lidské hlouposti; pak bych vylezl na vrcholek McCabeho hory a ulehl bych na záda se svými dějinami pod hlavou místo polštáře; a potom bych sebral ze země trochu toho modrobílého jedu, co dělá z lidí sochy a udělal bych ze sebe sochu: jak ležím na zádech, děsivě se šklebím a dělám dlouhý nos na Vítekoho.“

Fenomén zvaný Kurt Vonnegut, Jr,

...Kdesi v Německu teče říčka Vonne. Odtud mé zvláštní jméno. Jsem spisovatelem od roku 1949. Jsem samouk. Nemám žádnou teorii, jak psát, která by mohla pomoci ostatním. Když píšu, stávám se tím, čím se patrně stát musím. Měřím metr osmaosmdesát, vážím bezmála metrák a neovládám dobře svoje pohyby. S výjimkou chvil, kdy plavu. Spisování za mne vykonává všechno to přebytké maso. Ve vodě jsem krásný.

...Můj jediný bratr, starší o osm let, je úspěšným vědcem. Jeho oborem je fyzika ve vztahu k oblakům. Jmenuje se Bernard a je s ním větší psina než se mnou. Vzpomínám si na dopis, který mi napsal, když se jim narodilo první dítě, Petr, a přivezli si ho domů. „Takhle jsem tedy dopad,“ začínal dopis, „čistím srágoro prakticky ze všeho.“

Moje jediná sestra, starší o pět let, zemřela ve čtyřiceti. Měřila taky přes sto osmdesát, počítáno v angströmech nebo něčem takovém. Na pohled byla božská a půvabná, a to jak ve vodě, tak na suchu. Byla sochařkou. Pokřtili ji Alice, ale vždycky popírala, že by se tak jmenovala. Souhlasil jsem s ní. Všichni s ní souhlasili. Snad někdy ve snu přijdu na to, jak se vlastně jmenovala.

Její poslední slova byla: „Už mě nic nebolí.“ Jsou to dobrá poslední slova. Ze světa ji sprovodila rakovina.

A tak mě teď napadá, že dvě hlavní témata mých románů byla dána výroky mých sourozenců: „Takhle jsem tedy dopad, čistím srágoro prakticky ze všeho,“ a „Už mě nic nebolí.“

První povídky Kurta Vonneguta se začaly objevovat od roku 1950 v časopise Collier's a později i v dalších exkluzivních magazínech, jako *Cosmopolitan*, *Saturday Evening Post*, *Ladies' Home Journal* nebo *Playboy*. Byly to povídky všelijaké, námětově i žánrově velice rozdílné, mnohdy nepokrytě nahrávající vkusu čtenářského okruhu těchto časopisů. Autor, který krátce předtím opustil jisté místo tiskového mluvčího společnosti General Electric, aby se věnoval výhradně literatuře, si jimi vykupoval čas, potřebný k napsání

prvního románu. Ten vyšel roku 1953 pod názvem *Pianola* (Player Piano) v laciné paperbackové edici, opatřený nepříliš šťastným vydavatelským podtitulem „Amerika v nadcházejícím věku elektroniky,“. Je to v podstatě anti-utopická vize Spojených států spravovaných technokratickou elitou. Veškerá výroba je automatizována, plánování a státní administraci zastane jediný gigantický počítač a většině občanů, pokud ovšem jejich IQ nestojí vysoko nad normálem, nezbyvá než služba v armádě nebo sprostá nádeničina. Hrstka odvážlivců, kteří si uvědomují, že jím stroje berou více, než jim poskytují oplátkou, stejně jako fakt, že zmechanizovaná společnost vede k zmechanizování člověka, se tento stav pokusí zvrátit. Marně. A přesto, síla a význam jejich vzpoury platí a trvá tím, že se o ni pokusili.

Recenzentům a kritikům literatury „vážené“, nestála *Pianola* za pozornost. Pokud si Vonneguta vůbec povšimli, viděli v něm jen dalšího z řady scientifických smoků, jejichž výtvary plní nádražní kiosky a drátěné regály dragstórů. Ke svému zařazení do kategorie spisovatelů sci-fi přispěl částečně i sám Vonnegut, když některé jeho povídky s vědeckou tematikou skončily po odmítnutí na jednotkovém trhu módních časopisů v magazínech typu *Galaxy*, *Magazine of Fantasy and Science-Fiction* a *World of If*. Ortodoxní vyznavači sci-fi nebyli ale novým autorem také nijak nadšeni; obvinili *Pianolu* a jeho povídky z nepůvodnosti témat, z přílišné škrobenosti a literátštiny. Vytýkali mu dokonce nevědeckost a nepravděpodobnost, což se jim zdálo v rozporu s jeho vědomostmi nabytými na Carnegiově technice a dalších univerzitách, kde studoval především biochemii a antropologii. „Vonnegut je znamenitý nevybroušený talent, který naneštěstí započal svoji literární dráhu v lepších časopisech, namísto aby se učil řemeslu v kolportážních magazínech (pulp magazines). Potřebuje více kázně a zkušenosti a méně uhlazenosti,“ napsal známý Sam Moskowitz, přední americký kritik sci-fi.

Oficiální nesouhlas, rozpačitá čtenářská odezva i paušální odkázání mezi vydědence sci-fi literatury Vonneguta silně zklamaly, především ve svých důsledcích.

Předpokládal jsem, že píšu knihu o životě, o věcech, které jsem nemohl nevidět a neslyšet v Schenectady, velice skutečném městě, nešťastně položeném do příšerné současnosti,

řekl později o své prvotině. (Schenectady je sídelním městem společnosti General Electric.) Téma techniky ve vztahu k člověku je totiž pro Vonneguta samozřejmostí, neodmyslitelným prvkem veškeré současné literatury.

Všichni spisovatelé se toho o vědě musí dovědět víc, neboť je to nadmíru zajímavá součást jejich prostředí..., aby dokázali naši dobu přesně zobrazit, aby na ni dokázali rozumově reagovat, musí téhle součásti svého prostředí rozumět.

Po sedmiletém odmlčení, přerušovaném jen občas další povídkou pro „lepší“, časopisy, vyšel druhý Vonnegutův román *Sirény z Titanu* (The Sirens of Titan, 1959), opět v kapesním vydání, opět jednoznačně zařazený pod hlavičku sci-fi. A skutečně zde najdeme všechny tradiční atributy žánru: cesty do vesmíru i cesty časem, podivné planety s neméně podivnými obyvateli, technické divy a fantastické obrazy příštích společností. Snad jen málokdo si už tehdy uvědomil, že je to také jedinečná *parodie* sci-fi literatury a potažmo i každé pseudovědy.

Sirény z Titanu znamenají současně významný zvrat ve Vonnegutově literárním stylu, přechod k jeho charakteristické polyfonní metodě konfrontující současně několik různých motivů, hlavně ale fantastické a všední, každodenní. Čistí se i jeho jazyk, věta nabývá na stručnosti a pádnosti, odstavec se stává kapitolou, kapitola knihou. V mnohém to připomíná postupy a vnější projevy moderních sdělovacích prostředků.

Všechny tyto kvality nese i následující *Matka Noc* (Mother Night, 1961), životní příběh Howarda W. Campbella, nacistického propagandisty, ve skutečnosti ale tajného agenta Spojenců. Vonnegut se zde poprvé vrací ke svým osobním válečným zážitkům a hledá odraz této tragické zkušenosti lidstva v současném myšlení a životě vůbec. Nepříznivou shodou okolností, především jistou únavou z

tehdejší přemíry válečných memoárů, prošla i tato knížka bez povšimnutí.

Obdobný osud se zdál čekat i *Kolibku* (Cat's Cradle, 1963), tedy román, který jste právě dočetli. Základní téma — katastrofální zkáza světa jako dílo člověka — pochází i tentokrát z arzenálu osvědčených námětů sci-fi. S jednou podstatnou výjimkou: nejde o žádný svět vzdálené budoucnosti, svět-fikci, ale takový, který svými politickými, technickými i sociálními vztahy beze zbytku odpovídá dnešku. Vonnegut zde vlastně ilustruje známý Einsteinův výrok o generaci, „v jejíchž rukou se to, co bylo tak pracně vydobyto, vyjímá jako břitva v rukou tříletého dítěte“. Jestliže až dosud bylo hlavním terčem autorovy satiry, svou břitkostí a jízlivostí dnes srovnávané s díly Marka Twaina nebo Josnathana Swifta, přehnané uctívání vědy a techniky jako samospasitelského boha civilizace, v *Kolibce* se pouští ještě dále. Napadá celou romantickou představu člověka jako středu vesmíru a historii nahlíží především jako výsledek komplikovaného řetězu lidské neodpovědnosti, nedorozumění, omylů a náhod. Dílčí prvky tohoto postoje se pak zákonitě projevují v jeho kritice americké demokracie a zahraniční politiky, včetně jejích relací k současným diktaturám (zde fiktivní Sán Lorenzo), v požadavku odpovědnosti vědy, která v zájmu „čistého bádání“ přivádí na svět nejspolehlivější prostředky jeho zničení, a konečně i v skeptickém názoru na umění, jež spolu s náboženstvím chápe jako *fikci* odporující *skutečnosti*.

Co je příznačné, že první nadšený ohlas vzbudila *Kolibka* v univerzitních campusech, a to převážně mezi studenty exaktních věd. Širší veřejnost zůstala nadále lhostejná, nezabrala ani další Vonnegutova kniha *Žehnej vám Pánbůh, pane Rosewatere* (God Bless You, Mr. Rosewater, 1965), příběh výstředního milionáře, který chce být prospěšný svým bližním a dochází k závěru, že lidem nepomohou peníze, ale zase jen lidé. O rok později, v době, kdy už nakladatelé o dalším vydávání autora pronásledovaného smůlou přestávali uvažovat a Vonnegut z existenčních důvodů začal přednášet v literárním semináři Iowské univerzity, došlo náhle k nepředvídanému obratu: neprodejné zásoby Vonnegutových knih zmizely z knihkupeckých regálů, v knihovnách patřily k

nejžádanějším, staré vydání *Pianoly* se prodávalo až za padesát dolarů, a když nebylo, stejně jako ostatní jeho knihy, k mání jinak, rozmnožovalo se xeroxem. Bez ohledu na oficiální kritiku, bez vši nakladatelské reklamy a propagace se zrodil fenomén Kurt Vonnegut, Jr. Za další rok, po bleskurychlých reedicích celého jeho díla, četly už Vonneguta milióny čtenářů, především mladých, povšimnutí došel i u renomované kritiky (Benjamin DeMott, Leslie Fiedler, Wilfrid Sheed), přišla i Guggenheimova literární cena.

Následovala *Jatka č. 5* (Slaughterhouse-Five, 1969, česky 1973), tragikomická parabola mezi světem druhé světové války a současností s jejím Vietnamem na jedné straně a filosofií a životem obyvatel planety Tralfamadoru na druhé straně. Je to i Vonnegutova kniha nejosobnější, a to nejen ve smyslu výpovědi vlastního zážitku, jehož umělecké přetvoření si muselo počkat plných třidvacet let, ale i v sebe prezentaci jako autora, *tvůrce* románu, což mu pak umožňuje přímý dialog se čtenářem. Vonnegutovská metoda úzkého prolnutí fikce s realitou zde dosahuje vrcholu a jednoznačný úspěch *Jatek č. 5* byl úspěchem rozhodně zaslouženým.

Podíl fantastického v autorově románu posledním — *Snídaně šampiónů* (Breakfast of Champions, 1973) — je oproti předchozím knihám omezen na stručná převyprávění povídek a románů opovrhovaného spisovatele sci-fi Kilgora Trouta. Výsledný dojem je nicméně silnější než při četbě té nejdívočejší, nejnepravděpodobnější vědeckofantastické prózy. Ačkoli jsou vyprávěné příhody zcela dnešní, všechny hovoří o Zemi a „jedné její části nazývané Spojené státy americké“ jako o světě dávno minulém a mrtvém, jehož nevěrohodnou existenci podtrhuje Vonnegut četnými obrázky jeho rekvizit: tak vypadalo jablko, tak pistole, kuře, vánoční pohlednice, hasicí přístroj... Války, devastace životního prostředí, rasismus, třídně rozdělená společnost, nacionalismus, kriminalita, narkomanie a další projevy tvora, který tuto věru podivnou planetu obýval, jsou pak už něčím zcela absurdním a neskutečným. Je to vlastně sci-fi pro Tralfamadořany — a pozemšťana mrazí v zádech.

Vonnegut tímto románem, který označuje za „dárek sobě k padesátinám,,, končí podle vlastních slov jednu etapu své tvorby.

Uklízím sám v sobě a obrazuji se pro léta, která přijdou teď a která budou zcela jiná. Za podobných duchovních okolností dal hrabě Tolstoj svobodu svým nevolníkům, Thomas Jefferson svobodu svým otrokům. Já hodlám propustit všechny literární postavy, jež mi tak oddaně sloužily za mé spisovatelské kariéry.

V celém Vonnegutově díle je ve středu zájmu člověk a hledání jeho místa v tomto světě. Otázky, které ve svých knihách klade, jsou zcela prosté a přesto ty nejzákladnější, otázky, jaké se nutně hlásí při každém rozevření novin. Naznačuje i odpovědi, navrhuje řešení, třebaže iluzivní, vždy ale provokativní, vybízějící k dalším myšlenkám. Obsah a naléhavost jeho aktuálních podobenství, programově určených nejširším vrstvám, stejně jako samozřejmost a sdělnost jeho vyprávěcí metody, vynesly Vonneguta na první místo současného žebříčku amerických spisovatelů. A že pocity, které ve svých knihách vyjádřil, nejsou příznačné jen pro člověka Západu, dokazuje jeho stále stoupající obliba u mladých čtenářů v Maďarsku, Polsku a zejména v Sovětském svazu, kde od roku 1966 vyšly v masových vydáních už čtyři jeho romány a k vydání se připravuje pátý.

Uvažoval jsem tu a tam, k čemu je vlastně umění dobré. To nejlepší, nač jsem přišel, nazývám teorií kanárka v uhelném dole. Tato teorie říká, že umělci jsou pro společnost užiteční svou citlivostí. Jsou to mimořádně citliví lidé. Převalí se na záda jako kanárek v zamořeném dole dřív, než si robustnější typy uvědomí, že vůbec nějaké nebezpečí existuje.

Co přijde dál? Těžko odpovědět. Můžeme se jen těšit. Protože Kurt Vonnegut je spisovatel. Mimořádně dobrý spisovatel. A taky mimořádně citlivý člověk.

Jaroslav Kořán

KAPKA — knihovna pro každého svazek 147

KURT VONNEGUT, Jr.
KOLÍBKA

Z anglického originálu Cat's Cradle
vydaného nakladatelstvím Penguin Books, London 1965 přeložil
Jaroslav Kořán Vydala Mladá fronta jako svou 3692. publikaci
Odpovědná redaktorka Hana Žantovská Technická redaktorka Silva
Hofmanová
Vytiskl Mír,
novinářské závody, n.p. závod 3 v Praze 9,95 AA, 10,71 VA 224
stran, 605/22/82,5 Náklad 30 000 výtisků Vydání 1., Praha 1976
13/34 23—089—76 Cena brožovaného výtisku Kčs 14,—